

2022-11

ታሪክ ስርዓት ለግልጽ ለማድረግ (retelling
ታሪክ ስርዓት ለግልጽ ለማድረግ) የሚያስፈልገው ስርዓት ለግልጽ ለማድረግ
ታሪክ ስርዓት ለግልጽ ለማድረግ ስርዓት ለግልጽ ለማድረግ ስርዓት ለግልጽ ለማድረግ
ታሪክ ስርዓት ለግልጽ ለማድረግ ስርዓት ለግልጽ ለማድረግ ስርዓት ለግልጽ ለማድረግ

ታሪክ ስርዓት ለግልጽ ለማድረግ ስርዓት ለግልጽ ለማድረግ ስርዓት ለግልጽ ለማድረግ

ባህር ዳር ዩኒቨርሲቲ

ሂዩማኒቲስ ፋኩሊቲ

**የኢትዮጵያ ቋንቋ(ዎች)ና ስነፅሁፍ፤ አማርኛ ትምህርት ክፍል
የድህረምረቃ ፕሮግራም**

**የመልሶ መናገር ብልህነት (retelling strategy) የተማሪዎችን
በአማርኛ አንብቦ የመረዳት ችሎታ እና የማንበብ ተነሳሽነት
ለማሻሻል ያለው ፋይዳ፤ በሰባተኛ ክፍል የአማርኛ ኢአፍፈት
ተማሪዎች ተተኳሪነት**

በሰላማዊት ሙሉጌታ

ህዳር፣ 2015 ዓ.ም

ባህር ዳር፣ ኢትዮጵያ

**የመልሶ መናገር ብልህት (retelling strategy) የተማሪዎችን
በአማርኛ አንብቦ የመረዳት ችሎታ እና የማንበብ ተነሳሽነት
ለማሻሻል ያለው ፋይዳ፤ በሰባተኛ ክፍል የአማርኛ ኢአፍፈት
ተማሪዎች ተተኳሪነት**

**አማርኛን በማስተማር ዘዴ (TeAm) ለትምህርት ማስተርስ ዲግሪ ማሟያ
የቀረበ ጥናት (ቴሲስ)**

በባህር ዳር ዩኒቨርሲቲ ሂዩማኒቲስ ፋካልቲ

**ለኢትዮጵያ ቋንቋ (ዎች)ና ሥነ ፅሁፍ፤ አማርኛ ትምህርት ክፍል ድህረምረቃ
ፕሮግራም የቀረበ**

በሰላማዊት ሙሉጌታ

የጥናቱ አማካሪ

ማስተዋል ወብቱ (ፒ ኤች ዲ)

ህዳር፣ 2015 ዓ.ም

ባህር ዳር፣ ኢትዮጵያ

የመልሶ መናገር ብልህነት (retelling strategy) የተማሪዎችን በአማርኛ አንብቦ የመረዳት ችሎታ እና የማንበብ ተነሳሽነት ለማሻሻል ያለው ፋይዳ፤ በሰባተኛ ክፍል የአማርኛ ኢአፍፈት ተማሪዎች ተተኳሪነት

በሰላማዊት ሙሉጌታ

ባህር ዳር ዩኒቨርሲቲ

ሂዩማኒቲስ ፋካልቲ

**የኢትዮጵያ ቋንቋ(ዎች)ና ሥነጽሁፍ፤ አማርኛ ትምህርት ክፍል
የአማርኛ ቋንቋ የማስተማር ዘዴ (TeAm) የድህረምረቃ ፕሮግራም**

የፈታኞች ማረጋገጫ

«የመልሶ መናገር ብልህነት (retelling strategy) የተማሪዎችን በአማርኛ አንብቦ የመረዳት ችሎታ እና የማንበብ ተነሳሽነት ለማሻሻል ያለው ፋይዳ፤ በሰባተኛ ክፍል የአማርኛ ኢአፍፈት ተማሪዎች ተተኳሪነት» በሚል ርዕስ በሰላማዊት ሙሉጌታ አማርኛን በማስተማር ዘዴ (TeAm) ለማስተርስ ዲግሪ ማሟያ የቀረበው ጥናት በውስጥና በውጭ ፈታኞች ተገምግሞ ተቀባይነት አግኝቷል።

የፈታኞች ቦርድ

የአማካሪ ስም _____ ፊርማ _____ ቀን _____

የውጭ ፈታኝ ስም _____ ፊርማ _____ ቀን _____

የውስጥ ፈታኝ ስም _____ ፊርማ _____ ቀን _____

ምስጋና

ከማንም ከምንም በፊት ጥናቴ እዚህ ደረጃ ይደርስ ዘንድ ለረዳኝ ለልዑል እግዚአብሔር ምስጋናዬን አቀርባለሁ። በመቀጠልም ምንም ሳይሰለች ይህን ጥናት በሂደት በአግባቡ በመከታተልና በማረቅ ለረዳኝ አማካሪዬ ማስተዋል ውብቴ (ፒ ኤች ዲ) ምስጋናዬ የላቀ ነው።

እንደዚሁም ስራዬ የተቃና እንዲሆን ሙያዊ እገዛ ሳደረገልኝ ለመምህር ታምሩ ገለታ ልባዊ ምስጋናዬ ይድረስ።

በመጨረሻም ይህ ጥናት በስኬት እንዲጠናቀቅ በማንኛውም ረገድ ለተባበሩኝ፣ ለጊንጫ አንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት መምህራንና ተማሪዎች፣ እንዲሁም ለቤተሰቦቼና ለጓደኞቼ ምስጋናዬን አቀርባለሁ።

አህፅሮተ ጥናት

የዚህ ጥናት ዓላማ የመልሶ መናገር ብልሃት የአማርኛ ኢ-አፍፊት የሰባተኛ ክፍል ተማሪዎችን አንብቦ የመረዳት ችሎታና የማንበብ ተነሳሽነት ለማሳደግ የሚኖረውን አስተዋጽኦ መፈተሽ ሲሆን ጥናቱ የተካሄደውም በሁለት ቡድኖች ቅድመ-ትምህርትና ድህረ-ትምህርት ፍትነት መሰል ስልት ነው። በዚህ መሰረትም ጥናቱን ለማከናወን የጊንጫ አንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት በአመቺ ናሙና ተመርጧል። በተመረጠው ትምህርት ቤት ከሚገኙት አራት የሰባተኛ ክፍል የመማርያ ክፍሎች 7A እና 7B ክፍል ተማሪዎች በቀላል የእጣ ናሙና ዘዴ ተመርጠዋል። ለጥናቱ የመረጃ መሰብሰቢያነት የአንብቦ መረዳት ፈተናና የማንበብ ተነሳሽነት የጽሁፍ መጠይቅ ተግባራዊ ሆነዋል። የመረጃ መሰብሰቢያ መሳሪያዎቹ ተገቢነታቸውና አስተማማኝነታቸውም ተፈትሏል። በመቀጠልም በቅድመ ትምህርት ፈተና ሁለቱ ክፍሎች በችሎታ ተመጣጣኝ መሆናቸው ከተረጋገጠ በኋላ በእጣ የፍትነትና የቁጥጥር ቡድኖች ተብለው ተመድበዋል። ከዚያም ለትግበራ በተለዩት ምንባቦችና መልመጃዎች የፍትነት ቡድን ተማሪዎች በመልሶ መናገር ብልሃት፣ የቁጥጥር ቡድን ተማሪዎች በመምህር መምሪያ እና በተማሪ መጽሃፍ በተገለጸው መሰረት ለ12 ክፍለጊዜያት ማንበብን ተምረዋል። በመጨረሻም ሁለቱንም ቡድኖች የድህረ-ትምህርት አንብቦ የመረዳት ፈተና በመፈተንና የማንበብ ተነሳሽነት የጽሁፍ መጠይቅ በማስሞላት መረጃዎች ተሰብስበዋል። መረጃዎቹም እንደየአግባብነታቸው በተገቢ ገላጭና ድምዳሜያዊ ስታትስቲክስ ተተንትነዋል። ከውጤት ትንተናው መረዳት እንደተቻለውም የፍትነት ቡድን ተማሪዎች አንብቦ የመረዳት ፈተና አማካይ ውጤት ከቁጥጥር ቡድን ተማሪዎች አንብቦ የመረዳት ፈተና አማካይ ውጤት ጉልህ የሆነ ልዩነት አሳይቷል $t(134) = 8.61, P < 0.001$ ። እንዲሁም የፍትነት ቡድን ተማሪዎች የማንበብ ተነሳሽነት የጽሁፍ መጠይቅ አማካይ ውጤት ከቁጥጥር ቡድን ተማሪዎች አማካይ ውጤት በጉልህ የበለጠ መሆኑን አመልክቷል $t(134) = 3.41, P = 0.001$ ። ከዚህ በመነሳትም ማብራርያ ከቀረበ በኋላ መደምደሚያና አስተያየት ተሰጥቷል።

ማውጫ

ምስጋና.....	i
አህፅሮተ ጥናት.....	ii
ማውጫ.....	iii
ምዕራፍ አንድ፤ መግቢያ	1
1.1. የጥናቱ ዳራ	1
1.2. የጥናቱ መነሻ ችግር	3
1.3. የጥናቱ ጥያቄዎች.....	6
1.4. የጥናቱ ዓላማ.....	7
1.5. የጥናቱ ጠቃሚነት.....	7
1.6. የጥናቱ ወሰን.....	7
1.7. የጥናቱ ውስንነት	7
1.8. የቁልፍ ቃላት እና ጽንሰ ሃሳቦች ብያኔ	8
ምዕራፍ ሁለት፤ የተዛማጅ ክለሳ ድርሳናት	9
2.1. መልሶ የመናገር ብልሃት.....	9
2.2. አንብቦ መረዳት.....	10
2.3. የአንብቦ መረዳት ብልሃቶች	11
2.4. የመማር ተነሳሽነት	12
2.4.1. ውህዳዊና ጥቅማጥቅማዊ ተነሳሽነት	13
2.4.2. ውስጣዊና ውጫዊ ተነሳሽነት	15
2.5. የማንብብ ተነሳሽነት.....	17
2.6. የቀደምት ጥናቶች.....	18
2.7. መልሶ የመናገር ብልሃት የክፍል ውስጥ አተገባበር.....	22
2.8. የጥናቱ ጽንሰሃሳባዊ ማህቀፍ.....	23
ምዕራፍ ሶስት፤ የአጠናን ዘዴ.....	25
3.1. የጥናቱ ንድፍ.....	25
3.2. የጥናቱ ተሳታፊዎች	26
3.2.1. አጠቃላይ ተሳታፊዎች.....	26
3.2.2. የናሙና አወሳሰድ	26
3.3. የመረጃ መስብሰቢያ መሳሪያዎች	27
3.3.1. የአንብቦ መረዳት ፈተና	27

3.3.2. የማንበብ ተነሳሽነት የጽሁፍ መጠይቅ.....	28
3.4. የማስተማሪያ ምንባቦችና መልመጃዎች ዝግጅት.....	30
3.5. የጥናቱ ሂደት	31
3.6. የመረጃ አተናተን ዘዴ	32
ምዕራፍ አራት፤ የውጤት ትንተና እና ማብራሪያ	34
4.1 የውጤት ትንተና.....	34
4.2. የውጤት ማብራሪያ	38
ምዕራፍ አምስት፤ ማጠቃለያ፣ መደምደሚያ እና አስተያየት	41
5.1. ማጠቃለያ	41
5.2. መደምደሚያ	43
5.3. አስተያየት	43
ዋቢዎች	45
አባሪዎች	50
አባሪ አንድ፤ የቅድመ-ትምህርትና የድህረ-ትምህርት የአንብቦ መረዳት ፈተና.....	50
አባሪ ሁለት፤ የቅድመ-ትምህርትና የድህረ-ትምህርት የውስጣዊ የማንበብ ተነሳሽነት መጠይቅ	57
አባሪ ሶስት፤ የማስተማሪያ ምንባቦችና መልመጃዎች	59
አባሪ አራት፤ የአንብቦ መረዳት ፈተናውን አስተማማኝነት ለመለካት በሙከራ ጥናቱ	80
ወቅት የተሰበሰቡ መረጃዎች	80
አባሪ አምስት፤ የውስጣዊ የማንበብ ተነሳሽነት መጠይቁን አስተማማኝነት ለመለካት	83
በሙከራ ጥናቱ ወቅት የተሰበሰቡ መረጃዎች	83
አባሪ ስድስት፤ በአንብቦ መረዳት ፈተና እና በማንበብ ተነሳሽነት የጽሁፍ መጠይቅ	85
የተገኙት መረጃዎች የስርጭት ወጥነት ፍተሻ	85
አባሪ ሰባት፤ የቅድመ-ትምህርት የፍትነት ቡድኑና የቁጥጥር ቡድኑ የአንብቦ መረዳት	90
ፈተና ውጤት	90
አባሪ ስምንት፤ የቅድመ-ትምህርት የማንበብ ተነሳሽነት የጽሁፍ መጠይቅ ውጤት	93
አባሪ ዘጠኝ፤ የድህረ-ትምህርት አንብቦ የመረዳት ፈተና ውጤት	96
አባሪ አስር፤ የድህረ-ትምህርት የማንበብ ተነሳሽነት የጽሁፍ መጠይቅ ውጤት	99

ምዕራፍ አንድ፣ መግቢያ

1.1. የጥናቱ ዳራ

የተማሪዎች የክፍል ደረጃቸው እየጨመረ በሄደ ቁጥር ተማሪዎች “ማንበብን ከመማር” ወደ “ለመማር ማንበብ” ይሸጋገራሉ። በጥሩ ሁኔታ ማንበብን ለመማር ከሚደረጉ ጥረቶች መካከል አንዱ የተለያዩ ብልሃቶችን መሰረት በማድረግ በማንበብ አዲሱን መረጃ በቀላሉ መረዳትን ማዳበር ነው። ማንበብን በመማር ደረጃ የማንበብ ብልሃቶችን የማይጠቀሙ ተማሪዎች አንብቦ ለመረዳት እንደሚቻሉ አክሲዮኖች (1990) ይገልጻሉ። ውጤታማ የሆነ የአንብቦ መረዳት ችሎታ ያላቸው ተማሪዎች ጽሁፎችን በማንበብ ሂደት መሠረታቸውን የሚጥሉት ከአንብቦ መረዳት ብልሃቶች ጋር በሚያደርጉት መስተጋብር፣ በማንበብ ዳራቸውና ሃሳቡን ከቀዳሚ እውቀታቸው ጋር በማዛመድ ነው። ስለዚህ በተለይ ለጀማሪ አንባቢዎች ተገቢ የቋንቋ መማርያ ብልሃቶችን እንዲጠቀሙ ማበረታታት የማንበብ ትምህርት ችግሮቻቸውን እንዲያቃልሉ ያግዛቸዋል (ኤጅ፣ 1994፣ ካሬል፣ 1984፣ ቪክቶሪያና ሌሎች 1989)።

ከዚህ አኳያ የቋንቋ መማሪያ ብልሃት የአንብቦ መረዳት ችሎታን በማጎልበት ረገድ ያለውን ሚና በተመለከተ በተለያዩ ተመራማሪዎች ጥናቶች ተካሂደዋል። ለምሳሌ፣ ዳይሞክስ (2007) የአንብቦ መረዳትን ብልሃት ማስተማር የተማሪዎችን የአንብቦ መረዳት ችሎታ በጥሩ ሁኔታ እንደሚያሻሽል አመልክተዋል። እንዲሁም ጥሩ አንባቢዎች የቀደመ ዕውቀታቸውን በመጠቀም፣ በማፍለቅ፣ ጥያቄዎችን በመመለስ፣ መልሶ በመናገር፣ መረጃን በማጣቀስ ምናባዊ ምስል በመፍጠር እና ማጠቃለያዎችን በመስጠት የቀረበ ጽሁፍን ለመረዳት ይጥራሉ። በተጨማሪም ማክካርቲ (1990) በትምህርታቸው ከፍተኛና ዝቅተኛ ውጤት የሚያስመዘገቡ የአረብ የእንግሊዘኛ ቋንቋ ተማሪዎችን የማንበብ መማሪያ ብልሃቶች ለማወቅ ያካሄዱትን ጥናት በጽሁፋቸው አቅርበዋል። በጥናታቸውም በትምህርታቸው ከፍተኛና ዝቅተኛ ውጤት ከሚያስመዘገቡ ተማሪዎች መካከል በማንበብ መማሪያ ብልሃቶች አጠቃቀም ሰፊ ልዩነት እንዳለ አመልክተዋል። ከዚህ አንጻር በማንበብ ትምህርት ዝቅተኛ ውጤት የሚያስመዘገቡ ተማሪዎች የተለያዩ ብልሃቶችን ተጠቅመው እንደሚያነቡ ተስተውሏል። በትምህርታቸው ከፍተኛ ውጤት የሚያስመዘገቡ ተማሪዎች ግን ሲያነቡ የሚያጋጥሟቸውን ችግሮች ብልሃቶች መፍታት እንደሚችሉ ለመረዳት ተችሏል።

አንብቦ መረዳት የተወሰነ የማንበብ ንዑስ ክሂል ነው። በመሆኑም ክህሎቱን በጥሩ ሁኔታ ለማዳበር የተለያዩ ብልሃቶችን ተጠቅሞ ማንበብ ያስፈልጋል። ከነዚህም መካከል አንዱ የመልሶ መናገር ብልሃትን (retelling strategy) ተጠቅሞ ማንበብ ነው። በማንበብ የሚገኝን አዲስ ዕውቀት ከማንበብ ዳራ ጋር በማዋሃድ መልሶ መናገር ለውጤታማ አንብቦ መረዳት ችሎታ ከፍተኛ ሚና ይጫወታል። የንግግር ቋንቋ ራሱን የቻለ የቋንቋ ክሂል ቢሆንም ከሌሎች የቋንቋ ክሂሎች ጋር በመቀናጀት የቋንቋ ችሎታን በመሻሻል ረገድ ሚናው ጉልህ ነው። በተለይ ዕድሜያቸው ከ6-14 መካከል ባሉ ተማሪዎች የተሰራ ምርምር እንደሚያመለክተው በድግግሩዋ ያንግግር የተመሰረተ ብልሃት ተማሪዎች በመማርያ ክፍል የቀረበ ጽሁፍን በጥልቀት እንዲረዱት አግዟል (ሰቲረርና ሜይቢን፣ 1994፣ ዎልፍና ክሮሰን፣ 2004)።

በአንስትረይና ቡል (2004) የተካሄደ ጥናት እንደጠቆመው በመናገር ብልሃት የታገዙ የዝቅተኛና የመካከለኛ የክፍል ደረጃ ተማሪዎች የማንበብ ችሎታቸው እንዲዳብር ረድቷቸዋል። የቃላት አፍልቆት ብልህት የተማሪዎችን ሀሳብ ለመቆጣጠር የሚረዳ ሂደት ሆኖ በስልጠና የሚቀሰቀስ ብልሃት ነው (አልቪረማን፣ ስዋፎርድና ሞንታሬ፣ 2004፣ ኬኔና ዚሜርማን፣ 2007)። በዝቅተኛ የክፍል ደረጃ ያሉ ተማሪዎችን የማንበብ ችሎታ ለማሳደግ በተለያዩ የቋንቋ መማርያ ብልሃቶች ጥናት ተካሂዷል። ጥናት ከተካሄደባቸው ብልሃቶች መካከልም አምስቱ ራስ መር የመናገር ክንዎኔዎች (ማለትም፣ መገመት፣ መጠየቅ፣ መልሶ መናገር፣ ማመልከትና ማጠቃለል) ይጠቀሳሉ። መገመትና መጠየቅ ከማንበብ በፊት ተግባር ላይ ሲውሉ በማንበብ ጊዜና ከማንበብ በኋላ ደግሞ መልሶ መናገር፣ ማመልከትና ማጠቃለል ያገለግላሉ (ትሬሄርኔ፣ 2006)።

ተማሪዎች የግላቸው ገጠመኝ፣ ልምድ፣ ባህልና የመሳሰሉ ዳራዎች እንዳሏቸው ይታወቃል። ይህ ዳራቸው አንብቦ ለመረዳት አጋዥ ስለሆነ ተነሳሽነት (motivation) ለመፍጠር ጠቀሜታው የጎላ ነው። ተማሪዎችን በቋንቋ መማርያ ብልሃቶች አማካኝነት በማነቃቃት ማንበብን እንዲማሩ ማድረግ ከዚህ በፊት የሚያውቁትን አስታውሰው አሁን ከሚማሩት ጋር አዛምደው የሚፈልጉትን ሀሳብ ለመረዳት ቀላል መንገድ ይፈጥራቸዋል። ስለሆነም የተማሪዎችን የመማር ውስጣዊ ተነሳሽነት ለመጨመር፣ ተማሪዎች በተለያዩ የቋንቋ መማርያ ብልሃቶች ቢማሩ ይመረጣል (አክስፎርድ፣ 1990)። ተነሳሽነታቸው ዝቅተኛ የሆኑ ወይም ደግሞ ከነአካቴው ተነሳሽነት የሌላቸው ተማሪዎች በመማር ማስተማር ሂደት ውስጥ በደረጃው መተግበር የሚገባቸውን የማንበብ ክሂል ትምህርት ተግባራት ማከናወን ሲያዳግታቸው በተደጋጋሚ የሚስተዋል ጉዳይ

እንደሆነ ዘውዱ (2008) ያብራራሉ። በተጨማሪም ሌሎች ጥናቶች ለምሳሌ ኔሽንና ስኖውሊንግ (2004) እና ፑለንና ጀስቲስ (2000) እንዳመለከቱት የተማሪዎች የመናገር ብልሃት የማንበብ ትባትን፣ አንብቦ መረዳትንና ተነሳሽነትን ለማሻሻል ከፍተኛ ጠቀሜታ አለው።

የዚህ ጥናት ትኩረት የሆነው መልሶ መናገር በዝቅተኛ ደረጃ ያሉ ተማሪዎች የአንብቦ መረዳት ችሎታቸውን ለማሻሻል የሚጠቀሙበት ብልሃት ነው። የመልሶ መናገር ብልሃት የክስተቶችን ዝርዝር አስታውሶ መናገር ብቻ ሳይሆን በጣም አስፈላጊ መረጃዎችን በመምረጥ፣ ከሰዎች ጋር መስተጋብር በመፍጠርና መረጃዎችን በአመክንዮአዊ ቅደምተከተል በማደራጀት መናገርን የሚፈልግ ተግባር ነው። ብልሃቱ በግል፣ በጥንድና በቡድን ሊተገበር የሚችልም ነው።

ይህ ጥናትም የመልሶ መናገር ብልህት የተማሪዎችን አንብቦ የመረዳት ችሎታ ለማሳደግ ምን ያህል እንደሚረዳ ፈትሷል፤ እንዲሁም ብልሃቱ የተማሪዎችን የማንበብ ተነሳሽነት ለማሻሻል ምን ያህል አስተዋጽኦ እንዳለው መርምሯል።

1.2. የጥናቱ መነሻ ችግር

ቃላዊ ቋንቋ ወይም ንግግር ጀምሮ አንባቢዎች ስላነበቡት ጽሁፍ እንዲያብራሩ ዕድል በመስጠት አንብቦ መረዳትን ለማቀላጠፍ ይረዳል (ሮዝና ሌሎች፣ 1984፣ ካፒኑስና ሌሎች፣ 1985)። በመሆኑም ለመልሶ መናገር ብልሃት ትኩረት በመስጠት ማንበብን መማር ማስተማር ተገቢ ነው። እንደዚሁም ተነሳሽነታቸው ከፍተኛ የሆኑ ተማሪዎች ተነሳሽነታቸው ዝቅተኛ ከሆኑ ተማሪዎች በበለጠ ማንኛውንም ጽሁፍ አንብበው የመረዳት ችሎታቸው የተሻለ ስለሆነ በማንበብ ትምህርት የተነሳሽነት ጉዳይ ትኩረት ይሻል (ጥርጋንና ሌሎች፣ 2008)።

ከዚህ አንጻር በአማርኛ ቋንቋ ትምህርት የአንብቦ መረዳት ችሎታና የመማር ተነሳሽነት ችግሮችን አስመልክቶ ጥናት በመስራት የመፍትሔ ሀሳብ የጠቆሙ ጥናቶች አሉ። ለምሳሌ፣ ማስተዋል (1989) በአዲስ አበባ ከተማ በሚገኙ ትምህርት ቤቶች የተማሪዎችን የአማርኛ ቋንቋ የአንብቦ መረዳት ችሎታ ለመፈተሽ ጥናት አካሂደዋል። በጥናታቸው ውጤት የተማሪዎች የአንብቦ መረዳት ችሎታ በዝቅተኛ ደረጃ የሚገኝና በፍርሃት የተሞላ እንደሆነ አመልክተዋል። ከዚህ አኳያ ይህን ችግር ለማቃለል በአማርኛ ቋንቋ መማርያ መጻሕፍት ውስጥ የሚካተቱ ምንባቦች አመራረጥ፣ የተማሪዎች

የማንበብ ተነሳሽነትና የማስተማርያ ዘዴዎችና ብልሃቶች አጠቃቀም ላይ በጥናት የታገዙ ማሻሻያዎች ማድረግ እንደሚያስፈልግ ጠቁመዋል።

ከዚህም በተጨማሪ ሞርጋንና ሌሎች (2008) በጽሁፋቸው እንደገለጹት ተማሪዎችን ለትምህርት ዝግጁ ከሚያደርጉ ተላውጦዎች መካከል አንዱ ተነሳሽነት ነው። ተነሳሽነት እድሜ አይወስነውም፤ ደረጃም አይገድበውም። የተማሪዎች ተነሳሽነት ከፍተኛ ከሆነ እንዲማሩ የተፈለገውን ነገር ብዙ ጊዜ ሳያጠፉ ይማራሉ። ተነሳሽነታቸው ዝቅተኛ ከሆነ ደግሞ ረጅም ጊዜ ይወስድባቸዋል። ተነሳሽነት የማንበብ ክህሎት ትምህርትን ጨምሮ ተማሪዎች በሚማሯቸው የትምህርት አይነቶች አዎንታዊ ወይም አሉታዊ ተፅእኖ ማሳደር ይችላል። በመሆኑም ይህ ጥናት ከተጠቆሙት መፍትሔዎች መካከል የብልህነት አጠቃቀምና የተነሳሽነት ጉዳዮችን በማንሳት በጥናት ለማረጋገጥ አልጧል።

ከመልሶ መናገር ብልሃት ጋር በተገናኘ በውጭ ቋንቋ አውድ የተሰሩ ምርምሮች አሉ። ለምሳሌ፣ ሞሮኮ (1986) መልሶ መናገር የተራኪ ጽሁፎችን መልዕክት፣ መዋቅርና ቃላት አፍልቆትን በጉልህ እንደሚያሻሽል ጠቁመዋል። እንዲሁም ሞስ (2004) መልሶ የመናገር ብልህነት አንብቦ መረዳትን በማሻሻልና የማስታወስ ችሎታን በማነቃቃት ፋይዳው ጉልህ እንደሆነ ገልጸዋል። ሬድዋንና ጁፕሪ (2020)ም እንዲሁ በመልሶ መናገር ብልሃት በመካከለኛ የክፍል ደረጃ የሚገኙ ተማሪዎችን ማንበብን ማስተማር የአንብቦ መረዳት ችሎታ የላቀ እንዲሆን አዎንታዊ ተጽእኖ እንዳለው በጥናታቸው አመልክተዋል።

እንዲሁም ጋምብራል፣ ፕሬጌር እና ዊለወሰን (1985) እንደሚያስረዱት ለለሆሳስ ማንበብ በመልሶ መናገር ብልሃት የተገለገሉ ተማሪዎች የአራተኛ ክፍል ተማሪዎች በዕይታ ብልሃት ከተገለገሉት በተሻለ በአንብቦ መረዳት ችሎታ የተሻለ ውጤት አስመዝግበዋል። በሌላ ጥናትም እንዲሁ የአራተኛ ክፍል ተማሪዎች በመልሶ መናገር ብልሃት በምንባብ ተኮር ጥያቄዎች መሰረት አድርገው ማንበብን ከተማሩ ተማሪዎች የበለጠ አንብበው እንደተረዱ ጠቁመዋል።

በተጨማሪም ሮስ፣ ኩነዲክ እና ሀግቤ (1984) የመልሶ መናገር ብልሃትን በመጠቀም ተማሪዎች አንብቦ መረዳትን እንዲለማመዱ ካደረጉ በኋላ ተሳታፊዎች ከአነበቡት ጽሁፍ የወጡ ግልጽና ሽፍን ጥያቄዎችን በብቃት መመለሳቸውን አመልክተዋል። እንዲሁም መልሶ መናገር በማንበብ ትምህርት ለአንብቦ መረዳት መሻሻል ካለው ሚናም ባሻገር ጊዜ ቆጣቢና አዝናኝ (አነሳሽ) እንደሆነም ገልጸዋል።

ከዚህ አኳያ ጋምብራል፣ ፕሬቶር እና ዊለወሰን (1985) እንዲሁም ሮስ፣ ኩኒዲክ እና ሀግቤ (1984) ያካሄዱቸው ጥናቶች የመልሶ መናገር ብልሃት አኳያ ለአንብቦ መረዳት መሻሻል አስተዋጽኦ እንዳለው አመልክተዋል። የሮስ፣ ኩኒዲክና ሀግቤ (1984) ጥናት ከላይ ከቀረበው ውጤት በተጨማሪ መልሶ መናገር ጊዜ ቆጣቢ እንደሆነ አሳይቷል።

ምንም እንኳን አንብቦ የመረዳት ብልሃቶችን መጠቀም አስፈላጊ እንደሆነ ከላይ የተገለጹት ጥናቶች ቢጠቁሙም ከዚህ በተቃራኒው ሁሉም ብልሃቶች ውጤታማ የማይሆኑበት ሁኔታ እንዳለ አክሰፎርድ (1990) ያስረዳሉ። በተጨማሪም የአንብቦ መረዳት ብልሃቶችን አለመጠቀም በአንብቦ መረዳት ውጤት ላይ ተጽእኖ እንደማይኖረው የሚጠቁሙ ጥናቶች አሉ። ኮሶንቲኖ (2017) ራስን የመቆጣጠር ብልሃት መጠቀምን ለማበረታታት፣ ለጀማሪ አንባቢዎች ውጤታማነትና ለአንብቦ መረዳት ችሎታ ያለው አስተዋጽኦ በሚል ባደረጉት ጥናት በብልሃቱ በተማሩና ባልተማሩ ተማሪዎች መካከል በአንብቦ መረዳት ችሎታቸው ላይ ምንም አይነት ልዩነት እንደሌለ በጥናታቸው አመልክተዋል። በተጨማሪም ሜህርፖርና ሌሎች (2012) እንግሊዘኛ እንደውጪ ቋንቋ ለሚማሩ የኢራን ተማሪዎች የማንበብ ብልሃትን በማስተማር የተማሪዎችን አንብቦ የመረዳት ችሎታ መፈተሽ ያለውን ጠቀሜታ በዳሰሱበት ጥናት ብልሃቶቹ ለጥቂት ተማሪዎች ጠቃሚ ሆነው ቢገኙም የማንበብ ብልሃትን እንዳላዳበሩ ገልጸዋል።

ባርኔት (1988) የማንበብ ብልህነት የተማሪዎችን አንብቦ የመረዳት ችሎታ ለማዳበር ያለውን አስተዋጽኦ በተመለከተ ባደረጉት ጥናት የብልህነት ስልጠና ከተሰጣቸው ይልቅ ስለአንብቦ መረዳት ብልህነቶች ምንነትና ጠቀሜታ ምንም ሳይነገራቸውና ስልጠና ሳይሰጣቸው የአንብቦ መረዳት መልመጃዎችን በተከታታይ እንዲሰሩ የተደረጉ የቁጥጥር ቡድን ተማሪዎች ስለብልህነቶቹ ጠቀሜታ ከተማሩት የተሻለ ውጤት እንዳስመዘገቡ፣ ልዩነቱ ግን በስታትስቲክስ ጉልህ እንዳልሆነ በጥናታቸው አሳይተዋል። ከዚህ አኳያ የማንበብ ብልህነቶች ለሁሉም ተማሪዎች ተመሳሳይ ተጽእኖ እንደማይመጡ ከሜህርፖርና ሌሎች (2012)፣ ኮሶንቲኖ (2017) እና ባርኔት (1988) ጥናቶች መረዳት ይቻላል። ይህም ከነዚህ ጥናቶች በፊት ከተዳሰሱት ጥናቶች ውጤት ተቃራኒ ሆኖ ተገኝቷል።

በአጠቃላይ ከተዳሰሱት ጥናቶች አንጻር ለዚህ ጥናት መነሻ የሆኑት ዋና ዋና ክፍተቶች ሶስት ናቸው። እነሱም፡-

1. በቀደሙት ጥናቶች እንደተደረሰበት የአንብቦ መረዳት ብልሀቶችን የተጠቀሙ የሁሉም ተማሪዎች የአንብቦ መረዳት ችሎታ ያልተሻሻለበትም አጋጣሚ ስላለ፣ እንዲሁም የብልሀቶች ተጽእኖ ከተማሪ ተማሪ ሊለያይ የሚችልበት አጋጣሚ ስለነበረ ተጨማሪ ጥናት ማካሄድ ማስፈለግ፤
2. ከመልሶ መናገር ብልሃት አኳያ በተለይ በአማርኛ ቋንቋ ትምህርት አውድ የተሰራ ጥናት አለመገኘቱ፤
3. በውጭ ቋንቋዎች አንጻር የተሰሩ ጥናቶች መልሶ የመናገር ብልሃት የጀማሪ ተማሪዎችን አንብቦ የመረዳት ችሎታ ማሻሻል መቻሉን እንጂ በማንበብ ትምህርት ተነሳሽነት ላይ የሚያሳድረውን ተጽእኖ አለመፈተሻቸው ናቸው።

ከላይ ከተዘረዘሩት ክፍተቶች በተጨማሪ አጥኚዎች በደንዲ ወረዳ በጊንጫ አንደኛ ደረጃ ትምህርት-ቤት ከ10 ዓመታት በላይ በአማርኛ ቋንቋ መምህርነት ስትሰራ በልምድ በተለይ የሰባተኛ ክፍል ተማሪዎች ያሉባቸውን የአንብቦ መረዳት ችግሮች ስርዕድ እንደሆኑ ተገንዝባለች። በተጨማሪም አብዛኞቹ የሰባተኛ ክፍል ተማሪዎች አማርኛን እንደሁለተኛ ቋንቋ የሚማሩ በመሆናቸው፣ ከአጥኚዎች ምልክታት በተጨማሪ ሌሎች መምህራን የተማሪዎችን የአንብቦ መረዳት ችግሮች በመደበኛና በእለት ተእለት ህይወት መስተጋብር ከተማሪዎቹ ሌሎች ችግሮች የአንብቦ መረዳት ችግሮቻቸውን አግዝፈው ሲያወሱት አዳምጣለች። ከዚህ አንጻር መልሶ መናገር በዝቅተኛ ክፍል ደረጃ የማንበብ ትምህርትን መሰረት ለማስያዝ ለልጆች የማስተማር ቅደም ተከተሉ ግልጽ፣ አሳታፊና አዝናኝ እንደሆነ ጥናቶች በጠቆሙት መሰረት ብልሃቱ በተማሪዎች የአንብቦ መረዳት ችሎታና የማንበብ ተነሳሽነት ላይ ለውጥ ያመጣ እንደሆነ መመርመር አስፈልጓል።

በመሆኑም የመልሶ መናገር ብልሀት የተማሪዎችን አንብቦ የመረዳት ችሎታና የማንበብ ተነሳሽነት ለማሻሻል ያለውን ፋይዳ መፈተሽ የዚህ ጥናት አብይ ትኩረት ሆኗል።

1.3. የጥናቱ ጥያቄዎች

ጥናቱ የሚከተሉትን መሠረታዊ ጥያቄዎችን መልሷል።

1. የመልሶ መናገር ብልሀት የተማሪዎችን አንብቦ የመረዳት ችሎታ ለማሻሻል ያለው አስተዋጽኦ ምን ያህል ነው?
2. የመልሶ መናገር ብልሀት የተማሪዎችን የማንበብ ተነሳሽነት ለማሻሻል ያለው ፋይዳ ምን ያህል ነው?

1.4. የጥናቱ ዓላማ

የዚህ ጥናት አጠቃላይ ዓላማ የመልሶ መናገር ብልህነት የአንብቦ መረዳት ችሎታንና የማንበብ ተነሳሽነትን ለማሻሻል ያለውን ፋይዳ መመርመር ነው። በዚህ መሠረት ጥናቱ የሚከተሉት ዝርዝር አላማዎች አሉት።

1. የመልሶ መናገር ብልህነት የተማሪዎችን አንብቦ የመረዳት ችሎታ ለማሻሻል ያለው አስተዋጽኦ ምን ያህል እንደሆነ መመርመር፤
2. የመልሶ መናገር ብልህነት የተማሪዎችን የማንበብ ተነሳሽነት ለማሻሻል ያለው ፋይዳ ምን ያህል እንደሆነ መፈተሽ፤

1.5. የጥናቱ ጠቃሚነት

ይህ ጥናትም ሲጠናቀቅ የሚከተሉትን ጠቀሜታዎች ያስገኛል ተብሎ ይታሰባል።

1. መምህራን የመልሶ መናገር ብልህነት የአንብቦ መረዳት ችሎታን ለማሳደግ ያለውን ፋይዳ ተገንዝበው ተማሪዎቻቸው ብልሃቱን እንዲጠቀሙ እንዲያግዟቸው አቅጣጫ ሊጠቁም ይችላል።
2. የመርሀትምህርት እና የመማሪያ መፃሕፍት አዘጋጆች የመማሪያ መሳሪያዎችን ለመልሶ መናገር ብልህነት ትኩረት ሰጥተው እንዲያዘጋጁ መረጃ በማቀበል ይረዳል።
3. ወደፊት ከዚህ ጥናት ጋር ተያያዥነት ያለው ጥናት ለሚያጠኑ ተመራማሪዎች በመነሻነት ሊያገልግል ይችላል።

1.6. የጥናቱ ወሰን

ይህ ጥናት የተከናወነው በኦሮሚያ ክልል በደንዲ ወረዳ በጊንጫ ከተማ ከሚገኙ አራት አንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤቶች መካከል በአመቺ ናሙና አመራረጥ ዘዴ በተለየ አንድ ትምህርት ቤት ላይ ነው። የጥናቱ ተሳታፊዎች ደግሞ የሰባተኛ ክፍል ተማሪዎች ናቸው። ከይዘት አኳያ ጥናቱ ያተኮረው በመልሶ መናገር ብልህነት ላይ ብቻ ነው።

1.7. የጥናቱ ውሱንነት

ይህ ጥናት በረጅም ጊዜ ትግበራ ያላለፈ መሆኑ ወይም ከነበረው የጊዜ እጥረት የተነሳ ፍትነቱ የተተገበረው ለ12 ክፍለጊዜያት ብቻ መሆኑ በጥናቱ ውጤት ላይ የተወሰነ ተጽእኖ ሊያሳድር ይችላል። ሌላው ውሱንነት ፈተናው በአጥኝዋ በመዘጋጀቱ የተወሰነ ድክመት ሊኖርበት መቻሉ ነው። ቢሆንም የምርምሩ ባህርይ በሚፈቅደው አግባብ የፈተናው ተገቢነትና አስተማማኝነት በማረጋገጥ የፈተናውን ደረጃ ከፍ ለማድረግ ጥረት ተደርጓል።

1.8. የቁልፍ ቃላት እና ጽንሰ ሃሳቦች ብያኔ

የዚህ ጥናት የቁልፍ ቃላት እና ጽንሰ ሃሳቦች ብያኔ እንደሚከተለው ተገልጿል።

1. የአንብቦ መረዳት (reading comprehension)፤) በፅሁፍ ውስጥ የቀረበውን ሃሳብ ውጤታማና ትርጉም ባለው ሁኔታ በመረዳት፣ የምንባቡን ሃሳብ በቃላት፣ በዓረፍተነገር እና በአንቀጽ ደረጃ እያነበቡ ወደፊት ያለው ሁኔታ መተንበይ፣ ነገሮችን በማወዳደርና ወይም በማነጻጸር ልዩነታቸውንና አንድነታቸውን መለየት፣ የችግሮችና መፍትሔዎችን ተዛምዶ የመለየት ብቃት ነው። የተለካውም በተመራማሪዎ በተዘጋጀ ፈተና ነው።
2. የመልሶ መናገር ብልሃት (retelling strategy)፤) በዝቅተኛ ደረጃ ያሉ ተማሪዎች የአንብቦ መረዳት ችሎታቸውን ለመሻሻል የሚጠቀሙበት ብልሃት ነው። የመልሶ መናገር ብልሃት የተነበበን ጽሁፍ የክስተቶችን ዝርዝር በማስታወስ፣ በጣም አስፈላጊ መረጃዎችን በመምረጥ፣ ከሰዎች ጋር መስተጋብር በመፍጠርና መረጃዎችን በአመክንዮአዊ ቅደምተከተል በማድረጅ ወይም መልሶ በማዋቀር በቃል በግለገለጻ ወይም በጭምቅ ሃሳብ መተረክ ነው።
3. የማንበብ ተነሳሽነት (reading motivation)፤ ተማሪዎች የተለያዩ የማንበብ ተግባራትን ሳይሰለቹ በዘላቂነት ለማከናወን ያላቸውን የመነቃቃት ባህርይና ስለማንበብ አቅማቸው ያላቸውን ግላዊ እምነት የሚመለከት ነው። ይህም የማንበብ ተነሳሽነት መለኪያ መጠይቅን ወደአማርኛ በመመለስ ተማሪዎችን በማስሞላት ተለክቷል።

ምዕራፍ ሁለት፣ የተዛማጅ ክለሳ ድርሳናት

2.1. መልሶ የመናገር ብልሃት

ከበርካታ የአንብቦ መረዳት ብልሃቶች መካከል አንዱ መልሶ መናገር ነው። ብልሃቱ በሚያነቡት ጽሁፍ ያሉ መረጃዎችን መልሶ በማዋቀር አንብቦ መረዳት የሚታገዝበት ነው። መልሶ የመናገር ብልሃት ተማሪዎች ያነበቡትን ጽሁፍ በቃል መልሰው የሚገልጹበት የቃላት ልምምድ ክሂል ነው። በመሆኑም ተማሪዎች አንድ ለማንበብ የቀረበ ጽሁፍን መረጃ በማጠቃለል፣ ዝርዝሮችን በማገናኘትና ከቀደመ እውቀት ጋር በማገናዘብ ፍቺን መልሶ ለመገንባት የሚያገለግል የአንብቦ መረዳት ልዕለ አእምሯዊ ብልሃት ነው (ሞስ፣ 2004)።

ልዕለ አእምሯዊ ብልሃት የአንባቢዎችን የትርጉም መዋቅር የመገንባት፣ ምንባቡን (ጽሁፊን) የመቆጣጠርና አንብቦ የመረዳት ችሎታንና የተነበበውን ጽሁፍ የመገምገም ችሎታን ይጨምራል። በሌላ አገላለጽ ልዕለ አእምሯዊ ብልሃት ተማሪዎች በራሳቸው የሚማሩበትን መንገድ የሚያስተካክል ሲሆን፣ እውቀትን እና የግንዛቤን ሂደት የሚቆጣጠር ነው (አክስፎርድ፣ 1990)። በተጨማሪም ብሮውን (1980) በአንብቦ መረዳት ውስጥ አስፈላጊ የሆኑ የልዕለ አእምሯዊ ብልሃት ተግባራት የሚከተሉትን እንደሚያካትቱ ጠቅሰዋል። እነዚህም፣፣ የምናነብበትን ዓላማ ግልጽ ማድረግ፣ ጠቃሚ የሆኑ መልእክቶችን መለየት፣ የመረዳት ችሎታ መኖር አለመኖሩን ለመወሰን በሂደት ላይ ያሉ ተግባራትን መቆጣጠር፣ ግብ መምታት አለመምታቱን ለመወሰን ራስን በራስ ጥያቄ መጠየቅ እና የመረዳት ድክመት መኖሩ ከተለየ የማስተካከያ እርምጃ መውሰድ ናቸው።

ከዚህ አኳያ መልሶ መናገር ብልሃት አንዱ የልዕለ አእምሯዊ ንዑስ ብልሃት ሲሆን አንድ የቀረበን ጽሁፍ ከተነበበ በኋላ መረዳትን ለመፈተሽ በራስ አባባል መልሶ መግለጽ እንደሆነ በተጨማሪም ብልሃቱ በማንበብ ጊዜ ተግባራዊ የሚሆነው አንባቢያን ጽሁፉን ካነበቡ በኋላ ጽሁፉን ምን ያህል እንደተረዱት ለማረጋገጥ የአነበቡትን ነገር በራስ መንገድ የሚገልጹበት መንገድ ነው። ከዚህም ሌላ ብልሃቱ አንባቢያን ቀደም ሲል ባላቸው እውቀት ላይ ምን የተለየ ነገር እንደጨመሩ እና እንደተረዱ በአጭሩ ለንደኞቻቸው በቃል እንዲናገሩ የሚያደርግ ነው (ብሮውንና ካምፒዮን፣ 1990)።

በቃላት ቋንቋ ወይም በንግግርና በአንብቦ መረዳት መካከል ጠንካራና አስፈላጊ ግንኙነት አለ። ጀማሪ አንባቢያን በማንበብ ክሂል ትምህርት ይዘው የሚመጡት የቃላት

ቋንቋ ልምድ ለአንብቦ መረዳት ስኬት ወሳኝ ጉዳይ ነው (ክሌይ፣ 1972፣ ዶዊንግ፣ 1979፣ ዊልሶንና ክሌላንድ፣ 1985)። ቃላዊ ቋንቋ ወይም ንግግር ጀማሪ አንባቢዎች ስላንበቡት ጽሁፍ እንዲያብራሩ ዕድል በመስጠት አንብቦ መረዳትን ለማቀላጠፍ ያግዛል (ጋምብራልና ሌሎች፣ 1985፣ ካፒኑስና ሌሎች፣ 1984)።

መልሶ መናገር ከእለት ተእለት ህይወት ነባራዊ ሁኔታዎች ጋር ቁርኝት አለው። ለምሳሌ፣ በአካባቢያችን የተከሰቱ ወይም ያስተዋልናቸውን ወይም በማንበብ ያገኘናቸውን ጉዳዮች ለንደኞቻችን መልሰን እንናገራለን። በእውናዊው ህይወት የመልሶ መናገር ልምድ ከልጅነት ጀምሮ እየተገነባ የሚያደግ ተግባር በመሆኑ ይህን እውናዊ ተግባር ለክፍል የቋንቋ ወይም የማንበብ ክህሎት ወይም አንብቦ መረዳትን ለማጠናከሪያ በመሳርያነት መጠቀም ጠቃሚ ከመሆኑም በላይ አነቃቂ ይሆናል።

ከዚህ አንጻር የመልሶ መናገር ብልሃት ለአንደኛ ደረጃ ተማሪዎች አንብቦ መረዳት መዳበር ጉልህ ሚና እንዳለው ከላይ የቀረቡት በውጭ ቋንቋዎች አውድ የተሰሩ ጥናቶች በማመልከታቸው ብልሃቱ በአማርኛ ቋንቋ ትምህርት አውድ አንብቦ መረዳትን የማሻሻል ሚና እንዳለው መመርመር ተገቢ ይሆናል ማለት ነው።

2.2. አንብቦ መረዳት

ማንበብ ለሰው ልጅ የእለት ተእለት እና ለዘላቂ ህይወት መሳካት ከፍተኛ ጠቀሜታ አለው። የሚያነብ ሰው ሙያውን ያሻሽላል፤ ከአዳዲስ የቴክኖሎጂ ውጤቶች ጋር ይተዋወቃል፤ ጠቃሚ መረጃዎችን በቀላሉ ያገኛል፤ በትምህርትቤት ውስጥ የሚማራቸውን የትምህርት ቁምነገሮች መረዳትና ፈተና ማለፍም ይችላል። ስለዚህ ማንበብ የሰው ልጅ ህይወት ጋር የተቆራኘ ነው ማለት ይቻላል። ከዚህ አንጻር አንድ አንባቢ ለህይወቱ ጠቃሚ የሆኑ ጽሁፎችን በዓላማ ሲያነብ ከሚያነበው ጽሁፍ ውስጥ ሊተላለፍ የተፈለገው መልዕክት ምንድን ነው? ከዚህ ፅሁፍ ውስጥ የምፈልገው መረጃ ምንድን ነው? በማለት በሚገባ የምንባቡን ሀሳብ እየተረዳ ማንበብ አለበት።

አንብቦ መረዳት በአንድ የተመረጠ ፅሁፍ ወይም ለደረጃው በሚመጥን መልኩ በቀረበ ፅሁፍ ውስጥ የሚተላለፍ ተገቢ ፅንሰ ሀሳብን፣ የቃላት ፍቺን፣ የአረፍተ ነገሮችን አገላለጽ መረዳትን ያመለክታል። ከዚህ በተጨማሪ ከተፃፉ ፅሁፎች ጋር በሚደረግ ተራክቦና ተሳተፎ ትርጉም የማውጣትና የመገምገም ሂደት ነው። በተመሳሳይ የተፃፉ ፅሁፎችን ለመገንዘብ የሚደረግ ንቁና ውስብስብ ሂደት፣ ትርጉምን መተንተንና ማዳበር እንዲሁም እንደፅሁፉ አይነት፣ አላማና ሁኔታ ተገቢ ትርጉም የመስጠት ሂደት ነው።

ከዚህ አኳያ አንብቦ መረዳትን ውጤታማ ለማድረግ አንባቢዎች የተለያዩ የመማር ብልሃቶችን መጠቀም ይኖርባቸዋል (ናታል፣ 2000፣ ሼንግ፣ 2000፣ ግሬብ፣ 2002)። ጥናቶች እንደሚጠቁሙት ውጤታማ አንብቦ መረዳት በቅጽበት የሚከሰት ጉዳይ አይደለም። ከዚህ ይልቅ በአብዛኛው በአእምሯዊ ጥረት ላይ ይመሰረታል። በማንበብ ጊዜ አእምሯዊ ጥረት የሚገለጸው በቅደም ተከተላዊ ድርጊቶች፣ ሆነ ተብለው በታቀዱ ተግባራት፣ በፍቃደኛነት፣ አስፈላጊ በሆኑ ክንዎኔዎች እና የማንበብ ሂደቱን በሚያመቻቹ ሚናዎች ነው (አሌክሳንደርና ጅቶን፣ 2000)። ከዚህ እንደምንገነዘበው አንባቢው በአላማ ላይ ተመስርቶ፣ አእምሮውን አንቅቶ፣ በፍቃደኛነት ተንቀሳቅሶና አንብቦ የመረዳት ብልሃቶችን አንዱን ከሌላው ሆነ ብሎ መርጦ ከቀረበው ጽሁፍ ትርጉም ለማግኘት ይተጋል።

አንብቦ መረዳት ውስብስብ የሆነ፣ በርካት ያሉ የማሰብና የመመራመር ችሎታዎችን የሚጠይቅ ሂደት ነው። አንባቢያኑ መረጃዎችን የመገንዘብና የመጠቀም፣ የማጣራት፣ የመተርጎም፣ የማደራጀት፣ የማንጸባረቅና አስቀድመው በቀረቡት እና ወደፊት በሚመጡ ገጾች ውስጥ ባሉ ተከታታይ መረጃዎች መካከል ግንኙነቶችን የመገንባት ኃላፊነት ነው (ዌስትወድ፣ 2001)። በመሆኑም አንድ አንባቢ ጽሁፉ ያዘለውን መልእክት ለመረዳት ቃላትን በፍጥነት የመገንዘብ፣ ቃላት ምን ትርጉም ይዘው በጽሁፉ ውስጥ እንደቀረቡ ማወቅ፣ ተከታትለው እና ተሰናስለው የቀረቡ አረፍተኛዎችና አንቀጾች የያዙትን መልእክት መተርጎም ብቻ ሳይሆን በጽሁፉ ውስጥ በቀጥታም ሆነ በተዘዋዋሪ የቀረቡ መልእክቶችን መረዳት ይጠበቅበታል። እነዚህን ተግባራት በብቃት ለማከናወን የተለያዩ አንብቦ የመረዳት ብልሃቶችን (ለምሳሌ፣ በግል ማንበብን የሚጠይቁ አእምሯዊ ብልሃቶችን፣ ከአቻ ጋር በሚነበበው ጽሁፍ ተራክቦ በማድረግ ላይ የሚያተኩሩ ማህበራዊ ብልሃቶችንና ማንበብን የመቆጣጠር ችሎታን የሚጠይቁ ልዕላ አእምሯዊ ብልሃቶችን) መጠቀም እንደሚያስፈልግ ዊሊምስና ቡርደን (1997) ያብራራሉ።

2.3. የአንብቦ መረዳት ብልሃቶች

በዝቅተኛ የክፍል ደረጃ የሚማሩ እንዲሁም ዝቅ ያለ የአንብቦ የመረዳት ብቃት ያላቸው ተማሪዎች አንብቦ ስለመረዳት ብልሃቶች ያላቸው ግንዛቤ አናሳ ስለሚሆን ተገቢ ያልሆኑ ብልሃቶችን በመጠቀም የአንብቦ መረዳቱን ሂደት ውጤታማ በሆነ መንገድ ለመቆጣጠርና ጽሁፉን በቅጡ ለመረዳት ሊቸገሩ ይችላሉ። አንብቦ ለመረዳት ተፈላጊው ብቃት የሌላቸው ተማሪዎች የማንበብ ክሂላቸውን እንዲያሳድጉ ለማድረግ

ተገቢ የአንብቦ መረዳት ብልሃቶችን እያቀረቡ ማለገጥ፤ በማንበብ ሂደት አንብበው መረዳታቸውን እያረጋገጡ እንዲጓዙ ማስተማር ይገባል (አል ሜልሂ፣ 2000)።

የአንብቦ መረዳት ብልሃት የማሰላሰልና የመረዳት ችሎታን ከፍ ባለ ሁኔታ ለመጠቀም ሲባል ታስቦባቸው እና ታቅደው የሚከናወኑ የማሰብ፣ የማስተዋል፣ የመቆጣጠር፣ የመፈጸም እና የመገምገም ስልቶችን በመተግበር በጽሁፍ ውስጥ የቀረቡ መልእክቶችን በአጥጋቢ ሁኔታ ለመገንዘብ የሚያስችል ግብ ተኮር ሂደት ነው (አሌክሳንደርና ጁዲ፣ 2008)። ከዚህ የምንረዳው አንብቦ የመረዳት ብልሃት ከማንበብ ክሂል ግብ ላይ ለመድረስ በእቅድ በመመራት የመገንዘብ አቅምን የማጎልበቻ ቴክኒክ እንደሆነ ነው።

ከዚህ አኳያ በርካታ ጥናቶች አንብቦ መረዳትን በብልሃቶች አማካኝነት ማስተማር ያለውን ፋይዳ መመርመር ላይ ትኩረታቸውን አሳርፈዋል። ምክንያቱም የተወሰኑ የማንበብ ብልሃቶችን የሚጠቀሙ ተማሪዎች የአንብቦ መረዳት ችሎታቸው እየተሻሻለ እንደሚሄድ ስለሚስተዋል ነው (ቢርስ፣ 2000፣ አንደርሰን፣ 2005)። ከዚህም በላይ ፔርስሌይ (2002) የማንበብ ክሂል ትምህርት ትኩረት አንብቦ መረዳት ላይ ስለሆነ ተማሪዎችን ከቀረበላቸው ጽሁፍ ፍቺ ማግኘት የሚችሉበትን ብልሃት ማሰልጠን ወሳኝ ጉዳይ መሆኑን ይጠቁማሉ። ተማሪዎች አንድን ጽሁፍ በአግባቡ አንብበው ለመረዳት ከጽሁፉ መረጃዎች በመነሳት በአንብቦ መረዳት ብልሃቶች አማካኝነት ጽንሰሀሳቡን ለመረዳት እና በቃል ወይም በጽሁፍ ተግባራት ለመፍጠር መጣር ይገባቸዋል። በዚህ መንገድ የሚያነቡ ተማሪዎች በማንበብ ክንዋኔዎች የተነቃቁ ወይም የተነሳሱ ስለሚያደርጋቸው ስኬታማ ይሆናሉ (ጋምብሬል፣ ማሎይና ማዞኒ፣ 2007)።

በማንበብ ክሂል ትምህርት ወቅት አንዳንድ ግብረመልሶች የተለመዱ ናቸው። ለምሳሌ፣ መምህሩ ተማሪዎች ማንበባቸውን ካጠናቀቁ በኋላ ምን እንደተረዱ ሲጠይቅ በአብዛኛው በተደጋጋሚ የሚያጋጥሙት ምላሾች ዝምታ ወይም «አልተረዳሁትም» ወይም «አልገባኝም» የሚሉ ሊሆኑ ይችላሉ። እንዲህ ያለውን ችግር ለማቃለል ተማሪዎች የተለያዩ ብልሃቶችን ተጠቅመው ካነበቡት ጽሁፍ መረጃዎችን መልሰው እንዲያዋቅሩ በማድረግ ወይም በሌላ ብልሃት አማካኝነት መምህሩ ተማሪዎችን ማገዝ ይኖርበታል።

2.4. የመማር ተነሳሽነት

ጉትሪይና ዊግሬልድ (2000) እንደሚገልጹት አንባቢያን አንድን ርዕሰ ጉዳይ ለማንበብ የሚኖረው ግላዊ ግብ፣ ሂደትና ግብዓት፣ የሚሰጠት ዋጋና እምነት የማንበብ ተነሳሽነት

ይባላል። በሌላ አገላለጽ የማንበብ ተነሳሽነት የማንበብ ተግባራትንና ተሳትፎዎችን ለማበረታታት የሚያስችል የዝግጁነት ብቃት ነው።

ስቺፌልና ሌሎች (2012) እንደሚሉት የማንበብ ተነሳሽነት ከጊዜ አንጻር ወቅታዊና ልማዳዊ ተብሎ ይከፈላል፤ ከሚያነቃቁ ነገሮች አኳያ ደግሞ ውስጣዊና ውጫዊ ተብሎ ይከፈላል። ወቅታዊ የማንበብ ተነሳሽነት አንድ ሰው በአንድ ሁኔታ ውስጥ ለአንድ አላማ ሲል የተወሰነ ጽሁፍ ለማንበብ መፈለግ ይመለከታል፤ ልማዳዊ የሚባለው ደግሞ በተገኘው ትርፍ ጊዜ ሁሉ ለማንበብ የመፈለግ ውስጣዊ ባህርይ ነው። በሌላ አገላለጽ ልማዳዊ የማንበብ ተነሳሽነት በማንበብ ተግባራት ላይ የሚታይ ቋሚ ዝግጁነት ሲሆን ወቅታዊ ግን በሁኔታዎች የሚመጣ ጊዜያዊ ፍላጎት ነው። ይህ ጊዜያዊ ፍላጎት በተደጋጋሚ የሚከሰት ከሆነ ወደ ልማዳዊ የማንበብ ተነሳሽነት ያድጋል ማለት ነው።

ከውስጣዊና ውጫዊ ተነሳሽነት አኳያ አንድ ሰው ማንበብን በራሱ እንደጥቅም በማሰብ ወይም እርካታ ለማግኘት ብሎ ማንበብ ከቻለ ወይም ለማንበብ ከተነሳሳ ውስጣዊ ተነሳሽነት አለው ልንል እንችላለን። በተጨማሪም ጽሁፉ በራሱ ስቦት ለማወቅ የሚያነብ ከሆነም ውስጣዊ ተነሳሽነት አለው ሊባል ይችላል። በሌላ በኩል የተለያዩ ውጤቶችን በመጠበቅ፣ በሌሎች ሰዎች ዘንድ ተቀባይነትን ለማግኘት ወይም በመምህርና በወላጅ ለመደነቅ ተፈልጎ የማንበብ ተግባሩ የሚከናወን ከሆነ ተነሳሽነቱ በውጫዊነት ይመደባል። ውጫዊ ተነሳሽነት ያላቸው አንባቢዎች አዎንታዊ ግብዓቶችን ለማግኘት ወይም አሉታዊ የሆኑትን ለማስወገድ የሚያነቡ ናቸው። ለምሳሌ፣ አንድ ተማሪ ከፍተኛ ውጤት አምጥቶ በመምህሩ ለመመስገን ወይም ከወላጆቹ ሽልማት ለማግኘት የሚያነብ ከሆነ ከውስጣዊ ተነሳሽነት ይልቅ ውጫዊ ተነሳሽነት እንዳለው ሊቆጠር ይችላል።

2.4.1. ውህዳዊና ጥቅማጥቅማዊ ተነሳሽነት

የሁለተኛ ቋንቋ የመማር ተነሳሽነትን ውህዳዊና ጥቅማጥቅማዊ ተብሎ በሁለት ይከፈላል (ብራውን፣ 2000፣ ጋርድነር፣ 1985)። ውህዳዊ ተነሳሽነት የታላሚዉ ቋንቋ ተማሪዎች ከቋንቋዉ ተናጋሪ ማህበረሰብ አባላት ጋር ውህደት ወይም ቅርርብ ለመፍጠር በማሰብ ቋንቋዉን ለመማር ወይም ለማጥናት የሚነሳሱበት ነዉ። ጋርድነር (1985) ተማሪዎች ለታላሚዉ ቋንቋ ተናጋሪዎች ቋንቋና ባህል፣ ማህበራዊ አኗኗር ወዘተ. መልካም አመለካከት ስለሚኖራቸዉ ቋንቋዉን ለመማር የሚኖራቸዉ ተነሳሽነት ጠንካራ እንደሚሆን ያስረዳሉ። ተማሪዎቹ ቋንቋዉን የሚማሩት ከቋንቋዉ ተናጋሪዎች ጋር

ውህደት ለመፍጠር በመሆኑ ቋንቋውን የመማር ተሳትፏቸው የተወሰነ ስርዓተ-ትምህርት ሲጠናቀቅ የሚቋረጥ እንደማይሆን ጋርድነር (1985) ያብራራሉ።

በሌላ በኩል ጥቅማጥቅማዊ ተነሳሽነት የሁለተኛ ቋንቋ ተማሪዎች በታላሚው ቋንቋ ተግባራዊ ወይም ተጨባጭ ጥቅማጥቅም ለማግኘት ቋንቋውን ፍላጎት የሚያሳድሩበት ነው። ተላሚውን ቋንቋ የሚማሩበት ዓላማ የተለያየ ቢሆንም አብዛኛውን ጊዜ የከፍተኛ ሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤት ወይም የዩኒቨርሲቲ መግቢያ መስፈርት ማሟላት፣ የተሻለ ክፍያ ወይም ደመወዝ ማግኘት፣ አለማቀፋዊ መረጃ ዕውቀት ማግኘት የሚሉት ዋና ዋና የጥቅማጥቅማዊ ተነሳሽነት ዓላማዎች ናቸው (ጋርድነር፣ 1985)።

ውህዳዊ ተነሳሽነት ካላቸው ተማሪዎችና ጥቅማጥቅማዊ ተነሳሽነት ካላቸው ተማሪዎች የትኞቹ ቋንቋውን በተሻለ ይማሩታል? የሚለውን ጥያቄ አከራካሪ ነው። በመስኩ ጸሃፊያንና ተመራማሪዎች ዘንድም የተለያዩ ሃሳቦች ሲሰጡበት ቆይቷል። ብዙውን ጊዜ ከጥቅማጥቅማዊ ተነሳሽነት ይልቅ ውህዳዊ ተነሳሽነት ያላቸው ተማሪዎች ቋንቋውን በተሻለ ሁኔታ ይማሩታል የሚል ጠንከር ያለ ዕምነት እዳላቸው ስተርን (1994) ይገልጻሉ። ውህዳዊ ተነሳሽነት ያላቸው ተማሪዎች ቋንቋውን በመማር ሂደት ለረጅም ጊዜ ቀጣይነት ያለው የመማር ስኬት ይኖራቸዋል። በተለይ ተማሪዎቹ ከታላሚው ቋንቋ ማህበረሰብ አባላት ጋር በመዋሃድ ማህበራዊ መሳተጋብር ፈጥረው የመኖር ፍላጎት ስለሚኖራቸው በተገኘው አጋጣሚ ሁሉ ቋንቋውን የመማር ተነሳሽነታቸው ከፍተኛ ይሆናል። ውህዳዊ ተነሳሽነት ያላቸው ተማሪዎች የታላሚውን ቋንቋ ተናጋሪዎች የተለያዩ የቋንቋ አጠቃቀም መልኮች የአፍፈቶችን የመሰለ ንበት የመጠቀም ችሎታ ይኖራቸዋል። ቢሆንም የሁለተኛ ቋንቋ ተማሪዎች ምንም እንኳን ለታላሚው ቋንቋ ተናጋሪዎች መልካም አመለካከት ቢኖራቸውም የቋንቋውን ተናጋሪዎች የመሰለ የቋንቋ አጠቃቀም ወይም ንበት መጠቀም ያስቸግራቸዋል (ብራውን፣ 2000፣ ጋርድነር፣ 1985)።

ጋርድነርና (1985) በመጀመሪያዎቹ የምርምር ስራዎቻቸው ከጥቅማጥቅማዊ ተነሳሽነት ይልቅ ውህዳዊ ተነሳሽነት ያላቸው ተማሪዎች በታላሚው ቋንቋ የተሻለ ውጤት ያስመዘግባሉ የሚል ለውህዳዊ ተነሳሽነት ከፍተኛ ትኩረት የመስጠት ዝንባሌ እንደነበራቸው ብራውን (2000) ይገልጻሉ። ሆኖም ቋንቋውን በሙሉ ፍላጎት በመማርና ለረጅም ጊዜ በመጠቀም ረገድ ውህዳዊ ተነሳሽነት ከፍ ያለ ሚና ያለው ቢመስልም ብዙ ተማሪዎች ከውህዳዊ ይልቅ ጥቅማጥቅማዊ ዓላማን መሰረት በማድረግ ቋንቋውን በመማር ውጤታማ ይሆናሉ የሚለው ሃሳብ የሚያመዝን ይመስላል። ከውህዳዊ

ተነሳሽነት ይልቅ ጥቅማጥቅማዊ ተነሳሽነት ያላቸው ምዕራባውያን ያልሆኑ ሴት ተማሪዎች በእንግሊዝኛ ትምህርት የተሻለ ውጤታማ ይሆናሉ።

2.4.2. ውስጣዊና ውጫዊ ተነሳሽነት

በሁለተኛ ቋንቋ ትምህርት ውስጥ እንደውሀዳዊና ጥቅማጥቅማዊ ተነሳሽነት ሁሉ የውስጣዊና የውጫዊ ተነሳሽነቶች ተደጋግመው የሚነሱ የቋንቋ መማር ተነሳሽነት ዓይነቶች ናቸው (ብራውን፣ 2000)። ውስጣዊ ተነሳሽነት የሚለው ፅንሰግሳብ በስነልቦና ትምህርት ውስጥ ከብዙ ጊዜ ጀምሮ የታወቀ ነው። ይህ ተነሳሽነት የሁለተኛ ቋንቋ ተማሪዎች ታላሚውን ቋንቋ ከውስጥ በሚመነጭ ግፊት በመማር፣ ተግባራትን በማከናወን የሚገኝ የተነሳሽነት ዓይነት ነው። ተማሪዎቹ የመምህሩ የማስተማር ዘዴ ቢመቻቸውም ባይመቻቸውም፣ ትምህርቱ ፈተና ቢኖረውም ባይኖረውም ቋንቋውን ከመማር ወደኋላ አይሉም። ቋንቋውን በመማር ሆነ ተግባራቱንም በማከናወን ይረካሉ። ይህ ተነሳሽነት ያላቸው ተማሪዎች የሚቀርቡላቸው የመማር ተግባራት አስቸጋሪ ቢሆኑም እንኳን ተግባራቱን በማከናወን ይደሰታሉ። ውጫዊ ማነሳሻ ወይም የመምህሩ ግፊትና ጉትጎታ ሳያስፈልጋቸው ከራሳቸው የሚመነጭ የመስራት ፍላጎት ይኖራቸዋል (ስኬሚድትና ሌሎች፣ 1996፣ ኡር፣ 1996)።

ውጫዊ ተነሳሽነት በሚፈጠርበት መንገድና በሚያስገኘው ግብ ከውስጣዊ ተነሳሽነት ይለያል። በመምህራን፣ በወላጆች፣ በጓደኞች ወይም በሌላ አካል ለመወደስ፣ ሽልማት ለማግኘት፣ ለመመስገን፣ በፈተና ጥሩ ውጤት ለማስመዝገብ፣ ጥፋት በመቀነስ ቅጣት ለማስቀረት ያሉ የአጭር ጊዜ ግቦችን ያስገኛል (ብራውን፣ 2000)።

ለሁለተኛ ቋንቋ ትምህርት የተማሪዎችን ውስጣዊ ተነሳሽነት ለመፍጠር አንዱ አማራጭ የተግባራት አጋጣሚዎችን ማመቻቸት ነው። ለተማሪዎች የመማር ዓላማዎችንና የመማር መንገዶችን የመምረጥና ራስን የመገምገም ዕድል ቢሰጣቸው ውስጣዊ ተነሳሽነታቸው ይጨምራል። ዴቪስ (1999) እንደሚያስረዱት ተማሪዎች በራሳቸው ተነሳሽነት ራሳቸውን ይችሉ ዘንድ መምህራን ለተማሪዎቻቸው ተከታታይነት ያለው፣ ወቅታዊ የሆነ፣ የተማሪዎቹን እምነት አጠናክሮ በደንብ እንዲሰሩ የሚያስችል አዎንታዊ ምላሽ መስጠት ይጠበቅባቸዋል። እንዲሁም በጣም ቀላል፣ በጣምም ከባድ ያልሆኑ ተግባራትን በመስጠት ተማሪዎች ስኬታማ የሚሆኑባቸውን አጋጣሚዎች ማመቻቸት፣ ከሚቀርቡላቸው የትምህርት መሳሪያዎች ውስጥ የራሳቸውን ግላዊ ግንዛቤ የሚያንፀባርቁ ትርጉሞችን እንዲፈልጉ ማድረግ፣ በራሳቸው የሚተማመኑ፣ ዋጋ ያላቸው ጠቃሚ የትምህርት ማህበረሰብ አባላት መሆናቸው እንዲሰማቸው ሞራላቸውን

መጠበቅና ውስጣዊ ተነሳሽነታቸውን ከፍ ማድረግ አለባቸው። ከዚህም በተጨማሪ ስተርን (1994) እንደሚያስረዱት ተማሪዎች በቋንቋ ትምህርታቸው ውጤታማ ከሆኑ የበለጠ ጠንክረው ይሰራሉ፤ በአንፃሩም ውጤታማ ያልሆኑ ተማሪዎች ተስፋ ይቆርጣሉ፤ የመማር ተሳትፏቸው ይዳከማል። እዚህ ላይ ተነሳሽነት ነው ውጤት የሚያስገኘው? ወይስ ውጤት ነው ተነሳሽነትን የሚመጣው? የሚል አከራካሪ ሃሳብ አለ።

ጋርድነር (1985) እንዳመለከቱት ተነሳሽነትና ውጤታማነት ርስበርሳዊ ቁርኝት እዳላቸው ያስረዳሉ። ዝቅተኛ ተነሳሽነት ዝቅተኛ ውጤትን፣ ዝቅተኛ ውጤትም እንደገና መልሶ ዝቅተኛ ተነሳሽነትን ያስከትላል።

በሁሉም የተነሳሽነት ዓይነቶች አንድን ግለሰብ ተነሳስቷል ለማለት ሁለት ነገሮችን መሰረት ማድረግ ያስፈልጋል። የመጀመሪያው ግለሰቡ ዓላማ ተኮር የሆነ እንቅስቃሴ ማሳየቱ ነው። ሁለተኛው ደግሞ ግለሰቡ ጥረት የሚታይበት ከሆነ ነው። በዚህ ሁኔታ ውስጥ ያለ ግለሰብ ስለሚያከናውናቸው ተግባራት ቢጠየቅ ለዚህ ዓላማ ያለውን ምኞት ወይም ፍላጎትና ቋንቋውን መማር ለሚያስችሉ ተግባራቱ ያሉትን ጥሩ አመለካከቶች ያንፀባርቃል። ከዚህም በመነሳት ሁለተኛ ቋንቋ የመማር ተነሳሽነት አራት ሁኔታዎችን ያካተተ ነው ለማለት ይቻላል። እነሱም፣ ሁለተኛ ቋንቋን የመማር ግብ፣ ጥረት የተሞላበት ባህሪ፣ ዓላማውን የማሳካት ምኞትና ለሚከናወነው ተግባር የሚኖሩ ጥሩ አመለካከቶች ናቸው (ጋርድነር፣ 1985)።

ጋርድነር (1985) እንደሚያብራሩት ከላይ የተጠቀሱት ሁኔታዎች ከፅንሰሃሳብ አንፃር በሁለት የተለያዩ ምድቦች ይከፈላሉ። የመጀመሪያ ምድብ ግብን ይመለከታል። ግብ ለተነሳሽነት ምክንያት ወይም የሚገፋፋ ነገር ቢሆንም በግለሰቦች መካከል ያለን መለያየት አያንፀባርቅም፤ ከተነሳሽነት አንፃርም ሊለካ አይችልም። በግለሰብ የሚንጸባረቀው ግለሰቡ ሁለተኛ ቋንቋውን ለማጥናት በሚኖረው ዝንባሌ ነው። ሁለተኛው ምድብ ጥረት የተሞላበት ባህሪ፣ ዓላማን የማሳካት ምኞትና ለሚከናወነው ተግባር የሚኖሩት ጥሩ አመለካከቶችን የሚመለከት ነው።

በአጠቃላይ ከላይ በቀረቡት ሁኔታዎች በግለሰቦች መካከል ልዩነት ይንጸባረቃል፤ ሁኔታዎቹም በቀጥታ ሊለኩ ይችላሉ። ስለሆነም የሁለተኛ ቋንቋ የመማር ተነሳሽነት የሚጠናው ተማሪዎች ሁለተኛ ቋንቋቸውን ለመማር ካላቸው ጥረት፣ ቋንቋውን የመማር ዓለማን ከማሳካት ምኞትና ቋንቋውን ለመማር ከሚኖር ጥሩ አመለካከት አንጻር ነው።

2.5. የማንበብ ተነሳሽነት

የማንበብ ተነሳሽነት ተላውጦዎች እንደየተመራማሪዎቹ አተያይፍና የጥናት ግብ ሊለያዩ ይችላሉ። ጉትሪይና ሌሎች (2006) ጭብጥ ተኮር የማንበብ መመሪያ ስልጠና የወሰዱ ተማሪዎችን ቃለ መጠይቅ በማድረግ የሰበሰቡትን መረጃ መሰረት አድርገው አስራ አራት የማንበብ ተነሳሽነት ተላውጦዎችን አስቀምጠዋል። እነሱም፤ ጠንካራ ፍላጎት (Curiosity)፤ ተሳትፎ (Involvement)፤ ተወዳዳሪነት (Competition)፤ እውቅና (Recognition)፤ ውጤት (Grades)፤ ተግዳሮት (Challenge)፤ ማንበብን ማስወገድ/ መተው (Work avoidance)፤ ማህበራዊ (Social)፤ ለማሟላት/ለመክበር (Compliance)፤ ኢንቨስትመንት (Investment)፤ ለስሜት ለውጥ (Emotional turning)፤ ሽልማት (Rewards)፤ በራስ መተማን (Efficacy) እና ልምምድ (Utilitarian) ናቸው።

በግለሰብ ደረጃ የሚሰጡ ርዕሶችን የበለጠ ለመማር የሚደረግ ጥረትን ጠንካራ ፍላጎት ያመለክታል። በመጽሐፍ ውስጥ የሚገኙ ገጸ ባህርያትን ችግር እንደ ራስ ማየት፤ ከምንባቡ ከሚገኙ ድርጊቶች ልምድ መቅሰምና ከታሪኩ ትምህርት ማግኘትን የሚያካትተው ደግሞ ተሳትፎን ሲወክል ከሌሎች ተማሪዎች የበለጠ ከፍተኛ ውጤት ለማምጣት (ሌሎች ተማሪዎችን ለመብለጥ) ማንበብ በተወዳዳሪነት መንፈስ ውስጥ መኖርን ያሳያል። በተጨማሪም በቤተሰብ፣ በጓደኛና በመምህራን ጥሩ አንባቢ ተብሎ ለመጠራት ማንበብ እውቅናን ለማግኘት ሲባል የሚፈጠር ተነሳሽነትን ይጠቁማል። በተመሳሳይ በትምህርት ቤቱ የተሻለ ውጤት ለማምጣት ሲባል የሚከሰት የማንበብ ተነሳሽነት የውጤት ተነሳሽነት ይባላል።

ሌላው በማንበብ ጊዜ ውስብስብና አስቸጋሪ የንባብ መሳሪያዎችን መምረጥ ተግዳሮትን፤ ከትምህርታዊ ማንበብ ጋር የተገናኙ ስራዎችን ለማስወገድ (የሚያዝናኑ ጽሁፎች ላይ ብቻ በማተኮር ማንበብ) ማንበብን ማስወገድን፤ ከቤተሰብ፣ ከጓደኛና ከተለያዩ ሰዎች ጋር የሚያገናኙ የማንበብ ተግባራትን መምረጥ ማህበራዊ ማንበብን፤ ከትምህርት ቤት በሚሰጥ አሳይንመንት ወይም በውጭ አካል ግፊት አማካኝነት ማንበብ ማሟላትን ወይም ማክበርን፤ የረጅም ጊዜ ግብ ለማሳካት ልምድን ለማከማቸት ማንበብ ኢንቨስትመንትን፤ ጊዜያዊ ደስ የማይል ወይም የሚያናድድ ስሜትን ለመቀየር ማንበብ የስሜት ለውጥን፤ በክፍል ውስጥ፣ በቤትና በትምህርት ቤት መጽሀፍ፣ ሜዳሊያ የመሳሰሉ ሽልማቶችን ለማግኘት ማንበብ ሽልማትን፤ ጌሞች፣ የተለያዩ ሆቢዎችና የሚገጣጠሙ ነገሮችን ህግና ቅደም ተከተል ለመማር ማንበብ ልምምድን እና የማንበብ

ባህርያት በቁጥጥር ስር እንደሆኑ ሲሰማና የማንበብ ችሎታ ላይ ለመተማመን ማንበብ በራስ መተማንን ይወክላል።

ከላይ የተዘረዘሩት የማንበብ ተነሳሽነት ተላውጦዎች ከዚህ ርእሰ-ጉዳይ በፊት ከተብራሩት ውህዳዊና ጥቅማጥቅማዊ ወይም ውስጣዊና ውጫዊ የተነሳሽነት አይነቶች ስር ሊካተቱ ይችላሉ። በመሆኑም ይህ ጥናት ጉትሪይና ሌሎች (1996) የዘረዘሯቸውን የማንበብ የተነሳሽነት ተላውጦዎችን ይጠቀማል።

2.6. የቀደምት ጥናቶች

ከዚህ ጥናት ርእሰ ጉዳይ ጋር ተቀራራቢ የሆኑ የሀገር ውስጥና የውጭ ሀገር ጥናቶች ከዚህ በታች በቀረበው መልክ ተዳሰዋል።

2.6.1. የሀገር ውስጥ ጥናቶች

ከሀገር ውስጥ ጥናቶች መካከል ትምህርት ሚኒስቴር ከዌይነርና ፓይፐር (2010) ጋር በመተባበር ያስጠናው ሀገር አቀፍ ጥናት ይጠቀሳል። የዚህ ጥናት አላማ የመጀመሪያ ደረጃ ተማሪዎች የአንብቦ መረዳት ችሎታ ይዘታን መፈተሽ ሲሆን በጥናቱ ትኩረት የተደረገባቸው ቋንቋዎች አማርኛ፣ ትግርኛ፣ ኦሮምኛ፣ ሲዳሞኛ፣ ሶማሊኛና ሀረርኛ ናቸው። በሁሉም ክልሎች በተለይ በኦሮሚያ ክልል የአማርኛ ቋንቋ አንብቦ የመረዳት ችግር እንዳለ ተጠቁሟል። መፍትሄውም የተለያዩ የአንብቦ መረዳት ብልሃቶችን እንዲጠቀሙ ማሰልጠን የሚል ነው። ይህ የተዳሰሰው ጥናት ከዚህ ጥናት ጋር የሚመሳሰለው በአንደኛ ደረጃ ተማሪዎች አንብቦ የመረዳት ችሎታ ላይ በማተኮሩ ነው። የሚለየው ደግሞ ከአማርኛ ቋንቋ በተጨማሪ የሌሎችንም ቋንቋዎችን የአንብቦ መረዳት ችሎታ በቅኝታዊ ስልት የፈተሽ መሆኑ ነው። ይህ ጥናት ግን በውስን ስፍራ በእጣ በተመረጡ ሁለት የሰባተኛ ክፍል ተማሪዎች በከፊል ሙከራዊ ስልት መልሶ የመናገር ብልሃት በአንብቦ መረዳት ችሎታ ላይ የሚያመጣውን ለውጥ መፈተሽ ላይ ስለሚያተኩር ከተዳሰሰው ጥናት ይለያል።

መኮንን (2000) " በአዊኛ አፋቸውን የፈቱ የስምንተኛ ክፍል ተማሪዎች በአማርኛ አንብቦ የመረዳት ችሎታ ግምገማ" በሚል ርዕስ ጥናት አካሂደዋል። የጥናታቸው ዋና አላማ በአዊኛ አፋቸውን የፈቱ የስምንተኛ ክፍል ተማሪዎች በአማርኛ ቋንቋ አንብቦ የመረዳት ችሎታቸውን መገምገም ነበር። ለመረጃ መሰብሰቢያነት በዋናነት የአንብቦ መረዳት ፈተናን፣ ምልክታን፣ ቃለመጠይቅና የጽሑፍ መጠይቅን በአጋዥነት ተጠቅመው የሰበሰቧቸው መረጃዎች የቲ-ቴሌቪዥን ውጤት በገጠርና በከተማ አካባቢዎች የሚገኙ አፋቸውን በአዊኛ በፈቱ ተጠኝዎች መካከል በአማርኛ የቀረቡ ጽሑፎችን

አንብቦ የመረዳት ችሎታ ልዩነት መኖሩን፣ በሴትና በወንድ ተማሪዎች መካከልም ልዩነት መኖሩን ማሳየታቸውን ይገልጻሉ። የመኮንን (2000) ጥናት በማንበብ ላይ ትኩረት በማድረግ፣ የጽሑፍ መጠይቅና ፈተናን በመረጃ መሰብሰቢያነት በመጠቀሙ ከዚህ ጥናት ጋር ያመሳስለዋል። ጥናቱ በተካሄደበት ቦታና ጊዜ፣ ምልከታን ለመረጃ መሰብሰቢያነት ጥቅም ላይ በማዋሉ ከዚህ ጥናት ይለያል። እንዲሁም ይህ ጥናት መልሶ የመናገር ብልሃት በአንብቦ መረዳት ችሎታና ተነሳሽነት ላይ የሚያመጣውን ለውጥ መፈተሽ ላይ ስላተኮረ ከመኮንን (2000) ጥናት ይለያል።

ታምራት (2003) "በአማርኛ ቋንቋ የማንበብ ችሎታ ከአካዳሚያዊ ውጤት ጋር ያለው ተዛምዶ" በሚል ርዕስ ጥናት አካሂደዋል። የጥናታቸው አላማ በማንበብ ችሎታና በአካዳሚያዊ ውጤት መካከል ዝምድና መኖር አለመኖሩን መፈተሽ ነበር። በመረጃ መሰብሰቢያነት ፈተናን ተጠቅመው የሰበሰቧቸው መረጃዎች በፒርሰን የተዛምዶ የስሌት ቀመር ተተንትነው በንባብ ፍጥነትና በአንብቦ መረዳት፣ በንባብ ፍጥነትና በአካዳሚያዊ ውጤት እንዲሁም በአንብቦ መረዳትና አካዳሚያዊ ውጤት ጠንካራ ዝምድና መኖሩን ማሳየታቸውን ገልጸዋል። የታምራት (2003) ጥናት በአንብቦ መረዳት ችሎታ ላይ ያተኮረ መሆኑ፣ ለመረጃ መሰብሰቢያነት የጽሑፍ መጠይቅ፣ ፈተና ከዚህ ጥናት ጋር ያመሳስለዋል። ይሁን እንጂ ይህ ጥናት መልሶ የመናገር ብልሃት በአንብቦ መረዳት ችሎታና ተነሳሽነት ላይ የሚያመጣውን ለውጥ በከፊል ሙከራዊ አጠናን ስልት የፈተሽ በመሆኑ ከታምራት (2003) ተዛምዳዊ የአጠናን ስልት የተለየ ነው።

መሪነሽ (2004) "የማንበብ ተነሳሽነትና የአንብቦ መረዳት ችሎታ ተዛምዶ" በሚል ርዕስ ጥናት አካሂደዋል። የጥናታቸው አላማ በተማሪዎች የማንበብ ተነሳሽነትና አንብቦ የመረዳት ችሎታ ተዛምዶ መመርመር ነበር። በመረጃ መሰብሰቢያነት ፈተናን ተጠቅመው የሰበሰቧቸው መረጃዎች በኤስ.ፒ.ኤስ.ኤስ የስታትስቲክስ መተንተኛ ዘዴ ተተንትነው በማንበብ ተነሳሽነትና አንብቦ መረዳት መካከል ጉልህ ልዩነት መኖሩን ማሳየታቸውን ገልጸዋል። የመሪነሽ (2004) የማንበብ ተነሳሽነትና አንብቦ የመረዳት ችሎታ ላይ ትኩረት በማድረግ የተጠና በመሆኑ፣ በመረጃ መሰብሰቢያ መሳሪያዎቹ ከዚህ ጥናት ጋር ይመሳሰላል። ነገርግን ሁለቱ ጥናቶች በአጠናን ስልታቸው የተለያዩ ናቸው።

2.6.2. የውጭ ሀገር ጥናቶች

ሌላው በውጭ ቋንቋ አውድ የተካሄዱ የፍሬስና ስችዋርትዝ (1975)፣ የአንድሬና አንደርሰን (1978)፣ የሪሌይና ሊይ (1996)፣ የቤንሱሳንና የኬሪንደር (1990)፣ የሶንግ (1998) እና የዩ (2008) ጥናቶች ተዳሰዋል። እነሱም እንደሚከተለው ቀርበዋል።

ፍሬስና ስችዋርትዝ (1975) ባካሄዱት ሙከራዊ ጥናት ለ48 የሁለተኛ ደረጃ ተማሪዎች 1218 ቃላት ያሉት ባለሶስት ክፍል ግለታሪክ ፅሁፍ በማቅረብ አንባቢዎች የሚያነሱባቸው ጥያቄዎች ለአንብቦ መረዳት ያላቸውን ሚና ምን ያህል እንደሆነ ፈትሸዋል። በዚህም ተማሪዎቹ በ24 ጥንዶች ከተከፈሉ በኋላ በመጀመሪያው የምንባብ ክፍል ጓደኞቻቸውን ጥያቄ እንዲጠይቁ፣ በሁለተኛው ክፍል ለጓደኞቻቸው ጥያቄዎች መልስ እንዲሰጡ እና በሶስተኛው ክፍል ደግሞ ባሻቸው መንገድ ለብቻቸው ምንባቡን ለመረዳት እንዲጥሩ ተደርጓል። ለሁሉም ተሳታፊዎች በቴፕ የተቀረጸ ባለ 90 ደቂቃ የአጭር መልስ ስጥ ድህረማንበብ ፈተና ቀርቦላቸው የመጠየቅ፣ የመመለስ ባሻ መንገድ ለመረዳት የመጣር አማካይ አስታውሶ የመመለስ ችሎታ ውጤት በተከታታይ 54 በመቶ፣ 52 በመቶ እና 46 በመቶ ተመዝግቧል። በመሆኑም እየጠየቁ ማንበብ ለአንብቦ መረዳት ያለው ሚና ከፍተኛ ነው በማለት አጥኚዎቹ ጥናታቸውን አጠቃለዋል።

ቀደምሲል የተጠቀሱት ተመራማሪዎች በሰሩት ሙከራዊ ጥናት 64 የኮሌጅ የመጀመሪያ ዓመት ተማሪዎች ለመጀመሪያዎቹ ተሳታፊ ተማሪዎች የቀረበውን ፅሁፍ የመጀመሪያ ክፍል ጥያቄ እያመነጩ፣ ሁለተኛውን ክፍል ደግሞ በተለምዶ መንገድ እንዲያነቡ ተደረጉ። በመቀጠልም የቀድሞ ፈተና 60 ጥያቄዎችን እንዲፈተኑ ተደረጉ። በመጨረሻም በመጠየቅ እንዲያነቡ በተደረገው የመጀመሪያው ፅሁፍ ክፍል የተመዘገበው አማካይ የማስታወስ ችሎታ ውጤት 60 በመቶ፣ የሁለተኛው ክፍል 53 በመቶ ሆኗል። በዚህም ጥያቄ እየጠየቁ ማንበብ በተለምዶ መንገድ ከማንበብ በተሻለ ለአንብቦ መረዳት ፋይዳ እንዳለው የጥናቱ ውጤት አመልክቷል።

አንድሬና አንደርሰን (1978) ጥያቄዎችን እያፈለቁ ማንበብ ለአንብቦ መረዳት የሚሰጠውን ፋይዳ ለማረጋገጥ የተሻለ ውጤት ያላቸውን የሁለተኛ ደረጃ ተማሪዎችን 14 ተሳታፊዎችን በካተቱ ሁለት ቡድኖች በመመደብ ሙከራዊ ጥናት ሰርተዋል። በመጀመሪያው ምድብ የሚገኙት ተማሪዎች ጥያቄዎችን እያፈለቁ እንዲያነቡ፣ በሁለተኛው ምድብ የሚገኙት ደግሞ በተለምዶ መንገድ ካነበቡ በኋላ ተመሳሳይ ፈተና ቀርቦላቸዋል። በዚህም በመጀመሪያው ምድብ የሚገኙ ተማሪዎች በሁለተኛው

ምድብ ከሚገኙት ተማሪዎች የአንብቦ መረዳት ውጤት በጉልህ በልጦ ተገኝቷል። በመሆኑም አጥኚዎቹ ጥያቄ እያፈለቁ ማንበብ በተለምዶ መንገድ ከማንበብ በተሻለ ለአንብቦ መረዳት ከፍተኛ ጥቅም እንዳለው በጥናታቸው ውጤት ገልፀዋል።

ሪሌይና ሊይ (1996) እንዲሁ ተማሪዎች ያነበቡትን መልሰው በመምህራን ጥያቄዎች ብቻ እንዲያስታውሱ ከማድረግ ይልቅ በተማሪዎች ጥያቄዎች የፅሁፉን ሀሳብ መለየት እንዲችሉ ማበረታታት የተሻለ እንደሆነ ጠቁመዋል።

ቤንሱሳንና ኬሪንደር (1990) በማጠቃለልና የተማሪዎች ጥያቄዎችን በማፍለቅ ማንበብ በአንብቦ መረዳት ላይ ያላቸውን ሚና አነጻጽረዋል። በዚህም በትምህርታቸው ትጋት ያላቸውን ተማሪዎች በመምረጥ በሁለት ቡድን ከከፈሉ በኋላ አንደኛው ቡድን በማጠቃለል ብልሃት፣ ሁለተኛው ቡድን ደግሞ የተማሪዎች ጥያቄዎችን በማፍለቅ ብልሃት እንዲያነቡ በቂ ስልጠና ሰጧቸው። ስልጠናውን ተከትሎም በርካታ ምንባቦችን በሰለጠኑት ብልሃቶች አንብበው እንዲረዱ ካለማመዱ በኋላ የአንብቦ መረዳት ችሎታቸውን በፈተና መዝነው ውጤቱን ይፋ አድርገዋል። ውጤቱም የሚሳየው በሁለቱ ቡድኖች ማለትም በማጠቃለልና ጥያቄዎችን በማፍለቅ ብልሃት ቡድኖች መካከል ጉልህ የሆነ የአንብቦ መረዳት ችሎታ ልዩነት እንደሌለ አረጋግጠዋል። ይህም የሚያመለክተው ጥያቄዎችን እያፈለቁ ማንበብ ከሌሎች ብልሃቶች ለምሳሌ ከማጠቃለል ብልሃት ባልተናነሰ ለአንብቦ መረዳት ችሎታ ማደግ አስተዋፅዖ እንዳለው ነው።

ኦድድና ዋልተርስ (2001) በማጠቃለልና ብልሃትና በተማሪዎች ጥያቄዎች አማካኝነት የማንበብ ክሂልን በተማሩ ተማሪዎች መካከል የአንብቦ መረዳት ችሎታ ልዩነት መኖር አለመኖሩን ለማረጋገጥ ጥናት አካሂደዋል። በተገኘው ውጤትም ማጠቃለያ በመፃፍ ያነበቡ ጥያቄ በማፍለቅ ካነበቡ ተማሪዎች በአንብቦ መረዳት የተሻሉ ሆነው ተገኝተዋል። ቢሆንም የግል ጥያቄዎችን በማፍለቅ ማንበብ፣ ምንባቡን በጉጉት እንዲያነቡ አስተዋፅዖው ከፍተኛ እንደነበር የጥናቱ ውጤት አመላክቷል።

ሶንግ (1998)ም እንዲሁ ማጠቃለያ በመፃፍ፣ በመጠየቅ፣ በመተንበይና በማብራራት ብልሃቶች የኮሪያ የመጀመሪያ ዓመት የኮሌጅ ተማሪዎችን የማንበብ ክሂልን እንዲማሩ በማድረግ የተሻለውን ብልሃት ለመለየት ጥረት አድርገዋል። የጥናቱ ውጤት እንዳሳየውም ሁሉም ብልሃቶች በተመሳሳይ ደረጃ ለአንብቦ መረዳት ጠቃሚዎች ሆነው ተገኝተዋል። እንዲሁም የዩ (2008) በሁለተኛ ቋንቋ ተማሪዎች ላይ ቤንሱሳንና ኬሪንደር (1990) እና ኦድድና ዋልተርስ (2001) የሰሩትን ጥናት ደግመው በመስራት

ማጠቃለያ በመፃፍና ጥያቄ በመጠየቅ ማንበብ ለአንብቦ መረዳት ፋይዳቸው ተመሳሳይ እንደሆነ አመልክተዋል።

ኪንግ (1992) ደግሞ የመጀመሪያ ዓመት የኮሌጅ ተማሪዎችን በሶስት ቡድን ከፍለው ጥናት አካሂደዋል፤ የመጀመሪያው ቡድን በማብራሪያና ማስታወሻ በመያዝ፤ ሁለተኛው ቡድን የግል ጥያቄዎችን በማፍለቅ፤ ሶስተኛው ቡድን ደግሞ ማጠቃለያ በመፃፍ እንዲያነቡ በማድረግ የአንብቦ መረዳት ችሎታቸውን ገምግመዋል። ውጤቱም የግል ጥያቄዎችን እያፈለቁና ለጥያቄዎቻቸው መልስ በመስጠት ያነበቡ ተማሪዎች የረጅም ጊዜ ትውስታቸው ከሌሎች ቡድኖች በጉልህ በልጦ መገኘቱን አመልክቷል። ከዚህም የግል ጥያቄዎች ማጠቃለያ በመፃፍ ከማንበብ የተሻለ አንብቦ መረዳትን እንደሚያሻሽል መረዳት ይቻላል።

ከላይ የቀረቡት ጥናቶች ለምሳሌ ሪሌይና ሊይ (1996)፣ ቤንሱሳንና ኬሪንደር (1990)፣ ሶንግ (1998) እና ዩ (2008) ጥናቶች የተማሪዎች የአንብቦ መረዳት ጥያቄዎች ከሌሎች ብልሃቶች ባልተናነሰ ለአንብቦ መረዳት ችሎታ መዳበር ያላቸውን ፋይዳ አጉልተው ማንሳታቸው፣ ከዚህ ጥናት ርዕስ ጉዳይ ጋር ይመሳሰላሉ። ነገርግን ከላይ የተዳሰሱት ጥናቶች የመልሶ መናገር ብልሃትን ለይተው ባለማጥናታቸው ከዚህ ጥናት ይለያሉ።

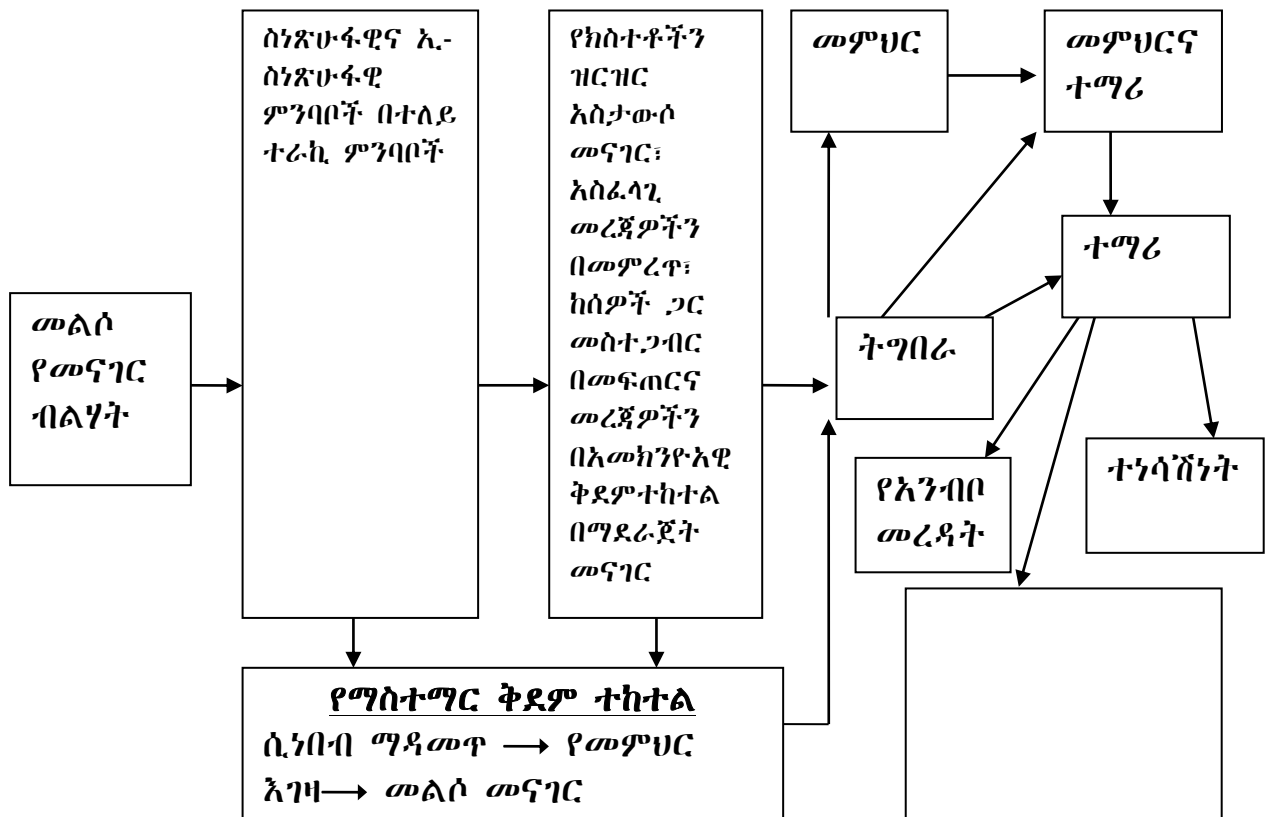
2.7. መልሶ የመናገር ብልሃት የክፍል ውስጥ አተገባበር

መምህሩ ተማሪዎች ያነበቡትን ጽሁፍ መልሰው እንዲናገሩ ከማዘዙ በፊት ሞዴል ተግባር ማከናወን ይኖርበታል። በዚህም አስቀድሞ የጽሁፉን የተወሰነ ክፍል ለተማሪዎቹ ካነበበ በኋላ ገታ አድርጎ የተነበበውን መልሶ ለተማሪዎቹ በቃሉ መናገር ይገባዋል። ለዚህም ተግባር ከ50-100 ቃላትን የያዘን የምንባብ ንዑስ ክፍል በሁለት ወይም በሶስት ዓረፍተነገሮች መልሶ መናገር ያስፈልጋል። መምህሩ በዚህ መልክ በሞዴልነት ተማሪዎችን ካነቃቃ በኋላ ተማሪዎች የመምህሩን ሞዴል ተግባር ተከትለው እንዲለማመዱ እድል መስጠት ቀጣዩ ስራ መሆን አለበት። መምህሩ ተማሪዎቹ ምንባቡን እንዲያነቡ ወይም እንዲያዳምጡ ያዛቸዋል፤ በዚህ ሂደት እያነበቡ ካሉት ክፍል መልሰው እንዲናገሩ የተተኮረባቸውን ጠቃሚ ሀሳቦች ወይም ክስተቶች መያዝ በመቀጠል በጥንድ ወይም በአነስተኛ ቡድን እንዲሰሩ መምህሩ ሊመራቸው ይገባል። ለምሳሌ ዋናው ገጸባህርይ ማን እንደሆነ እንዲለዩ፣ ታሪኩ የትና ምን ጊዜ እንደተፈጸመ፣ በታሪኩ ውስጥ ምን ዓይነት ክስተቶች እንደተፈጸሙ በመጠየቅ ሊመራቸው ይችላል ማለት ነው።

ከዚያም የተሰጣቸውን ጽሁፍ ክፍል ካነበቡ እና ቡድኑ ዝግጁ መሆኑን ካረጋገጡ በኋላ እያንዳንዳቸው ለጓደኞቻቸው እንዲሁም ለመላው ክፍል በትኩረት አቅጣጫ መሰረት መልሰው እንዲናገሩ ማድረግ ተገቢ ይሆናል። ይህን ተግባር ተማሪዎች በግል እንዲሰሩት ለማባረታታት በተለይ በጥንድ አንዱ አንባቢ ሌላው ግብረመልስ ሰጪ ወይም መልሶ የሚናገር እንዲሆኑ ቢደረግ የበለጠ ጠቃሚ ይሆናል። በጥንድ በሚተገበር ጊዜ እያንዳንዱ ተማሪ ከ5-10 ደቂቃ ለጓደኛው እንዲያነብ ሊደረግ፣ ከዚያም አዳማጩም በተወሰኑ ዓረፍተነገሮች መልሶ በመናገር ግብረመልስ እንዲሰጥ ሊደረግ ይገባል። አስፈላጊ ከሆነ መምህሩ የግብረመልስ መመዝገቢያ ቼክ ሊስት መጠቀም ይችላል። ይህም የተማሪዎቹን የመሻሻል ሂደት ሊገመግምበት እንዲሁም እገዛ የሚያስፈልጋቸውን ለመለየት ስለሚያግዝ ነው (ዱዱኮቪች፣ ማርሸና ቲቬርስካይ፣ 2004)።

2.8. የጥናቱ ጽንሰሃሳባዊ ማህቀፍ

ይህ ጥናት የሚከናወነው ቀጥሎ በስድስት የተመለከተውን ጽንሰሃሳባዊ ማህቀፍ መሰረት በማድረግ ይሆናል።

በዚህ ማህቀፍ መሰረት የመልሶ መናገር ብልሃት የክፍል ውስጥ አተገባበር የሚከተለውን ይመስላል። በመጀመሪያ ተማሪዎች የተሰጣቸውን ጽሁፍ በለሆላስ በግል ያነባሉ።

በመቀጠል በጥንድ ወይም በአነስተኛ ቡድን በመደራጀት አንዱ ተናጋሪ ሌሎች
አድማዌ በመሆን ተራ በተራ ታሪኩን በቃል ይተርካሉ፤ በመጨረሻም
እንደአስፈላጊነቱ ለሙሉ ክፍል ደግመው ታሪኩን በቃል ይናገራሉ።

መምህራን ደግሞ ተግባራቱ ጽሁፎችን በመምረጥ፣ በሞዴል ስራ በማቅረብ፣ ለተማሪዎች
ስራን በማከፋፈል የተማሪዎችን ስራ በመምራት፣ ራስን ችሎ መስራትን በማበረታታት
ተማሪዎችን ያግዛሉ (ሞስ፣ 2004፣ ሞሮው፣ 1993፣ ዶሌና ሌሎች 1991፣ ጋምብሬልና
ሌሎች፣ 1985)።

ምዕራፍ ሶስት፣ የአጠናን ዘዴ

3.1. የጥናቱ ንድፍ

ይህ ጥናት ከፊል ሙከራዊ (Quasi-experimental) ንድፍን ተከትሏል። በዚህም መሰረት፣ ፍትነት-መሰል ቅድመ-ትምህርት ፈተናና ድህረት-ትምህርት ፈተና የቁጥጥር ቡድን (quasi-experimental pretest-posttest comparison group) ተግባራዊ ተደርጓል። የጥናቱ ንድፍ በሰንጠረዥ 3.1 ላይ ተመልክቷል።

ሰንጠረዥ 3.1፣ የጥናቱ ስልት

ቡድን	ቅድመ-ትምህርት ፈተና (pretest)	መልሶ የመናገር ብልሃት ትግበራ	ድህረት-ትምህርት ፈተና (Posttest)
የፍትነት ቡድን	√	X	√
የቁጥጥር ቡድን	√	√	√

በሰንጠረዥ 3.1 እንደተመለከተው ከፍትነቱ ትግበራ በፊት የፍትነት ቡድኑና የቁጥጥር ቡድኑ ተሳታፊዎች አንድ ዓይነት ቅድመ-ትምህርት የአንብቦ መረዳት ፈተና ተፈትነዋል። እንዲሁም አንድ አይነት የቅድመ-ትምህርት የማንበብ ተነሳሽነት የጽሁፍ መጠይቅ-ሞልተዋል። መረጃዎቹ ተተንትነው ከፍትነቱ ትግበራ አስቀድሞ ከአንብቦ መረዳት ችሎታና ከማንበብ ተነሳሽነት አኳያ በሁለቱ ቡድኖች መካከል ጉልህ የስታቲስቲክስ ልዩነት እንደሌለ ከታወቀ በኋላ ፍትነቱ ተተግብሯል። የፍትነቱ አተገባበር የተካሄደውም፣ የሙከራ ቡድኑ ተሳታፊዎች በመልሶ መናገር ብልሃት፣ የቁጥጥር ቡድኑ ተሳታፊዎች ደግሞ በተማሪ መጽሃፉና በመምህር መምሪያው ላይ በተመለከተው መሰረት አንብቦ መረዳትን እንዲማሩ በማድረግ ነው። በዚህ መንገድ ፍትነቱ የተተገበረውም እያንዳንዱ ቡድን ለ12 ክፍለጊዜያት እንዲማሩ በማድረግ ነው። የፍትነቱ ትግበራ እንደተጠናቀቀ የሁለቱ ቡድኖች ተሳታፊዎች አንድ ዓይነት የድህረት-ትምህርት የአንብቦ መረዳት ፈተና ተፈትነዋል። እንዲሁም አንድ አይነት የማንበብ ተነሳሽነት የጽሁፍ መጠይቅ ሞልተዋል። በመጨረሻም በፈተናና በማንበብ ተነሳሽነት የተሰበሰቡት መረጃዎች ተደራጅተው ተተንትነው በሁለቱ ቡድኖች መካከል የአንብቦ መረዳት ውጤት እንዲሁም የማንበብ ተነሳሽነት ልዩነት መከሰት አለመከሰቱ ተፈትኧል።

3.2. የጥናቱ ተሳታፊዎች

ጥናቱ የተካሄደው በኦሮሚያ ክልላዊ መንግስት በምዕራብ ሸዋ ዞን በደንዲ ወረዳ በጊንጨ ከተማ ነው። ጥናቱን በቅርበት ለመከታተል እንዲሁም በጥናቱ የተሳተፉ ተማሪዎችን መረጃ የመስጠት ትብብር ለማግኘት ሲባል ጥናቱ የተካሄደበት አንድ ትምህርት ቤት በአመቺ የናሙና አወሳሰድ (Convenience Sampling) ዘዴ ተመርጧል። ይህ ትምህርት ቤትም ጊንጨ የመጀመሪያ ደረጃ ትምህርት ቤት ሆኗል።

3.2.1. አጠቃላይ ተሳታፊዎች

የዚህ ጥናት አጠቃላይ ተሳታፊዎች በጊንጨ ከተማ የመንግስት የመጀመሪያ ደረጃ ትምህርት ቤቶች በሁለተኛው ወሰን-ትምህርት ይማሩ የነበሩ የ2014 ዓ.ም የሰባተኛ ክፍል ኢ-አፍፊት ተማሪዎች ናቸው። በጊንጨ ከተማ በሚገኙ አራት የመጀመሪያ ደረጃ ትምህርት ቤቶች ውስጥ የ2014 የትምህርት ዘመን የሰባተኛ ክፍል አጠቃላይ ተማሪዎች ብዛት 354 ያህል ነበሩ።

3.2.2. የናሙና አወሳሰድ

ጥናቱ የተከናወነው በኦሮሚያ ክልል በደንዲ ወረዳ በጊንጨ ከተማ ከሚገኙ አራት አንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤቶች መካከል በአመቺ ናሙና አመራረጥ ዘዴ በተለየ አንድ ትምህርት ቤት ላይ ነው። ትምህርት ቤቱም ጊንጨ የመጀመሪያ ትምህርት ቤት ሆኗል። ይህ ትምህርት ቤት በአመቺ ናሙና አመራረጥ ዘዴ የተለየበት ምክንያትም የአጥኚዎች የስራ ስፍራ ስለሆነ የተሳታፊዎችን ፈቃድ በቀላሉ ለማግኘት ሲባል ነው። ለጥናቱ የሰባተኛ ክፍል የተመረጠው በዓላማ ተኮር የአመራረጥ ዘዴ ነው። ሰባተኛ ክፍል የተመረጠውም በሶስት ምክንያቶች ነው። አንደኛ፣ መልሶ መናገር የተሰኘው ብልሃት በአብዛኛው በዝቅተኛ ክፍል ደረጃ ያሉ ተማሪዎች የአንብቦ መረዳት ችሎታቸውን ለማሻሻል የሚጠቀሙበት ብልሃት እንደሆነ ድርሳናት ስለሚጠቁሙ ነው። ሁለተኛ፣ በኦሮሚያ ክልል አማርኛን እንደሁለተኛ ቋንቋ የሚማሩ ተማሪዎች የአማርኛ ቋንቋ ትምህርትን መማር የሚጀምሩት ከአምስተኛ ክፍል ጀምሮ ስለሆነ ከአምስተኛና ከስድስተኛ ክፍል ተማሪዎች ይልቅ የሰባተኛ ክፍል ተማሪዎች ከፊደልና ቅርጽ ልዩታ ወደአንብቦ መረዳት ደረጃ የተሸጋገሩ ናቸው ተብሎ ስለሚታሰብ ነው። ሶስተኛ፣ የስምንተኛ ክፍል ተማሪዎች የጥናቱ ተሳታፊ ያልሆኑበት ምክንያት ለክልል አቀፍ ፈተና የሚዘጋጁ በመሆናቸው መረጃ ለመስጠት፣ እንዲሁም የፍትነቱን ትግበራ ለማካሄድ ጊዜአቸውንና ትኩረታቸውን ይሰጣሉ ተብሎ ባለመታመኑ ነው።

በ2014 ዓ.ም በሁለተኛው ወሰንትምህርት በጊንጫ የመጀመሪያ ደረጃ ትምህርት ቤት ከሚማሩ አራት የሰባተኛ ክፍሎች (sections) መካከል ሁለቱ ክፍሎች በቀላል እጣ የናሙና አመራረጥ ዘዴ ተመርጠዋል። ክፍሎቹም 7A እና 7B ሆነዋል። ከዚያም የሁለቱ ክፍሎች የጥናቱ ተሳታፊዎች አንድ አይነት የቅድመ-ትምህርት አንብቦ የመረዳት ፈተና ተፈትነዋል። እንዲሁም አንድ አይነት የቅድመ-ትምህርት የማንበብ ተነሳሽነት የጽሁፍ መጠይቅ እንዲሞሉ ተደርጓል። የፈተናው እንዲሁም የመጠይቁ ውጤታቸው ተተንትኖ ሁለቱ ክፍሎች በአንብቦ መረዳት ችሎታና በማንበብ ተነሳሽነት አኳያ ተመጣጣኝነታቸው ከተረጋገጠ በኋላ በቀላል እጣ ናሙና አማካይነት 7A የሙከራ፣ 7B ደግሞ የቁጥጥር ቡድን ሆነው ተለይተዋል። ከዚያም የሙከራው ቡድን ተሳታፊዎች በመልሶ መናገር ብልሃት አማካይነት፣ የቁጥጥር ቡድኑ ተሳታፊዎች ደግሞ በተማሪ መጽሃፉና በመምህር መምሪያው ላይ በተመለከተው መሰረት ለ12 ክፍለጊዜያት አንብቦ መረዳትን እንዲማሩ በማድረግ ፍትነቱ ተተግብሯል። በመጨረሻም የድህረትምህርት መረጃዎች ተሰብስበው ተተንትነዋል።

3.3. የመረጃ መሰብሰቢያ መሳሪያዎች

የጥናቱ የመረጃ መሰብሰቢያ መሳሪያዎች የአንብቦ መረዳት ፈተና እና የማንበብ ተነሳሽነት የጽሁፍ መጠይቅ ናቸው። እነዚህ ሁለት መሳሪያዎች እንደሚከተለው ቀርበዋል።

3.3.1. የአንብቦ መረዳት ፈተና

የዚህ የመረጃ መሰብሰቢያ መሳሪያ አላማ የጥናቱን ተሳታፊዎች የአንብቦ መረዳት ችሎታ ለመለካት ነው። ለዚህም ሲባል የአንብቦ መረዳት ፈተናው በአጥኚዋ ተዘጋጅቶ ስራ ላይ ውሏል። ፈተናው የክፍል ደረጃውን መርሃትምህርትና መማሪያ መጽሃፍ ከግንዛቤ ባስገቡ ሁለት ምንባቦች ላይ የተመሰረተ ነው። በሁለቱ ምንባቦች ላይ የተመሰረቱ 35 የምርጫ ጥያቄዎች (በምንባብ አንድ 20 ጥያቄዎች፣ በምንባብ ሁለት ደግሞ 15 ጥያቄዎች) እንዲካተቱ ተደርጓል። እያንዳንዱ ጥያቄም አንድ ነጥብ ያለው ሲሆን ለእያንዳንዱ የጥናቱ ተሳታፊ በጠቅላላ ከ35 ነጥብ ውጤት ተመዝግቧል። እነዚህ የፈተናው ጥያቄዎች የቃላትን፣ የሀረጎችን፣ የዓረፍተነገርንና ከዓረፍተነገር ዘለል መልእክትን መረዳትን የሚጠይቁ ናቸው።

ፈተናው ለተማሪዎች ቀርቦ መረጃዎች ከመሰብሰባቸው አስቀድሞ በሁለት የሰባተኛና የስምንተኛ የአማርኛ ቋንቋ መምህራን አስተያየት እንዲሰጥበት ተደርጓል፤ እንዲሁም በጥናቱ አማካሪ ተገምግሟል፤ የመምህራኑን እና የአማካሪውን አስተያየቶች ከግንዛቤ በማስገባትም ተከልሷል። በዚህም የፈተናውን ተገቢነት ከፍ ለማድረግ ተሞክሯል።

በቅድመትምህርት እና በድህረትምህርት ወቅት ያገለገለው የአንብቦ መረዳት ፈተና ለዋናው ጥናት ከማገልገሉ አስቀድሞ በዋናው ጥናት ያልተሳተፉ 40 የሰባተኛ ክፍል ተማሪዎች እንዲፈተኑት ተደርጎ በአጥኝዎ ታርጟል፤ መረጃዎቹም ተመዝግበው አስተማማኝነቱ በኩደር-ሪቻርድስን 20 (KR₂₀) ተፈትሻል። ኩደር-ሪቻርድስን 20 የተመረጠበት መሰረታዊ ምክንያትም እያንዳንዱ ተፈታኝ ለየጥያቄዎቹ ያስመዘገበው ውጤት 0 ወይም 1 እንደመሆኑ ለትንተናው ተስማሚ ሆኖ ስለተገኘ ነው። በዚህም መሰረት የፈተናው አስተማማኝነት KR₂₀ = .75 ሆኗል፤ ይህ ውጤት የፈተናው አስተማማኝነት ጥሩ እንደሆነ በማመልከቱ ለዋናው ጥናት ከፍትነቱ ቡድንና ከቁጥጥሩ ቡድን መረጃዎችን ለመሰብሰብ አገልግሏል (አስተማማኝነትን ለመለካት ሲባል በሙከራ ጥናቱ የተሰበሰበው የአንብቦ መረዳት ፈተና መረጃ በአባሪ አራት ተመልክቷል)።

የሁለቱ ቡድኖች የጥናቱ ተሳታፊዎች በአንድነት አንድ ሰፊ አዳራሽ ውስጥ ሆነው በአጥኝዎና በአንድ የትምህርት ክፍሉ መምህር አማካይነት ፈተናውን እንዲፈተኑ ተደርጓል። ለቅድመትምህርት ፈተናው የተሰጠው ጊዜ 1:30 ሰዐት ነው፤ ለድህረትምህርት ፈተናው የተሰጠው ጊዜም ተመሳሳይ ነው። ፈተናውም በአጥኝዎ ከታረመ በኋላ ለእያንዳንዱ የጥናቱ ተሳታፊ ተማሪ ከ35 ነጥብ ተመዝግቧል።

የሙከራ ቡድኑ ተሳታፊዎች ብዛት 85 ሲሆን በአማርኛ ቋንቋ ኢአፍፈት የሆኑት 66 ናቸው፤ የቁጥጥር ቡድኑ ተሳታፊዎች ብዛት 87 ቢሆንም በአማርኛ ቋንቋ ኢአፍፈት የሆኑት ግን 70 ተማሪዎች ናቸው። በመሆኑም ለትንተና የቀረቡት የአንብቦ መረዳት መረጃዎች የፍትነት ቡድኑ የ66 ተማሪዎች፣ የቁጥጥር ቡድኑ ደግሞ የ70 ተማሪዎች መረጃዎች ናቸው።

3.3.2. የማንበብ ተነሳሽነት የጽሁፍ መጠይቅ

የዚህ የጽሁፍ መጠይቅ አላማ መልሶ የመናገር ብልህነት በተማሪዎች የማንበብ ተነሳሽነት ላይ የሚያመጣውን ተጽእኖ ለመፈተሽ ነው። መጠይቁም የጉትሪይና ሌሎች (1996) የማንበብ ተነሳሽነት ተላውጦ ዝርዝሮችን ለዚህ ጥናት በሚያመች መልኩ በማሻሻል የተዘጋጀ ነው።

የጽሁፍ መጠይቁ 30 ጥያቄዎች አሉት። የጥያቄዎቹ ትኩረት ተማሪዎች ለማንበብ ያላቸውን ተነሳሽነት እንዲገልፁ ማድረግ ሲሆን፣ አዘገጃጀታቸውም በሊከርት ፎርማት መሰረት ነው። ሁሉም የመጠይቁ ጥያቄዎች (አረፍተኞች) ከዝቅተኛው 1 (በጣም አልሰማም) እስከከፍተኛው 4 (በጣም እሰማለሁ) ድረስ በሊከርት ፎርማት አራት

የስምምነት መወሰኛ ስኬሎች አሏቸው። በዚህም መሰረት የጥናቱ ተሳታፊዎች በዚህ መሰረት ለእያንዳንዱ ጥያቄ (አረፍተነገር) ከቀረቡት አማራጮች መካከል ለእነሱ እውነት የሆነውን (እነሱን በትክክል የሚገልጸውን) አንዱን እየመረጡ ቁጥሩን በመክበብ መጠይቁን እንዲሞሉ ተደርጓል።

የጽሁፍ መጠይቁ ለመረጃ መሰብሰቢያነት ከመዋሉ አስቀድሞ ሁለት የሰባተኛ እና የስምንተኛ ክፍል የአማርኛ ቋንቋ መምህራን በቋንቋው አኳያ (ተማሪዎቹ የሚረዱት ስለመሆኑ) ሙያዊ አስተያየት እንዲሰጡበት ተደርጓል፤ እንዲሁም የጥናቱ አማካሪ እንዲገመገሙት ተደርጓል። በመምህራኑና በአማካሪው በተሰጡ አስተያየቶች መሰረትም ተሻሽሎ ተዘጋጅቷል። በዚህም የመጠይቁን ተገቢነት ለመፈተሽ ተሞክሯል።

የማንበብ ተነሳሽነት የጽሁፍ መጠይቁ ለዋናው ጥናት መረጃዎችን ለመሰብሰብ ከመዋሉ በፊት በሙከራ ጥናቱ ወቅት በዋና ጥናቱ የማይሳተፉ 40 የሰባተኛ ክፍል ተማሪዎች እንዲሞሉት ተደርጎ አስተማማኝነቱ በክሮምባህ አልፋ ተሰልቷል፤ ውጤቱም $\alpha = .79$ ሆኗል። በዚህም የጽሁፍ መጠይቁ አስተማማኝ እንደሆነ በመታወቁ የዋናው ጥናት መረጃዎች ተሰብስበውበታል (የመጠይቁን አስተማማኝነት ለመለካት በሙከራ ጥናቱ ወቅት የተሰበሰበው መረጃ በአባሪ አምስት ላይ ተመልክቷል)።

ተገቢነቱና አስተማማኝነቱ ቀደምሲል በቀረበው መንገድ የተፈተሸው ይህ የውስጣዊ የማንበብ ተነሳሽነት የጽሁፍ መጠይቅ የፍትነት ቡድኑና የቁጥጥር ቡድኑ የጥናቱ ተሳታፊዎች በቅድመትምህርትና በድህረትምህርት ወቅት እንዲሞሉት ተደርጎ መረጃዎች ተሰብስበውበታል። የሁለቱም ቡድኖች ተሳታፊዎች መጠይቁን የሞሉትም በአንድ ሰፊ አዳራሽ ውስጥ ሆነው ነው። ለነዚህ ተማሪዎች ለእያንዳንዳቸው መጠይቁ ከታደለ በኋላ ጥያቄዎቹን አንድ ባንድ አጥኚዎ ስታነብላቸው ተሳታፊዎቹ በየወረቀቶቻቸው ላይ እነሱን የሚገልጸውን አማራጭ እንዲሞሉ ተደርጓል። ያልገባቸው ጥያቄ ሲኖርም እጅ እያወጡ እንዲጠይቁ እድል ተሰጥቷቸዋል። ጥያቄዎቹ በአጥኚዎ እንዲነበቡ የተደረገበት ምክንያትም መረጃውን በተቀላጠፈ መንገድ ለማስፈር እንዲችሉ ሲባል ነው። በዚህ መልኩ የቅድመትምህርት መጠይቁን ለመሙላት 1:00 ሰአት ወስዷል፤ ድህረትምህርት የጽሁፍ መጠይቁን ለመሙላትም ተመሳሳይ ጊዜ ወስዷል (የጽሁፍ መጠይቁ በአባሪ ሁለት ላይ ይመለከቷል)።

የሙከራ ቡድኑ ተሳታፊዎች ብዛት 85 ሲሆን በአማርኛ ቋንቋ ኢአፍፈት የሆኑት 66 ናቸው፤ የቁጥጥር ቡድኑ ተሳታፊዎች ብዛት 87 ቢሆንም በአማርኛ ቋንቋ ኢአፍፈት የሆኑት ግን 70 ተማሪዎች ናቸው። በመሆኑም ለትንተና የቀረቡት የማንበብ ተነሳሽነት መረጃዎች የፍትነት ቡድኑ የ66 ተማሪዎች፣ የቁጥጥር ቡድኑ ደግሞ የ70 ተማሪዎች መረጃዎች ናቸው።

3.4. የማስተማሪያ ምንባቦችና መልመጃዎች ዝግጅት

በፍትነቱ ትግበራ ወቅት የፍትነት ቡድኑና የቁጥጥር ቡድኑ ተሳታፊዎች አንብቦ መረዳትን ለማስተማር በሰባተኛ ክፍል በተዘጋጀው የመማሪያ መጽሐፍ ላይ የተካተቱት አስር ምንባቦችና መልመጃዎች አገልግሎት ላይ ውለዋል። ጉ (2003) እንደሚገልጹት በፍትነታዊ ምርምር አሉታዊ ተጽዕኖ ከሚያሳድሩ ተላውጦዎች መካከል አንዱ የማስተማሪያ መሳሪያው ተገቢነት፣ ክብደትና ቅለት ነው። ለዚህም የፍትነቱ ትግበራ በተማሪዎች ውጤት ያመጣውን ለውጥ ለማረጋገጥ ለተሳታፊው የክፍል ደረጃና በዚያው ስርአተ-ምህርት ውስጥ ያሉ ምንባቦችን መገልገል እንደሚገባ ታምኖበታል። በዚህ ጥናት አዲስ የማስተማሪያ ምንባቦች በአጥኝዋ ከሌሎች ምንጮች ቢዘጋጁ የተማሪዎቹን ደረጃና ችሎታ መመጠናቸውን ለማረጋገጥ አስቸጋሪ ይሆናል። በመሆኑም፣ በመምህር መምሪያውና በተማሪው መጽሀፍ መሠረት ለማስተማሪያነት በማገልገል ላይ ካሉት ውጭ ሌሎች ጽሁፎችን መገልገል አስፈላጊነት የለውም፣ በሚል ሀሳብ ነው።

መማሪያ መጽሀፉ ላይ ያሉትን ምንባቦች መሰረት አድርገው የፍትነት ቡድኑንና የቁጥጥር ቡድኑን ተሳታፊዎች ለማስተማር የቀረቡት የማንበብ ተግባራት (መልመጃዎች) ግን የተለያዩ የአቀራረብ ብልሃትን (ዘዴ) የተከተሉ ናቸው። ይህም ማለት የፍትነት ቡድኑ ተሳታፊዎች በመልሶ መናገር ብልሃት ተግባራት/ መልመጃዎች አንብቦ መረዳትን የተማሩ ሲሆን የቁጥጥር ቡድኑ ተሳታፊዎች ደግሞ በተማሪ መጽሃፉና በመምህር መምሪያው ላይ ባሉት መልመጃዎች (ተግባራት) መሰረት ተምረዋል። በሌላ አባባል ሁለቱ ቡድኖች እንዲለያዩ የተደረገው በማንበብ መልመጃዎቹ (ተግባራት) ብቻ ነው ማለት ነው (የማስተማሪያ ምንባቦቹንና መልመጃዎቹን በአባሪ ሶስት ይመለከታል)።

3.5. የጥናቱ ሂደት

በመጀመሪያ በአመቺ ናሙና ዘዴ ለጥናቱ የተመረጠው ትምህርት ቤት (ጊንጫ የመጀመሪያ ደረጃ ትምህርት ቤት) አስተዳደር ለጥናቱ ፈቃደኛ ይሆን ዘንድ ተጠይቋል። በፈቃድ ጥያቄ ወቅትም የጥናቱን አላማ፣ የአማርኛ ቋንቋን ለማስተማር ከሚያገለግሉት አንብቦ የመረዳት ብልሃቶች አኳያ ጥናቱ የሚያስገኘውን ጠቀሜታ፣ ወዘተ. አስመልክቶ ለትምህርት ቤቱ ሃላፊዎች በአጥኝዋ ገለጻ ተደርጓል። ጥናቱን ለማካሄድ ለጥናቱ ከተመረጠው ትምህርት ቤት ፈቃድ ከተገኘ በኋላም ለጥናቱ የሚሆኑ ሁለት የሰባተኛ ክፍሎች በእጣ ተለይተዋል፤ እነዚህ ክፍሎችም ሰባተኛ «A» እና «B» ሆነዋል፤ ለእነዚህ ሁለት ክፍሎች ስለጥናቱ አላማ ገለጻ ተደርጎላቸው ለጥናቱ ፈቃደኛ ስለመሆናቸው ተጠይቀዋል። ሁለቱ ክፍሎች ለጥናቱ ፈቃደኛ መሆናቸው ከታወቀ በኋላ አንድ አይነት የቅድመ-ትምህርት አንብቦ የመረዳት ፈተና ተፈትነዋል፤ እንዲሁም አንድ አይነት የቅድመ-ትምህርት የማንበብ ተነሳሽነት የጽሁፍ መጠይቅ ሞልተዋል። የቅድመ-ትምህርት መረጃዎችን በመተንተን በአንብቦ መረዳት ችሎታና በማንበብ ተነሳሽነት አኳያ በሁለቱ ቡድኖች መካከል ተመጣጣኝነት መኖሩን ከታወቀ በኋላ ሁለቱ ቡድኖች በእጣ አማካኝነት የፍትነት ቡድንና የቁጥጥር ቡድን ሆነው ተለይተዋል። በዚህም መሰረት ሰባተኛ «A» የፍትነት ቡድን ሲሆን ሰባተኛ «B» ክፍል ደግሞ የቁጥጥር ቡድን ሆነዋል።

ከዚህ በኋላም ፍትነቱ ተተግብሯል፤ ማለትም የሁለቱም ቡድኖች ተሳታፊዎች አንብቦ መረዳትን ለአስራ ሁለት ክፍለ-ጊዜያት (ለስምንት ክፍለ-ጊዜያት በመደበኛው ለአራት ክፍለ-ጊዜያት ደግሞ በቱቶሪያል) ተምረዋል፤ የተማሩበት መንገድም የፍትነት ቡድኑ ተሳታፊዎች መልሶ በመናገር ብልሃት ሲሆን የቁጥጥር ቡድኑ ተሳታፊዎች ደግሞ በተማሪ መጽሃፉና በመምህር መምሪያው መሰረት ነው። የፍትነቱ ትምህርት በዚህ መንገድ እንደተጠናቀቀም የሁለቱም ቡድኖች አንድ አይነት የድህረ-ትምህርት አንብቦ የመረዳት ፈተና ተፈትነዋል፤ እንዲሁም አንድ አይነት የድህረ-ትምህርት የማንበብ ተነሳሽነት የጽሁፍ መጠይቅ ሞልተዋል።

በመጨረሻም በድህረ-ትምህርት ወቅት በሁለቱ ቡድኖች ተሳታፊዎች መካከል የአንብቦ መረዳት ችሎታ ልዩነት መኖሩ ወይም አለመኖሩ ተፈትሷል፤ እንዲሁም በሁለቱ ቡድኖች ተሳታፊዎች መካከል መካከል የማንበብ ተነሳሽነት ልዩነት ስለመኖሩ ወይም አለመኖሩ ፍተሻ ተካሂዷል።

3.6. የመረጃ አተናተን ዘዴ

የጥናቱ መረጃዎች የፍትነቱ ትግበራ ከመጀመሩ በፊት በቅድመ-ትምህርት አንብቦ የመረዳት ፈተና እና በቅድመ-ትምህርት የማንበብ ተነሳሽነት የጽሁፍ መጠይቅ፣ የፍትነቱ ትግበራ ከተጠናቀቀ በኋላም እንዲሁ በድህረ-ትምህርት አንብቦ የመረዳት ፈተና እና የማንበብ ተነሳሽነት የጽሁፍ መጠይቅ ከቁጥጥር ቡድኑ እና ከሙከራ ቡድኑ ተሰብስበዋል። የሙከራ ቡድኑ ተሳታፊዎች ብዛት 85 ሲሆን በአማርኛ ቋንቋ ኢአፍፊት የሆኑት 66 ናቸው፤ የቁጥጥር ቡድኑ ተሳታፊዎች ብዛት 87 ቢሆንም በአማርኛ ቋንቋ ኢአፍፊት የሆኑት ግን 70 ተማሪዎች ናቸው። በመሆኑም ለትንተና የቀረቡት መረጃዎች የፍትነት ቡድኑ የ66 ተማሪዎች፣ የቁጥጥር ቡድኑ ደግሞ የ70 ተማሪዎች መረጃዎች ናቸው። በሁለቱ ቡድኖች መካከል በእያንዳንዱ ጥገኛ ተላውጦ አኳያ ጉልህ የስታቲስቲክስ ልዩነት መኖሩን ወይም አለመኖሩን ለመፈተሽ ሲባል የቅድመ-ትምህርት መረጃዎቹ በነጻ ናሙና ቴ-ቴስት ተተንትነዋል። የድህረ-ትምህርት መረጃዎቹም እንዲሁ በእነዚህ ጥገኛ ተላውጦዎች አንጻር በሁለቱ ቡድኖች መካከል ጉልህ የስታቲስቲክስ ልዩነት መኖሩን ወይም አለመኖሩን ለመፈተሽ ሲባል በነጻ ናሙና ቴ-ቴስት ተተንትነዋል።

ከትንተናው አስቀድሞም የቅድመ-ትምህርትና የድህረ-ትምህርት መረጃዎቹ የነጻ ናሙና ቴ-ቴስት መሰረታዊ እሙን (assumption) የሚባለውን ወጥ ስርጭት (normal distribution) ማሟላታቸው ወይም አለማሟላታቸው በመጀመሪያ በኮልሞንጎርብ-ስሚርኖቭ ተፈትሟል። በፍተኛው መሰረትም፣ በቅድመ-ትምህርት አኳያ የቁጥጥር ቡድኑ ፈተና፣ በድህረ-ትምህርት በኩል ደግሞ የፍትነት ቡድኑ ፈተና እንዲሁም የፍትነት ቡድኑና የቁጥጥር ቡድኑ መጠይቅ እሙኑን አሟልተው ተገኝተዋል ($P > 0.05$)። በሌላ በኩል የቅድመ-ትምህርቱ የፍትነት ቡድኑና የቁጥጥር ቡድኑ ፈተና እንዲሁም የፍትነት ቡድኑ መጠይቅ መረጃዎች ደግሞ እሙኑን እንዳላሟሉ ለመረዳት ተችሏል ($P < 0.05$)። በእነዚህ በኮልሞንጎርብ-ስሚርኖቭ ፍተሻ እሙኑን አሟልተው ባልተገኙ መረጃዎች ላይ በግድለት ዜድ ውጤት (skewness z-score) እና በዝብጠት ዜድ ውጤት (kurtosis z-score) የበለጠ ፍተሻ ተካሂዷል። የተገኙት የዜድ ውጤቶችም በ-1.96 እና በ1.96 መካከል በመሆናቸው መረጃዎቹ ወጥ ስርጭትን እንደሚያሟሉ ለማወቅ ተችሏል (የወጥ ስርጭት ፍተሻዎቹ መረጃዎች በአባሪ ስድስት ላይ ተመልክተዋል)።

የመረጃዎቹ ወጥ ስርጭት በዚህ መንገድ ከተረጋገጠ በኋላ ከፍትነቱ አስቀድሞ፣ እንዲሁም ከፍትነቱ በኋላ በፍትነት ቡድኑና በቁጥጥር ቡድኑ መካከል አንብቦ

የመረዳት ችሎታ ልዩነት መኖሩን ወይም አለመኖሩን ለማወቅ ሲባል መረጃዎች በነጻ ናሙና ቲ-ቴስት ተተንትኑዋል። እንዲሁም በቡድኖቹ መካከል የማንበብ ተነሳሽነት ልዩነት መኖሩ ወይም አለመኖሩ በነጻ ናሙና ቲ-ቴስት ተፈትሷል። ነጻ ተላውጦው በጥገኛ ተላውጦው ላይ ያሳደረው የተጽእኖ መጠንም (effect size) በኮህን ዲ (Cohen's d) ተሰልቷል።

ምዕራፍ አራት፤ የውጤት ትንተና እና ማብራሪያ

4.1 የውጤት ትንተና

የዚህ ጥናት ጥያቄዎች ሁለት ናቸው። የመጀመሪያው ጥያቄ “መልሶ የመናገር ብልህነት የተማሪዎችን አንብቦ የመረዳት ችሎታ ለማሻሻል ያለው አስተዋጽኦ ምን ያህል ነው?” የሁለተኛው ጥያቄ ደግሞ “መልሶ የመናገር ብልህነት የአማርኛ ቋንቋ ኢአፍፊት ተማሪዎችን የማንበብ ተነሳሽነት ለማሳደግ ያለው ፋይዳ ምን ያህል ነው?” የሚል ነው። ጥያቄዎቹን ለመመለስ ሲባል በአንብቦ መረዳት ፈተና እና በማንበብ ተነሳሽነት የጽሁፍ መጠይቅ ከፍትነት ቡድኑና ከቁጥጥር ቡድኑ የጥናቱ ተሳታፊዎች የተሰበሰቡት መረጃዎች በሚከተለው መንገድ ተተንትነው ውጤቶቹ ቀርበዋል።

የምርምሩን ጥያቄዎች ለመመለስ ፍትነቱ በክፍል ውስጥ ከመተግበሩ አስቀድሞ የፍትነት ቡድኑና የቁጥጥር ቡድኑ የጥናቱ ተሳታፊዎች አንብቦ በመረዳት ችሎታቸው የሚመጣጡ መሆናቸውን ለማወቅ ሲባል አንድ አይነት የቅድመትምህርት አንብቦ የመረዳት ፈተና ተፈትነው ውጤታቸው ለትንተና ተመዝግቧል (የፍትነት ቡድኑና የቁጥጥር ቡድኑ የቅድመትምህርት ፈተናው ውጤት በአባሪ ሰባት ላይ ተመልክቷል)። እንዲሁም ቡድኖቹ ፍትነቱ ከመተግበሩ በፊት በማንበብ ተነሳሽነታቸው ምን ያህል ተመጣጣኝ እንደነበሩ ለማወቅ ሲባል ተመሳሳይ የቅድመትምህርት የማንበብ ተነሳሽነት የጽሁፍ መጠይቅ እንዲሞሉ ተደርጎ ውጤቱ ለትንተና በሚያመች መንገድ ተመዝግቧል (የፍትነቱ ቡድንና የቁጥጥሩ ቡድን የቅድመትምህርት የማንበብ ተነሳሽነት መጠይቁ ውጤት በአባሪ ስምንት ላይ ተመልክቷል)።

በቅድመትምህርት አንብቦ የመረዳት ፈተና ከሁለቱ ቡድኖች የተገኙት ውጤቶችም በነጻ ናሙና ቴ-ቴስት ተፈትሸዋል፤ ከእነዚህ ቡድኖች የተገኙት የቅድመትምህርት የማንበብ ተነሳሽነት ውጤቶችም እንዲሁ በነጻ ናሙና ቴ-ቴስት ተተንትነዋል። የተገኙት ውጤቶችም በሰንጠረዥ 4.1 ላይ ተመልክተዋል።

ሰንጠረዥ 4.1፤ የፍትነት ቡድኑና የቁጥጥር ቡድኑ የቅድመትምህርት አንብቦ የመረዳት ፈተና እና የማንበብ ተነሳሽነት ውጤቶች ፍተሻ በነጻ ናሙና ቲ-ቴስት

ተላውጦ	ቡድን	ናሙና (n)	አማካይ ውጤት	መደበኛ ልይይት	የቲ ዋጋ (t)	የነጻነት ደረጃ (df)	ጉልህነት (2-tailed)
አንብቦ የመረዳት የፍትነት ችሎታ	ቡድን	66	12.06	2.75	-1.64	134	0.104
	የቁጥጥር	70	12.79	2.43			
የማንበብ ተነሳሽነት	ቡድን	66	41.77	7.50	1.37	11.33*	0.172
	የቁጥጥር	70	40.24	5.22			

* Equal variances not assumed

በሰንጠረዥ 4.1 እንደተመለከተው በቅድመትምህርቱ አንብቦ የመረዳት ፈተና አማካይ ውጤት የቁጥጥር ቡድኑ ከፍትነት ቡድኑ በ0.73 ይበልጣል፤ በመደበኛ ልይይት ደግሞ የፍትነት ቡድኑ ከቁጥጥር ቡድኑ በ0.32 ይበልጣል። ይህ በሁለቱ ቡድኖች መካከል ያለው የአንብቦ የመረዳት ፈተና ውጤት ልዩነት በስታቲስቲክስ ጉልህ መሆኑን ወይም አለመሆኑን ለመፈተሽ ሲባል መረጃዎቹ በነጻ ናሙና ቲ-ቴስት ተሰልተዋል፤ ውጤቱም $t(134) = -1.64$, $p = 0.104$ ሆኗል። ከዚህ ውጤትም በፍትነት ቡድኑና በቁጥጥር ቡድኑ አንብቦ የመረዳት የፈተና ውጤቶች መካከል ጉልህ ስታቲስቲክሳዊ ልዩነት የሌለ መሆኑ ታውቋል። ስለሆነም ከፍትነቱ በፊት ሁለቱ የጥናቱ ተሳታፊ ቡድኖች በአንብቦ የመረዳት ችሎታቸው ተመጣጣኝ ነበሩ ማለት ይቻላል።

በተጨማሪም፣ ሰንጠረዥ 4.1 እንደሚያመለክተው በቅድመትምህርቱ የማንበብ ተነሳሽነት አማካይ ውጤት አኳያ የፍትነት ቡድኑ ከቁጥጥር ቡድኑ በ1.53 ይበልጣል፤ በመደበኛ ልይይትም እንዲሁ የፍትነት ቡድኑ ከቁጥጥር ቡድኑ በ2.28 ይበልጣል። በሁለቱ ቡድኖች የቅድመትምህርት የማንበብ ተነሳሽነት ውጤቶች መካከል ያለው ይህ ልዩነት በስታቲስቲክስ ጉልህ መሆኑ ወይም አለመሆኑ በነጻ ናሙና ቲ-ቴስት ተፈትሷል። ውጤቱም $t(133) = 1.37$, $P = 0.172$ ከፍትነቱ አስቀድሞ የፍትነት ቡድኑና የቁጥጥር ቡድኑ የጥናቱ ተሳታፊዎች በማንበብ ተነሳሽነታቸው ተመጣጣኝ እንደነበሩ አመልክቷል።

የፍትነት ቡድኑና የቁጥጥር ቡድኑ ተሳታፊዎች ከፍትነቱ በፊት ተመጣጣኝ አንብቦ የመረዳት ችሎታ እንደነበራቸው በሰንጠረዥ 4.1 ላይ በተመለከተው መሰረት ተረጋግጦ ፍትነቱ ከተተገበረ በኋላ ሁለቱም ቡድኖች አንድ አይነት የድህረትምህርት አንብቦ የመረዳት ችሎታ ፈተና ተፈትነዋል፤ በአማካይ ውጤቶቻቸው አኳያ በሁለቱ ቡድኖች መካከል ያለው ልዩነትም በነጻ ናሙና ቲ-ቴስት ተፈትሟል፤ የቲ-ቴስት ውጤቱም በሰንጠረዥ 4.2 ተመልክቷል (ፍትነት ቡድኑና የቁጥጥር ቡድኑ የድህረትምህርት ፈተና ውጤቶች በአባሪ ዘጠኝ ላይ ተመልክተዋል)።

ሰንጠረዥ 4.2፣ የፍትነት ቡድኑና የቁጥጥር ቡድኑ የድህረትምህርት አንብቦ የመረዳት ፈተና ውጤቶች ፍተሻ በነጻ ናሙና ቲ-ቴስት

ተላውጦ	ቡድን	ናሙና (n)	አማካይ ውጤት	መደበኛ ልይይ	የቲ ዋጋ (t)	የነጻነት ደረጃ (df)	ጉልህነት (2-tailed)
አንብቦ የመረዳት ችሎታ	የፍትነት የቁጥጥር	66 70	20.92 15.54	4.20 2.93	8.61	115.44*	<0.001

* Equal variances not assumed

ሰንጠረዥ 4.2 እንደሚያመለክተው በአማካይ ውጤት የፍትነት ቡድኑ ከቁጥጥር ቡድኑ በ5.38 ይበልጣል። በመደበኛ ልይይትም እንዲሁ የፍትነት ቡድኑ ከቁጥጥር ቡድኑ በ1.27 ይበልጣል። በሁለቱ ቡድኖች መካከል ያለው የአማካይ ውጤት ልዩነት በስታቲስቲክስ ጉልህ መሆኑን ወይም አለመሆኑን ለማወቅም የነጻ ናሙና ቲ-ቴስት ፍተሻ ተካሂዷል። ውጤትም ($t(134) = 8.61, P < 0.001$) በሁለቱ ቡድኖች መካከል የፍትነቱ ቡድን በልጦ ጉልህ ስታቲስቲክሳዊ ልዩነት መኖሩን አሳይቷል።

ይህም፣ የቁጥጥር ቡድኑ ተሳታፊዎች በክፍል ደረጃው የተማሪ መጽሀፍ እና የመምህር መምሪያ መሰረት፣ የፍትነት ቡድኑ ተሳታፊዎች ደግሞ በመልሶ መናገር አማካይነት አንብቦ መረዳትን ተምረው ፍትነቱ እንደተጠናቀቀ፣ የፍትነት ቡድኑ ከቁጥጥር ቡድኑ ቡድን በልጦ በስታቲስቲክስ ጉልህ ልዩነት ማሳየቱን ያመለክታል። በሁለቱ ቡድኖች መካከል ለታየው አንብቦ የመረዳት ውጤት ልዩነትም የፍትነት ቡድኑ አንብቦ መረዳትን በመልሶ መናገር ብልሃት መማሩ አስተዋጽኦ እንዳለው መረዳት ይቻላል።

መልሶ የመናገር ብልህነት በተማሪዎች አንብቦ የመረዳት ችሎታ ላይ ያሳደረው የተጽእኖ መጠንም (effect size) በኮህን ዲ (Cohen's d) ቀመር ተሰልቷል። የተገኘው ውጤትም $d = 1.51$ (ከፍተኛ) ሆኗል።

የዚህ ጥናት ሁለተኛው ጥያቄ “የመልሶ መናገር ብልህነት የተማሪዎችን የማንበብ ተነሳሽነት ለማሻሻል ያለው ፋይዳ ምን ያህል ነው?” የሚል እንደሆነ ቀደም ሲል ተጠቁሟል። የፍትነት ቡድኑና የቁጥጥር ቡድኑ ተሳታፊዎች የፍትነቱ የክፍል ውስጥ ትግበራ ከመጀመሩ በፊት በማንበብ ተነሳሽነታቸው አኳያ ተመጣጣኝ ደረጃ ላይ ይገኙ እንደነበር በሰንጠረዥ 4.1 ላይ በተመለከተው መረጃ መሰረት ታውቋል። የቡድኖቹ ተመጣጣኝነት ከተረጋገጠ በኋላም የፍትነት ቡድኑ በመልሶ መናገር ብልህነት፣ የቁጥጥር ቡድኑ ተሳታፊዎች ደግሞ በክፍል ደረጃው የተማሪ መጽሀፍ እና የመምህር መምሪያ መሰረት፣ አንብቦ መረዳትን እንዲማሩ በማድረግ ፍትነቱ ተተግብሮ እንደተጠናቀቀ ሁለቱም ቡድኖች አንድ አይነት የድህረት-ምህርት የማንበብ ተነሳሽነት የጽሁፍ መጠይቅ ሞልተዋል። የተገኙት መረጃዎችም በነጻ ናሙና ቴ-ቴስት ተተንትነዋል (የፍትነት ቡድኑንና የቁጥጥር ቡድኑን የድህረት-ምህርት የጽሁፍ መጠይቅ ውጤቶች በአባሪ አስር ላይ ይመለከታል)። በነጻ ናሙና ቴ-ቴስት የተገኘው ውጤትም በሰንጠረዥ 4.3 ተመልክቷል።

ሰንጠረዥ 4.3፣ የፍትነት ቡድኑና የቁጥጥር ቡድኑ የድህረት-ምህርት የማንበብ ተነሳሽነት የጽሁፍ መጠይቅ አማካይ ውጤቶች ንጽጽር በነጻ ናሙና ቴ-ቴስት

ቡድን	ናሙና (n)	አማካይ ውጤት (M)	መደበኛ ልይይት (SD)	የቲ ዋጋ (t)	የነጻነት ደረጃ (df)	ጉልህነት (በባለሁለት ጫፍ)*
የፍትነት	66	53.12	7.21	3.41	134	0.001
የቁጥጥር	70	49.09	6.59			

በሰንጠረዥ 4.3 ላይ እንደተመለከተው የፍትነት ቡድኑ አማካይ ውጤት ከቁጥጥር ቡድኑ አማካይ ውጤት በ4.03 ይበልጣል፤ በመደበኛ ልይይት አኳያም እንዲሁ የፍትነት ቡድኑ ከቁጥጥር ቡድኑ በ0.61 ይበልጣል። ይህ በሁለቱ ቡድኖች አማካይ ውጤቶች መካከል የታየው ልዩነት በስታቲስቲክስ ጉልህ መሆኑን ወይም አለመሆኑን ለማወቅም መረጃዎቹ በነጻ ናሙና ቴ-ቴስት ተፈትሽዋል። የተገኘው ውጤትም $t(134)$

= 3.41, $P=0.001$) በፍትነት ቡድኑና በቁጥጥር ቡድኑ የጥናቱ ተሳታፊዎች መካከል ጉልህ የስታቲስቲክስ የማንበብ ተነሳሽነት እንዳለ (የፍትነት ቡድኑ በልጦ) አሳይቷል።

ፍትነቱ ተግባራዊ በሆነበት ወቅት የፍትነቱ ቡድን ተሳታፊዎች አንብቦ የመረዳት ክሂልን በመልሶ መናገር ብልሃት መማራቸው በማንበብ ተነሳሽነታቸው ላይ ያሳደረው የተጽእኖ መጠን (effect size) ምን ያህል እንደሆነም በኮህን ዲ (Cohen's d) ተፈትሷል፤ ውጤቱም $d = 0.58$ (መካከለኛ) ሆኗል።

4.2. የውጤት ማብራሪያ

የዚህ ጥናት ትኩረት የጥናቱን ሁለት ዓላማዎች መፈተሽ ነበር። ዓላማዎቹን ለመፈተሽም መረጃዎቹ በቅድመትምህርትና በድህረትምህርት በአንብቦ መረዳት ፈተናና በጽሁፍ መጠይቅ የመረጃ መሰብሰቢያ ዘዴዎች ተሰብስበው በገላጭና በድምዳሜያዊ ስታቲስቲክስ ተተንትነዋል።

የመጀመሪያው የጥናቱ ዓላማም “መልሶ የመናገር ብልህነት የተማሪዎችን አንብቦ የመረዳት ችሎታ ለማሻሻል ያለው አስተዋጽኦ መመርመር” የሚል ነበር፤ ዓላማውንም ለመመርመር መረጃው በገላጭን በድምዳሜያዊ ስታቲስቲክስ ተተንትኗል።

መረጃው ተተንትኖ የተገኘው ውጤት እንዳሳየውም በመልሶ መናገር ብልህነት የተማሩት የፍትነት ቡድን ተማሪዎች ድህረትምህርት የአንብቦ መረዳት ፈተና አማካይ ውጤት በመምህር መምሪያ እና በተማሪ መማርያ መጻሕፍት በተገለጸው ብልህነት ከተማሩት ቁጥጥር ቡድን ተማሪዎች የድህረትምህርት የአንብቦ መረዳት አማካይ ውጤት ልዩነት አሳይቷል፤ ልዩነቱም ጉልህ መሆኑ (ሰንጠረዥ 4.2) ተረጋግጧል። በመሆኑም የመልሶ መናገር ብልህነት የሰባተኛ ክፍል የአማርኛ ቋንቋ ኢአፍፈት ተማሪዎችን አንብቦ የመረዳት ችሎታ ለማሳደግ ያለው አስተዋጽኦ ተፈትሾ አዎንታዊ ውጤት እንዳለው ለመረዳት ተችሏል።

ይህ ውጤትም መልሶ መናገር ብልህነት በመምህር መምሪያ እና በተማሪ መማርያ መጻሕፍት ከተገለጸው ብልህነት በተሻለ ሁኔታ አንብቦ የመረዳት ችሎታ ለማሳደግ የሚረዳ ብልህነት መሆኑን አሳይቷል፤ ከዚህም መገንዘብ የሚቻለው የመልሶ መናገር ብልህነት በማንበብ ክሂል ትምህርት መጠቀም የአንብቦ መረዳትን ችሎታ ለማሻሻል ጉልህ ሚና ያለው መሆኑን ነው።

የዚህ ጥናት ውጤት ግኝትም ከካፒቲስና ሞሮው (1986)፣ ከሞስ (2004)፣ ሬድዋንና ጁፕሪ (2020)፣ ጋምብራል፣ ፕሬሪኦና ዊለወሰን (1985) እና ሮስ፣ ኩኒዲክ እና ሀግቤ (1984) የጥናት ውጤቶች ጋር ተመሳሳይ ነው። በጥቅሉ የመልሶ መናገር ብልሃት የአንብቦ መረዳት ችግር ያለባቸው ተማሪዎች አንብቦ የመረዳት ችሎታ ለማዳበር በመምህር መምሪያ እና በተማሪ መማርያ መጻሕፍት ከተገለጸው ብልሃት የበለጠ ውጤታማ መሆኑን የዚህ ጥናት ግኝት አሳይቷል።

በመሆኑም ከዚህ ጥናት ግኝት በመነሳት የመልሶ መናገር ብልሃት የማንበብን ክሂል በማስተማር ሂደት ስነ-ምህርታዊ አድምታ እንዳለው መረዳት ይቻላል። ምክንያቱም ብልሃቱ አንብቦ የመረዳት ችግር ላለባቸው ተማሪዎች በትክክል ከተተገበረ ችግራቸውን ለመቅረፍ በመምህር መምሪያ እና በተማሪ መማርያ መጻሕፍት ከተገለጸው ብልሃት በበለጠ ሁኔታ ጉልህ አስተዋጽኦ እንዳለው ለማየት ተችሏል።

ሁለተኛው የጥናቱ ዓላማ “መልሶ የመናገር ብልሃት የአማርኛ ቋንቋ ኢአፍፊት ተማሪዎችን የማንበብ ተነሳሽነት ለማሳደግ ያለው ፋይዳ መፈተሽ” የሚል ነበር፤ ዓላማውንም ለመፈተሽ መረጃው በገላጭና በድምዳሜያዊ ስታትስቲክስ ተተንትኗል።

መረጃው ተተንትኖ የተገኘው ውጤት እንዳሳየው በመልሶ መናገር ብልሃት የተማሩት የፍትነት ቡድን ተማሪዎች ድህረትምህርት የማንበብ ተነሳሽነት የጽሁፍ መጠይቅ አማካይ ውጤት በመምህር መምሪያ እና በተማሪ መማርያ መጻሕፍት በተገለጸው ብልሃት ከተማሩት የቁጥጥር ቡድን ተማሪዎች ድህረትምህርት የማንበብ ተነሳሽነት የጽሁፍ መጠይቅ አማካይ ውጤት በልጦ ልዩነት አሳይቷል፤ ልዩነቱም ጉልህ መሆኑ (ሰንጠረዥ 4.3) ተረጋግጧል።

በመሆኑም የመልሶ መናገር ብልሃት የሰባተኛ ክፍል የአማርኛ ቋንቋ ኢአፍፊት ተማሪዎችን የማንበብ ተነሳሽነት ለማሳደግ ያለው ሚና ተፈትሾ አዎንታዊ ውጤት እንዳለው ለመረዳት ተችሏል። ይህ የውጤት ልዩነትም የመልሶ መናገር ብልሃት በመምህር መምሪያ እና በተማሪ መማርያ መጻሕፍት ከተገለጸው የማንበብ መማርያ ብልሃት በተሻለ ሁኔታ የማንበብን ተነሳሽነት ለማሻሻል የሚረዳ መሆኑ ያመለክተ ነው ማለት ይቻላል።

የዚህ ጥናት ውጤትም ኔሽንና ስኖውሊንግ (2004) እና ፑለንና ጀስቲስ (2003) ካገኙት የጥናት ውጤት ጋር ተመሳሳይ ነው። ምክንያቱም ውጤቶቹ ያሳዩት የመልሶ መናገር ብልሃት የተማሪዎችን የማንበብ ፍላጎት በመቀስቀስና በማነሳሳት ረገድ በመምህር

መምሪያ እና በተማሪ መማርያ መጻሕፍት ከተገለጸው የማንበብ መማርያ ብልሃት የላቀ ድርሻ ያለው መሆኑን ነው። በመሆኑም የተመራማሪዎቹ የጥናት ውጤቶች ወይም ግኝቶች ከዚህ የጥናት ውጤት ጋር የሚጣጣሙ መሆናቸውን መገንዘብ ተችሏል።

በመሆኑም ከዚህ የጥናት ውጤት ግኝት በመነሳት የመልሶ መናገር ብልሃት የማንበብን ተነሳሽነት በማሳደግ ረገድ ስነ-ምህርታዊ አንድምታ እንዳለው መረዳት ይቻላል። ምክንያቱም ብልሃቱ በትክክል ከተተገበረ የማንበብ ተነሳሽነት በማሻሻል በኩል በመምህር መምሪያ እና በተማሪ መማርያ መጻሕፍት ከተገለጸው የማንበብ መማርያ ብልሃት በበለጠ ጉልህ አስተዋጽኦ ሊያበረክት እንደቻለ ውጤቱ አሳይቷል።

በአጠቃላይ የመልሶ መናገር ብልሃት የአማርኛ ቋንቋ ኢአፍፊት ተማሪዎችን የአንብቦ የመረዳት ችሎታና የማንበብ ትምህርት ተነሳሽነት ሂደት ትኩረት ተሰጥቶ በአግባቡ ቢተገበር የተሻለ ውጤት ሊያመጣ እንደሚችል ከተገኘው የመረጃዎቹ የትንተና ውጤት ለመገንዘብ አስችሏል።

ምዕራፍ አምስት፤ ማጠቃለያ፤ መደምደሚያ እና አስተያየት

5.1. ማጠቃለያ

ይህ ጥናት የመልሶ መናገር ብልሃት የአማርኛ ኢአፍፊት የሰባተኛ ክፍል ተማሪዎችን አንብቦ የመረዳ ችሎታና የማንበብ ተነሳሽነት ለማሳደግ የሚኖረውን አስተዋጽኦ ለመፈተሽ የተካሄደ ነበር። ለዚህ ዓላማ መሳካትም በጥናቱ እንዲመለሱ የቀረቡት ጥያቄዎች የሚከተሉት ናቸው።

1. የመልሶ መናገር ብልሃት የተማሪዎችን አንብቦ የመረዳት ችሎታ ለማሻሻል ያለው አስተዋጽኦ ምን ያህል ነው?
2. የመልሶ መናገር ብልሃት የተማሪዎችን የማንበብ ተነሳሽነት ለማሻሻል ያለው ፋይዳ ምን ያህል ነው?

እነዚህን መሰረታዊ ጥያቄዎች ለመመለስ ጥናቱ በሚከተለው መንገድ ተካሂዷል። የጥናቱ ስልት በሁለት ቡድኖች ቅድመ-ትምህርትና ድህረ-ትምህርት ፍትነት መሰል የምርምር ንድፍ ላይ የተመሰረተ ነው። በዚህ መሰረትም ጥናቱን ለማከናወን በአሮሚያ ክልል፣ በምእራብ ሸዋ ዞን፣ በደንዲ ወረዳ፣ በጊንጨ ከተማ ከሚገኙት አራት የመንግስት የመጀመሪያ ደረጃ ሙሉ ሳይክል ትምህርት ቤቶች መካከል የጊንጨ አንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት በአመቺ ናሙና ተመርጧል።

በተመረጠው ትምህርት ቤት ከሚገኙት አራት የሰባተኛ ክፍል የመማርያ ክፍሎች 7A እና 7B ክፍል ተማሪዎች በቀላል የእጣ ናሙና ዘዴ ተመርጠዋል። ለጥናቱ የመረጃ መሰብሰቢያነት የአንብቦ መረዳት መረዳት ፈተናና የማንበብ ተነሳሽነት የጽሁፍ መጠይቅ ተግባራዊ ሆነዋል። የአንብቦ መረዳት ፈተናውና የማንበብ ተነሳሽነት የጽሁፍ መጠይቁ በቋንቋ መምህራንና በአማካሪ መምህር ተገቢነታቸው ተፈትሟል። የመረጃ መሰብሰቢያ መሳሪያዎቹ አገልግሎት ላይ ከመዋላቸው በፊት የጥናቱ ተሳታፊ ባልሆኑ የሰባተኛ ክፍል ተማሪዎች ለሙከራ ቀርበው ማሻሻያ ተደርጎባቸዋል። በዚህ አንጻር የአስተማማኝነት መገመቻ በሆኑት በኩደር ሪፖርት 20 እና በክሮንባክ አልፋ ተለክተው አስተማማኝ መሆናቸው ተረጋግጦ ተግባር ላይ ውለዋል።

በመቀጠልም የሁለቱም ክፍሎች ተማሪዎች ቀድመ-ትምህርት አንብቦ የመረዳት ፈተና ተፈትነውና የማንበብ ተነሳሽነት የጽሁፍ መጠይቅ ሞልተው የተገኙት አማካይ ውጤቶች በነጻ ናሙናዎች ቴ-ቴስት ተሰልተው በሁለቱ ቡድኖች መካከል አንብቦ

የመረዳት ችሎታም ሆነ የማንበብ ተነሳሽነት ጉልህ ልዩነት ባለመገኘቱ በእጣ የፍትነትና የቁጥጥር ቡድኖች ተብለው ተመድበዋል።

ከዚያም ለትግበራ የሚውሉ ምንባቦችና መልመጃዎች ከሰባተኛ ክፍል አማርኛ መማርያ መጽሐፍ በመውሰድ የፍትነት ቡድን ተማሪዎች በመልሶ መናገር ብልሃት፣ የቁጥጥር ቡድን ተማሪዎች በመምህር መምሪያ እና በተማሪ መጽሐፍ በተገለጸው መሰረት ለ12 ክፍለጊዜያት ማንበብን ተምረዋል። በመጨረሻም ሁለቱም ቡድኖች በባለሙያዎች የተገመገሙና በሙከራው ጥናት ተገቢነታቸውና አስተማማኝነታቸው የተፈተሹ ድህረትምህርት አንብቦ የመረዳት ፈተና ተፈትነዋል። የማንበብ ተነሳሽነት የጽሁፍ መጠይቅም ሞልተዋል። በነዚህ የመረጃ መሰብሰቢያ መሳሪያዎች የተሰበሰቡት መረጃዎች እንደየአግባብነታቸው በነጻ ናሙና ቴ-ቴስት ስታትስቲካዊ ስልቶች አማካይነት ተተንትነዋል። ነጻ ተላውጦው በጥገኛ ተላውጦው ላይ ያሳደረውን ተጽእኖ መጠንም በኮህን ዲ ተሰልቷል።

ከውጤት ትንተናው መረዳት እንደተቻለውም በመልሶ መናገር ብልሃት የተማሩት የፍትነት ቡድን ተማሪዎች አንብቦ የመረዳት ፈተና አማካይ ውጤት በመምህር መምሪያ እና በተማሪ መጽሐፍ በተገለጸው ብልሃት ከተማሩት የቁጥጥር ቡድን ተማሪዎች አንብቦ የመረዳት ፈተና አማካይ ውጤት ጉልህ የሆነ ልዩነት አሳይቷል። እንዲሁም በመልሶ መናገር ብልሃት የተማሩት የፍትነት ቡድን ተማሪዎች ተነሳሽነት የጽሁፍ መጠይቅ አማካይ ውጤት በመምህር መምሪያ እና በተማሪ መጽሐፍ በተገለጸው የማንበብ መማርያ ብልሃት ከተማሩት የቁጥጥር ቡድን ተማሪዎች የማንበብ ተነሳሽነት የጽሁፍ መጠይቅ አማካይ ውጤት በጉልህ የበለጠ መሆኑን አመልክቷል። በአጠቃላይ የጥናቱ ውጤት ያሳየው የመልሶ መናገር ብልሃት የተማሪዎችን አንብቦ የመረዳት ችሎታና የማንበብ ተነሳሽነት ለማሳደግ በመምህር መምሪያ እና በተማሪ መጽሐፍ ከተገለጸው የማንበብ መማርያ ብልሃት በተለየ ሁኔታ ጉልህ አስተዋጽኦ ያለው መሆኑን ነው።

5.2. መደምደሚያ

የዚህ ጥናት ዋና ዓላማ መልሶ የመናገር ብልሃት የአማርኛ ኢአፍፊት የሰባተኛ ክፍል ተማሪዎችን አንብቦ የመረዳት ችሎታና የማንበብ ተነሳሽነት ለማጎልበት ያለውን አስተዋጽኦ መመርምር ነበር። ከዚህ በመነሳትም የጥናቱን ትንተናና የውጤት ማብራርያ መሰረት በማድረግ የሚከተሉት መደምደሚያዎች ላይ ተደርጏል።

የሙከራው ቡድን ተማሪዎች በመልሶ የመናገር ብልሃት ከተማሩ በኋላ በአማርኛ አንብቦ የመረዳት ችሎታው አማካይ ውጤት በመምህር መምሪያ እና በተማሪ መጽሃፍ በተገለጸው የማንበብ መማርያ ብልሃት ከተማሩት የቁጥጥር ቡድን ተማሪዎች የአማርኛ ጽሁፎች አንብቦ የመረዳት ችሎታ አማካይ ውጤት በጉልህ ጨምሮ ታይቷል። ለዚህም ምክንያቱ መልሶ የመናገር ብልሃት የተማሪዎችን አንብቦ የመረዳት ችሎታ ለማጎልበት የላቀ ድርሻ ያለው መሆኑ ነው። ይህም መልሶ የመናገር ብልሃት አንብቦ ከመረዳት ችሎታ ጋር ጥልቅ ትስስር ያለው መሆኑን ስለሚያሳይ ምንበብን ለማስተማር ተግባር ላይ ቢውልና በስፋ ቢሰራበት መልካም ነው የሚል አንድምታን ያሳያል።

የሙከራው ቡድን ተማሪዎች የማንበብ ተነሳሽነት የጽሁፍ መጠይቅ አማካይ ውጤት በመልሶ የመናገር ብልሃት ከተማሩ በኋላ በመምህር መምሪያ እና በተማሪ መጽሃፍ በተገለጸው የማንበብ መማርያ ብልሃት ከተማሩት ከቁጥጥር ቡድን ተማሪዎች የማንበብ ተነሳሽነት የጽሁፍ መጠይቅ አማካይ ውጤት የማንበብ ተነሳሽነት በላቀ ሁኔታ ጨምሮ ታይቷል። ለዚህም በምክንያትነት የሚጠቀሰው መልሶ የመናገር ብልሃት የተማሪዎችን የማንበብ ተነሳሽነት ለማሳደግ የላቀ ድርሻ ያለው መሆኑ ነው። ይህም መልሶ የመናገር ብልሃት ከማንበብ ተነሳሽነት ጋር ጥብቅ ትስስር ያለው መሆኑን ስለሚያሳይ በማንበብ ትምህርት ሂደት የማንበብ ተነሳሽነትን ለማሳደግ ተግባር ላይ ሊውልና በስፋት ሊሰራበት ይገባል የሚል አንድምታን ያሳያል።

5.3. አስተያየት

የዚህ ጥናት መሰረታዊ ጥያቄዎች መልሶችን ወይም የተደረሰባቸው ግኝቶችን መሰረት በማድረግ የሚከተሉት አስተያየቶች ተሰንዝረዋል። በዚህ ጥናት ውጤት የሙከራው ቡድን ተማሪዎች በመልሶ የመናገር ብልሃት ከተማሩ በኋላ የአማርኛ ጽሁፎችን አንብቦ የመረዳት ችሎታቸው አማካይ ውጤት በመምህር መምሪያ እና በተማሪ መጽሃፍ በተገለጸው የማንበብ መማርያ ብልሃት ከተማሩት ከቁጥጥሩ ቡድን ተማሪዎች በአማርኛ ጽሁፎችን አንብቦ የመረዳት ችሎታ አማካይ ውጤት በከፍተኛ ሁኔታ ጨምሮ

ታይቷል። በመሆኑም የተማሪዎችን አማርኛ ጽሁፎችን አንብቦ የመረዳት ችሎታ ለማሳደግ ብልሃቱን በተመለከተ ለቋንቋው መምህራንም ሆነ ለተማሪዎች ስልጠና መስጠትና የማንበብ ተግባራትንም ለዚህ ብልሃት በሚያመች መንገድ ማዘጋጀት ያስፈልጋል።

በዚህ ጥናት ውጤት የሙከራው ቡድን ተማሪዎች በመልሶ የመናገር ብልሃት ከተማሩ በኋላ የማንበብ ተነሳሽነታቸው አማካይ ውጤት በመምህር መምርያ እና በተማሪ መጽሐፍ ከተገለጸው የማንበብ መማርያ ብልሃት ከተማሩት የቁጥጥር ቡድን ተማሪዎች የማንበብ ተነሳሽነት አማካይ ውጤት በጉልህ ጨምሮ ታይቷል። በመሆኑም የተማሪዎችን የማንበብ ተነሳሽነት ለማሳደግ መምህራንም ሆኑ ተማሪዎች በሚሰጣቸው ስልጠናና በሚዘጋጁት የማንበብ ተግባራት መሰረት ብልሃቱን በአግባቡ መተግበር ለውጤታማነቱ ጥረት ማድረግ ያስፈልጋል።

ዋቢዎች

- መሪነሽ ጸጋዬ። (2004)። “በጎንደር ከተማ የእድገት ፈለገ 2ኛ ደረጃ ትምህርት ቤት የዘጠነኛ ክፍል የማንበብ ተነሳሽነትና የአንብቦ መረዳት ችሎታ ተዛምዶ።” የትምህርት ማስተማር ዲግሪ በአማርኛ፣ ባህርዳር ዩኒቨርሲቲ (ያልታተመ)።
- መኮንን ናና። (2000)። “በአዊኛ አፋቸውን የፈቱ የስምንተኛ ክፍል ተማሪዎች በአማርኛ አንብቦ የመረዳት ችሎታ ግምገማ። ” የኤም.ኤ ዲግሪ ማሟያ ጽሑፍ። አዲስ አበባ ዩኒቨርሲቲ። (ያልታተመ) ።
- ማስተዋል ውበቱ። (1989)። «የከፍተኛ ሁለተኛ ደረጃ ተማሪዎች በአማርኛ ቋንቋ የአንብቦ መረዳት ችሎታ፣ በአዲስ አበባ በሚገኙ በአራት ክፍተኛ ሁለተኛ ደረጃ ትምህርት-ቤቶች ተማሪዎች ላይ የተካሄደ ጥናት» አዲስ አበባ፣ አዲስ አበባ ዩኒቨርሲቲ ሁለተኛ ዲግሪ ማሟያ ጥናት። (ያልታተመ)።
- ታምራት መኮንን። (2003)። “በአማርኛ ቋንቋ የማንበብ ችሎታ ከአካዳሚያዊ ውጤት ጋር ያለው ተዛምዶ፣ በጎንደር ከተማ በሚገኙ ሶስት አንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤቶች ስድስተኛ ክፍል ተማሪዎች ላይ የተሰራ ጥናት።” የኤም.ኤ ዲግሪ ማሟያ ጽሑፍ። አዲስ አበባ ዩኒቨርሲቲ። (ያልታተመ)።
- ዘውዱ መብሬ። (2008)። «ሚና ለዋጭ ዘዴ (Reciprocal Teaching) የአማርኛ አፍፈት ተማሪዎችን አንብቦ የመረዳትን ችሎታና የማንበብ ተነሳሽነትን ለማሳደግ የሚኖረው አስተዋጽኦ፣ በሰባተኛ ክፍል ተተኳሪነት።» አዲስ አበባ ዩኒቨርሲቲ የሶስተኛ ዲግሪ ማሟያ ጥናት።

Alvermann, D. E., Swafford, J., & Montero, M. K. (2004). *Content area literacy instruction for the elementary grades*. Boston: Allyn and Bacon.

Anderson, N. J. (2005). L2 learning strategies. In E. Hinkel (Ed.), *Handbook of research in second language teaching and learning* (pp. 757-771). Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.

Anstey, M., & Bull, G. (2004). *The literacy labyrinth* (2nd ed.). Frenchs Forest, NSW: Pearson.

Beers, K. (2000). *Reading skills and strategies: Reaching reluctant readers. Elements of Literatures Series: Grades 6-12*. Austin: Holt, Rinehart and Winston.

Brown, D. (2000). *Principles of Language Learning and Teaching*. New York: Addison Wesley Longman.

- Carrell, Patricia L. (1984). *Text as interaction some implications of text analysis and Reading research for Esl composition*.
- Clay, Marie M. (1979). *Reading: The Patterning of Complex Behavior*. New York, NY: Heinemann (1972). Downing, John, *Reading and Reasoning*. New York, NY: Springer-Verlag.
- Davis, F. (1999) *Introduction Reading England: Clays Ltd*.
- Dole, J.A., Duffy, G.G., Roehler, L.R., and Pearson. (1991). Moving from the old to the New: Research on Reading comprehension in instruction. "*Review of Educational research*". 61 (2) 239-264.
- Dymock, S. (2007). Comprehension strategy Instruction: Teaching narrative text structure Awareness. *The reading teacher*, 6(12), 61-167. International Reading Association.
- Gambrell, L. B., Koskinen, P. S., & Kapinus, B. A. (1991). Retelling and the reading comprehension of proficient and less-proficient readers. *Journal of Educational Research*, 84(6), 356-362.
- Gambrell, L. B., Malloy, J. A., & Mezzoi, S. A. (2007). *Evidence-based best practices for comprehensive literacy instruction*. NY: The Guilford Press.
- Gambrell, L. B., Pfeiffer, W., & Wilson, R. (1985). The effects of retelling upon reading comprehension and recall of text information. *Journal of Educational Research*, 78, 216-220.
- Gambrell, Linda B., Patricia S. Koskinen, and Barbara A. Kapinus. (1985). "*A Comparison of Retelling and Questioning as Reading Comprehension Strategies*." Paper presented at the National Reading Conference, San Diego, CA, December.
- Gambrell, Linda B., Warren Pfeiffer, and Robert Wilson. (1985). "The Effects of Retelling upon Reading Comprehension and Recall of Text Information." *Journal of Education Research*, vol. 78 (July-August 1985), pp. 216-20.
- Gardner, R.C. (1985). *Social psychology and second language learning: the role of attitude and motivation*. London: Edward Arnold.
- Gu, Y. (2003). Vocabulary Learning in a Second Language: Person, Task, Context and Strategies. *Teaching English as a Second Language. TESOL Quarterly*, 7(2) 1-26.
- Guthrie, J. T. & Wigfield, A. (2000). Engagement and Motivation in Reading. In M. L. Kamil, P. B. Mosenthal, P. D. Pearson, and R. Barr (Eds.), *Handbook of Reading Research*. (Vol. III). Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- Guthrie, J.T. Allan Wigfield, Pedro Barbosa, Ana Taboada, Marcia H. Davis, Nicole T. Scaffidi, and Stephen Tonks (2006). Increasing reading comprehension and

- engagement through concept-oriented reading instruction. *Journal of educational psychology*, Maryland university.
- Hedge, T. (1994). *Using Readers in language teaching*: London, Macmillan Publishers Ltd.
- Kapinus, Barbara A., Linda B. Gambrell, and Patricia S. Koskinen (1984). "*The Effects of Practice in Retelling upon the Readers.*" Thirty-sixth Yearbook of the National Reading Conference. Rochester, NY: National Reading Conference, in press.
- Keene, E., & Zimmermann, S. (2007). *Mosaic of thought: Teaching comprehension in a reader's workshop* (2nd ed.). Portsmouth, NH: Heinemann.
- Koskinen, P. S., Gambrell, L. B., Kapinus, B. A., & Heathington, B. S. (1988). Retelling: A strategy for enhancing students' reading comprehension. *The Reading Teacher*, 41(9), 892-896.
- McCarthy, M. (1990). *Vocabulary*. Oxford: Oxford University Press.
- Morgan, PL; Fuchis, D; Compton, DL; Cordray, DS. & Fuchs, LS. (2008). Does early reading failure decrease children's reading motivation? *Learn Disabil*, 41, 387-396.
- Morrow, L. M. (1985). Retelling stories: a strategy for improving young children's comprehension, concept of story structure, and oral language complexity. *The Elementary School Journal*, 85, 646-661.
- Morrow, L. M. (1986). Effects of structural guidance in story retelling on children's dictation of original stories. *Journal of Reading Behavior*, 18, 135-152.
- Morrow, L. M. (1993). *Using story retelling to develop comprehension*. In K. Muth (Ed.), *Children's comprehension of text: Research into Practice*. Newark, DE: International Reading Association.
- Morrow, Lesley M.(1984). "*Effects of Story Retelling on Young Children's Comprehension and Sense of Story Structure.*" In *Changing Perspectives on Research in Reading/Language Processing and Instruction*, edited by Jerome A. Niles and Larry A. Harris, pp. 95-100. Thirty third Yearbook of the National Reading Conference. Rochester, NY: National Reading Conference.
- Morrow, Lesley M.(1985). "Retelling Stories: A Strategy for Improving Young Children's Comprehension, Concept of Story Structure, and Oral Language Complexity." *Elementary School Journal*, vol. 75 , pp. 647-61.
- Morrow, Lesley M.(1986). "Effects of Story Retelling on Children's Dictation of Original Stories." *Journal of Reading Behavior*, vol. 18 , pp. 135-52.

- Moss, B. A. (1997). *Qualitative assessment of first graders' Retelling of expository text. Reading Research and Instruction, 37*(1), 1-13.
- Moss, B. A. (2003). *Exploring the literature of fact*. New York: The Guilford Press.
- Moss, B. A. (2004). Teaching expository text structures through information trade book retellings. *The reading Teacher, 57*(8), 710-718.
- Moss, B., Leone, S., & Dipillo, M. L. (1997). Exploring the literature of fact: Linking reading and writing through information trade books. *Language Arts, 74*, 418-429.
- Nuttal, C. (2000). *Teaching reading skills in a foreign language: 2nded.* Heinemann Educational Books
- Oxford, R. L. (1990). *language learning strategies: what every teacher should know*, New York, Newbury House.
- Pellegrini, A. D., & Galda, L. (1982). The effects of thematic-fantasy play training on the development of children's story comprehension. *American Educational Research Journal, 19*, 443-54.
- Pressley, M. (2001). Comprehension Instruction: What makes sense now, what might make sense soon. *Reading Online, 5*(2).
- Pressley, M. (2002). *Conclusion: Improving comprehension instruction*. CA: Jossey-Bass, A Wiley Imprint.
- Pullen, P. C., & Justice, L. M. (2003). Enhancing phonological awareness, print awareness, and oral language skills in preschool children. *Intervention in School and Clinic, 39*, 87-98.
- Rose, M. C., Cundick, B. P., & Higbee, K. L. (1984). Verbal rehearsal and visual imagery: Mnemonic aids for learning disabled children. *Journal of Learning Disabilities, 16*, 353-54.
- Rose, Michael C, Bert P. Cundick, and Kenneth L. Higbee. (1984). "Verbal Rehearsal and Visual Imagery: Mnemonic Aids for Learning Disabled Children." *Journal of Learning Disabilities*, vol. 16, pp. 353-54.
- Rudiawan and Jupri (2020). Retelling strategy towards students' English reading comprehension at senior high schools. *JOLLT Journal of Languages and Language Teaching, Vol. 8, No, 4*.
- Schaffner, E., Schiefele, U., & Ulferts, H. (2013). Reading Amount as a Mediator of the Effects of Intrinsic and Extrinsic Reading Motivation on Reading Comprehension. *Reading Research Quarterly*, pp. 369–385

- Schiefele, U., Schaffner, E., Moller, J., & Wigfield, A. Dimensions of reading motivation And their relation to reading behaviour and competence. (2012). *Reading Research Quarterly*, 427-463.
- Stierer, B., & Maybin, J. (1994). *Language, literacy and learning in educational practice*. MA: Multilingual Matters.
- Ur, P. (1996). *A course in Language Teaching Practice and Theory*. Great Britan: Cambridge University Press.
- Victoria, Chou, H, Mitehell, R and schieble, Magus, K. (1989). *Text Effects on main Idea comprehension*: International reading Association.
- Wainer, A & Piper, B. (2010). *Ethiopian Early Grade Reading Assessment: Data Analytic Report: Language and Early Learning*. United states Agency for International Development (USAID/ETHIOPIA).
- Wilson, Robert M., and Craig J. Cleland. (1985). *Diagnostic and Remedial Reading for Classroom and Clinic*.5th ed. Columbus, OH: Charles E. Merrill.
- Wolf, M. K., Crosson, A. C., & Resnick, L. B. (2005). *Classroom talk for rigorous reading comprehension instruction*. *University of Pittsburgh Reading Psychology*, 26, 27-53.

አባሪዎች

አባሪ አንድ፣ የቅድመትምህርትና የድህረትምህርት የአንብቦ መረዳት ፈተና

ክፍል፣ _____

መለያ ቁጥር፣ _____

ለፈተናው የተፈቀደው ጊዜ፣

ለቅድመትምህርት፣ 55 ደቂቃ

ለድህረትምህርት፣ 35 ደቂቃ

አጠቃላይ መመሪያ፤ ይህ ፈተና አንብቦ የመረዳት ችሎታችሁን ለመለካት የተዘጋጀ ነው። ፈተናው በሁለት ምንባቦች ላይ (ምንባብ አንድ እና ምንባብ ሁለት የተሰኙ) የተመሰረተ ነው። ፈተናው በሁለቱ ምንባቦች ላይ የተመሰረቱ 35 የምርጫ ጥያቄዎችን አካትቷል፤ ማለትም በምንባብ አንድ ላይ የተመሰረቱ 20 ጥያቄዎች ሲኖሩ፣ በምንባብ ሁለት ላይ የተመሰረቱ ደግሞ 15 ጥያቄዎች አሉ። አንድ ጥያቄ 1 ነጥብ ያለው ሲሆን፣ ሁሉንም ጥያቄዎች በትክክል መመለስ 35 ነጥብ ያስገኛል።

በዚህም መሰረት፣ ምንባቦቹን በጥልቀት በማንበብ ከየምንባቦቹ በኋላ የቀረቡትን 35 ጥያቄዎች በሙሉ ለእያንዳንዳቸው ከቀረቡት አማራጮች መካከል ትክክለኛውን መልስ የያዘውን ፊደል መርጣችሁ በተራ ቁጥራቸው መሰረት ለመልስ መስጫ በተፈቀደው ወረቀት ላይ በመጻፍ መልሱ (35 ነጥብ)።

መመሪያ አንድ፤ የሚከተለውን “ምንባብ አንድ” የተሰኘ ጽሁፍ አንብቡና ከምንባቡ በኋላ የሚገኙትን 20 ጥያቄዎች በሙሉ ለእያንዳንዳቸው ከቀረቡት አማራጮች መካከል ትክክለኛውን መልስ የያዘውን ፊደል መርጣችሁ በተራ ቁጥራቸው መሰረት ለመልስ መስጫ በተፈቀደው ወረቀት ላይ በመጻፍ መልሱ (20 ነጥብ)።

ምንባብ አንድ

(1) በአንድ አካባቢ የሚኖሩ የአንድ ባለጾጋ ልጆች ነበሩ። አንደኛው ባለትዳር ነበር፤ ሌላኛው ደግሞ ወንደላጤ ነበር። ሁለቱም ወንድማማቾች የሚተዳደሩት በወረሱት የእርሻ መሬት ነው። ወላጆቻቸው ያወረሷቸውን መሬት በጋራ እያረሱ ምርቱን እኩል ይካፈላሉ። በሥራና በኑሮ ባላቸው ነገር ሁሉ ስለሚተጋገዙ የአካባቢው

ሰዎች እጅግ ይቀኑባቸዋል። አንዱ ለሌላው የሚያስበውን ያህል ለግላቸው አይጨነቁም ነበር።

(2) አንድ ቀን ላጤው «ወንድሜ ቤተሰብ አለው። ልጆቹን፣ የባለቤቱን ወላጆችና የቤት ሰራተኞቹን መመገብ አለበት። ስለዚህ ምርቱን ከእኔ ጋር እኩል መካፈል የለበትም። እሱ ከእኔ የሚበልጥ ምርት ማግኘት አለበት። ነገርግን አሁን ከእኔ የበለጠ ውሰድ ብለው አይቀበሉኝም። ስለዚህ በሌላ መንገድ መርዳት አለብኝ» ሲል አሰበ። ብዙ ካወጣ ካወረደ በኋላ በጎተራ ካለው እህሉ ማታ ማታ ተደብቆ እየወሰደ በወንድሙ ጎተራ ውስጥ ለማስቀመጥ ወሰነ። ማታ ማታ ተደብቆ በመውጣት ከራሱ ጎተራ ወደወንድሙ ጎተራ እህል ይገለብጥ ነበር። ነገርግን ጧት ጎተራውን ሲያየው እንኳንስ ሊጎድል ካለፈው የበለጠ ሞልቶ ያገኘው ነበር። ይህም እጅግ ይገርመው ነበር። «በጎ ሥራዬን አይቶ እየባረከልኝ ነው» ብሎም ፈጣሪውን አመሰገነ።

(3) ባለትዳሩም እንዲሁ ለብቻው «ወንድሜ እንደኔ አላገባም። ለወደፊትም ከባድ ኃላፊነት ይጠብቀዋል። ትዳር መመስረት አለበት፤ ልጆች ማፍራት አለበት። ለዚህ ደግሞ አሁን የሚያገኘው ምርት በቂው አይደለም። እኔ የራሴን ኑሮ አደላድያለሁ። እሱ ግን ገና አዳጊ ነው። አሁን የሚበልጠውን ምርት ውሰድ ብለው አይቀበሉኝም። ስለዚህ በድብቅ ልረዳው ይገባኛል» ብሎ አሰበ። ባለትዳር ወንድሙም ሲነጋጋ ሲል እየተነሳ ከራሱ ጎተራ ወደወንድሙ ጎተራ እህል ይጨምር ነበር። ጧት ሲነሳ ግን ጎተራው ሳይጎድል ያገኘዋል። ይህም ሁልጊዜ ይገርመዋል። «መስጠቴን ተመልክቶ ነው የሞላልኝ» እያለም ፈጣሪውን ያመሰግን ነበር። እንዲህ እያደረጉ ለብዙ ጊዜ ኖሩ። በአንድ ሌሊት ግን ሁለቱም እህል ተሸክመው ወደየጎተራው ሊኩቱ ሲሄዱ በድንገት መንገድ ላይ ተገናኙ። ሁለቱም በነገሩ ተገርመው ተቃቅፈው እየተላቀሱ የሆነውን ሁሉ ተነጋገሩ። ከበፊቱ የበለጠም ፍቅራቸው እጅግ ጸና።

(ዳንኤል ክብረት፣ ድህረ ገጽ፣ ሚያዝያ

2014)

1. ባለታሪኮቹ የሚተዳደሩት በምንድን ነው?

- ሀ. በንግድ
- ለ. በደሞዝ
- ሐ. በእርሻ
- መ. በልመና

2. በአንቀጽ ሁለት ላይ፣ ካወጣ ካወረደ ሲል ምን ማለቱ ነው።

- ሀ. ከፍ ዝቅ ካደረገ
- ለ. ካሰላሰለ

ሐ. ወደላይ ወደታች ካለ

መ. ከጫነ ከዘረገፈ

3. በአንቀጽ ሁለት ላይ፤ ይህም የተባለው ምንድነው?

ሀ. የጎተራው መጉደል

ለ. የጎተራው አለመጉደል

ሐ. የጎተራው ጥበት

መ. የጎተራው ስፋት

4. በአንቀጽ አንድ ላይ ባለጸጋ ለሚለው ቃል ተቃራኒ የትኛው ነው?

ሀ. ዲታ

ለ. ደሀ

ሐ. ሀብታም

መ. ሞጃ

5. ከሚከተሉት መካከል አንዱ ሁለቱም ሰዎች በተመሳሳይ ሁኔታ ካሰቡት ውስጥ አይመደብም።

ሀ. ከኔ የበለጠ ውሳኔ ብለው አይቀበሉኝም።

ለ. በድብቅ ልረዳው ይገባኛል።

ሐ. ከኔ የበለጠ ምርት መውሰድ አለበት።

መ. ለወደፊት ከባድ ኃላፊነት ይጠብቀዋል።

6. በአንቀጽ ሶስት ላይ ጸና ሲል ምን ማለቱ ነው?

ሀ. ተናወጠ

ለ. እክል ገጠመው

ሐ. ጠነከረ

መ. ተዳከመ

7. ትዳር የሌለው ግለሰብ ያሰበው ከሚከተሉት መካከል የትኛውን ነው?

ሀ. ትዳር መመስረት አለበት።

ለ. ልጆች ማፍራት አለበት።

ሐ. ወንድሜ ቤተሰብ አለው።

መ. እሱ ግን ገና አዳጊ ነው።

8. በምንባቡ ውስጥ “ምርቱን ከእኔ ጋር እኩል መካፈል የለበትም።” የሚለው ዓረፍተነገር አውዳዊ ፍቺው ምንድን ነው?

ሀ. እኔ ማግኘት የሚገባኝን ምርት አላገኘሁም።

ለ. እሱ ማግኘት የሚገባውን ምርት አግኝቷል።

ሐ. እሱ የሚያገኘው ምርት ከእኔ መብለጥ አለበት።

መ. እኔ የማገኘው ምርት ከእሱ መብለጥ አለበት።

9. በባለታሪኮቹ የአካባቢው ሰዎች የሚቀኑባቸው ለምንድን ነው?

ሀ. በመተጋገላቸው

ለ. በከብቶቻቸው

ሐ. በእርሻቸው

መ. በልጆቻቸው

10. ትዳር የሌለው ትዳር ያለውን ባለታሪክ ለመርዳት እንዲወስን ምክንያት ያልሆነው የቱ ነው?

ሀ. ልጆቹን መመገብ አለበት።

ለ. የባለቤቱን ወላጆች መመገብ አለበት።

ሐ. እኔን መመገብ አለበት።

ሐ. የቤት ሰራተኞቹን መመገብ አለበት።

11. ትዳር የሌለው ባለታሪክ እህል ተሸክሞ ወደጎተራ የሚከተው ምን ጊዜ ነው?

ሀ. ጧት ጧት

ለ. ማታ ማታ

ሐ. እኩለ ቀን

መ. እኩለ ሌሊት

12. በአንቀጽ ሁለት ላይ እየባረከልኝ ለሚለው ቃል ተቃራኒ የትኛው ነው?

ሀ. እያበረከተልኝ

ለ. እያበሳልኝ

ሐ. እየሰለበብኝ

መ. እየጨመረልኝ

13. ሁለቱም ባለታሪኮች ጎተራቸው ጧት ጧት ሙሉ ሆኖ ሲያገኙት ተገርመው ምን አደረጉ?

ሀ. የሚሞላው ለማየት መከታተል ጀመሩ።

ሐ. ሁኔታውን ለሰው ሁሉ ተናገሩ።

ለ. ጉዳዩ ምንም አልመሰላቸውም።

መ. ፈጣሪያቸውን አመሰገኑ።

14. በአንቀጽ ሦስት ላይ ማፍራት የሚለው ቃል አውዳዊ ፍች ምንድነው?

ሀ. መውለድ

ለ. ማካበት

ሐ. ማሸት

መ. ማጣት

15. ባለታሪኮቹ እህል ተሸክመው ወደጎተራው ሲያመሩ የተገናኙት እንዴት ነው?

ሀ. ተቀጣጥረው

ለ. በድንገት

ሐ. ተጠባብቀው

መ. ተፈላልገው

16. በአንቀጽ ሦስት ላይ አደላድያለሁ ሲል ምን ማለቱ ነው?

ሀ. በጥብጫለሁ

ለ. አመሰቃቅያለሁ

ሐ. አፍርሼያለሁ

መ. አደራጅቻለሁ

17. በአንቀጽ ሦስት ላይ እንዲህ እያደረጉ የሚለው ሀረግ የትኛውን ድርጊት ያመለክታል?

ሀ. የየራሳቸውን ጎተራ እየሞሉ

ለ. አንዱ የሌላውን ጎተራ እየሞሉ

ሐ. የየራሳቸውን ኅተራ እያባከኑ   መ. አንዱ የሌላውን ኅተራ እያጎደለ

18. በአንቀጽ አንድ ላይ ወንድላጤ ሲል ምን ማለቱ ነው?

ሀ. ያላገባ

ለ. ትዳር የመሰረተ

ሐ. ያገባ

መ. ሚስት ያለለው

19. ከዚህ ታሪክ ምን መማር ይቻላል?

ሀ. መተሳሰብን

ለ. ስስትን

ሐ. መመጽወትን

መ. መፍካከርን

20. ለታሪኩ የሚስማማው ርዕስ የቱ ነው?

ሀ. ጓደኛማቸቹ

ለ. ወንድማማቸቹ

ሐ. እህትማማቸቹ

መ. ፍቅረኛማቸቹ

መመሪያ ሁለት፤ የሚከተለውን “ምንባብ ሁለት” የሚል ጽሁፍ አንብቡና ከምንባቡ በኋላ የሚገኙትን 15 ጥያቄዎች በሙሉ ለእያንዳንዳቸው ከቀረቡት አማራጮች መካከል ትክክለኛውን መልስ የያዘውን ፊደል መርጣችሁ በተራ ቁጥራቸው መሰረት ለመልስ መስጫ በተፈቀደው ወረቀት ላይ በመጻፍ መልሱ (15 ነጥብ)።

ምንባብ ሁለት

(1) አንድ አካባቢ አንድ ወንድና አንዲት ሴት የባለጸጋ ልጆች ነበሩ። ከወላጆቻቸው በርካታ ንብረቶችን በውርስ ስላገኙ ሥራ አይወዱም ነበር። ከእለታት አንድ ቀን አባታቸው በሳጥን ቆልፎ ከጎረቤት ያስቀመጠላቸውን እቃ መከፋፈል ፈለጉ። ወንዱ «እኔ ታላቅ ስለሆንኩ ካንቺ የሚበልጠውን መውሰድ አለብኝ እንጂ፤ እኩል መካፈል የለብኝም» ሲል ሴቷ ደግሞ «አባቴ አጅግ ይወደኝ እንደነበር ታውቃለህ፤ ስለዚህ አብዛኛውን መውሰድ ያለብኝ እኔ ነኝ» በማለት መጨቃጨቅ ጀመሩ። መስማማትም ስላልቻሉ ሳጥኑን በአደራ ካስቀመጠላቸው ሽማግሌ ቤት ሄዱ።

(2) ሁለቱም ሀሳባቸውን ለሽማግሌው በየተራ ገለጹ። ሽማግሌውም በልጆቹ ሀሳብ በጣም ተገረመ። «ልጆቹ አባታችሁ ደግ ሰው ነበር፤ ለሰዎች የሚያዝን ለእኔ ከማለት ይልቅ ለእናንተ የሚል ቸር ነበር። ለዚያ ደግነቱ ወሮታ የመለስኩ ስለመሰለኝ የአባታችሁን አደራ ለአምስት ዓመታት ጠብቄ አቆይቼላችኋለሁ። እንዳይባክንላችሁም በማሰብ እስካሁን ሳልነግራችሁ ቆይቻለሁ። አሁንም በውስጡ ያለውን ሀብት ባላውቅም ተስማምታችሁ እንድትከፋፈሉ እለምናችኋለሁ። አንተም ታላቅ በመሆንህ አንቺም ታናሽና ተወዳጅ በመሆንሽ የበለጠውን መውሰድ አለብኝ አትበሉ። ሁላችሁም እኩል ልትካፈሉ ይገባል» በማለት አግባቧቸው።

(3) ሁለቱ ወራሾችም ሽማግሌው ባሉት መሰረት እኩል ሊከፋፈሉ ተስማሙ። ሽማግሌውም በአደራ ያስቀመጡትን ሳጥን ከልጆቹ ፊት አቀረቡ። ልጆቹም ሳጥኑ በአባታቸው ፊርማ መታሸጉን አረጋገጡ። ከዚያም በሽማግሌው እጅ ሳጥኑ እንዲከፈት ተስማሙ። ሽማግሌውም ሳጥኑን ከፈቱት፤ በውስጡ ግን ልጆቹ እንዳሰቡት ወርቅ ሳይሆን ምክር የያዘ መጽሐፍ ሆኖ ተገኘ። ሽማግሌውም በልጆቹ አባት ብልህነት በጣም ተደነቁ። የማያልቅ የሀብት ምንጭ የሆነውን መጽሐፍ በመዋዋስ እንዲያነቡትና እንዲጠቀሙበት አሳስበው አሰናበቷቸው።

(ደራሲው

ያልተጠቀሰ፣ ድህረ ገጽ፣ ሚያዝያ፣ 2014)

21. ባለታሪኮቹ ንብረት ያፈሩት እንዴት ነው?

- ሀ. በውርስ
- ለ. በደሞዝ
- ሐ. በእርሻ
- መ. በንግድ

22. ከሚከተሉት ዓረፍተ ነገሮች መካከል አንዱ የባለታሪኮቹን ባህርይ አይገልጽም።

- ሀ. ከጋራ ጥቅማቸው ይልቅ ለግል ጥቅማቸው ያደሉ ነበር።
- ለ. ከግል ጥቅማቸው ይልቅ ለጋራ ጥቅማቸው ያደሉ ነበር።
- ሐ. ስለሚተሳሰቡ ንብረታቸውን እኩል መከፋፈል ይፈልጉ ነበር።
- መ. አስተዋዮች ስለሆኑ አንዱ ለሌላው ያስብ ነበር።

23. ከሚከተሉት መካከል የሴቷ ባለታሪክ ንግግር የሆነው የትኛው ነው?

- ሀ. አባታችን ያስቀመጠልን ንብረት ለኔ ብቻ ይገባል።
- ለ. ታላቅ ስለሆንኩ አብዛኛውን መውሰድ አለብኝ ።
- ሐ. ተወዳጅ ስነለበርኩ አብዛኛውን ንብረት መውሰድ አለብኝ።
- መ. አባታችን ያስቀመጠልንን ንብረት እኩል መካፈል አለብን።

24. በአንቀጽ ሁለት ላይ በየተራ ሲል ምን ማለቱ ነው?

- ሀ. አንድ ላይ   ለ. ደበላልቀው   ሐ. አንድ በአንድ   መ. ተንጫጭተው

25. በምንባቡ ውስጥ «... እኩል መካፈል የለብኝም» የሚለው አባባል ከምን የመነጨ ነው?

- ሀ. እርስበርስ ከመተሳሰብ   ለ. ያንተ ወይም ያንቺ ይብስ ከሚል
- ሐ. ለኔ ብቻ ከሚል ስስት   መ. አንዱ ለሌላው ከማሰብ

26. በአንቀጽ ሁለት ላይ ወፎታ ለሚለው ቃል ፍቺው የቱ ነው?

- ሀ. ክብር   ለ. ውለታ   ሐ. ፍቅር   መ. ልገሳ

27. ባለታሪኮቹን ለማስማማት ሽማግሌው ያልተናገሩት የትኛው ነው?

- ሀ. አባታችሁ ደግ ሰው ነበር።
- ለ. የአባታችሁን አደራ ጠብቄ አቆይቼላችኋለሁ።
- ሐ. ሁላችሁም እኩል ልትካፈሉ ይገባል።
- መ. የበለጠውን ተወዳጅ መውሰድ አለባት።

28. በአንቀጽ ሁለት አግባባቸው ለሚለው ቃል ተቃራኒ የትኛው ነው?

- ሀ. አስማሟቸው   ለ. አስታረቋቸው   ሐ. አጣሏቸው   መ. አመሰገኛቸው

29. በምንባቡ መሰረት «የማያልቅ የሀብት ምንጭ» የተባለው ምንድን ነው?

- ሀ. በሳጥኑ ውስጥ የተገኘው ወርቅ
- ለ. በአደራ የተቀመጠው የምክር መጽሐፍ
- ሐ. በሳጥን ውስጥ የተገኘው ብር
- መ. ሽማግሌው ለባለታሪኮቹ ያቀረቡት ምክር

30. የአደራው እቃ ሽማግሌው እጅ ለምን ያህል አመታት ተቀመጠ?

ሀ. ለሶስት

ለ. ለአራት

ሐ. ለአምስት

መ. ለስድስት

31. በአንቀጽ ሦስት አሰናብቷቸው ለሚለው ቃል ተመሳሳይ የቱ ነው?

ሀ. ሸጃቸው

ለ. ሰጧቸው

ሐ. ጨበጧቸው

መ. አጠፏቸው

32. ልጆቹ የአደራውን እቃ ትክክለኛነት በምን አረጋገጡ?

ሀ. ሳጥኑ በፊርማ በመታሸጉ

ለ. ሳጥኑ በጠንካራ ቁልፍ በመቆለፉ

ሐ. ሳጥኑ በሽማግሌው እጅ በመከፈቱ

መ. ሳጥኑ ጠንካራ በመሆኑ

33. በሳጥን ውስጥ የተቀመጠው የአደራ እቃ ምን ነበር?

ሀ. ብር

ለ. ወርቅ

ሐ. መጽሐፍ

መ. አልማዝ

34. ሽማግሌው ከሳጥኑ የተገኘውን የአደራ እቃ ሁለቱ ባለታሪኮች እንዴት አድርገው እንዲገለገሉበት ነገሯቸው?

ሀ. በመዋዋስ

ለ. በመተጋገዝ

ሐ. በህብረት

መ. በአንድ ላይ

35. ለታሪኩ የሚስማማው ርእስ የትኛው ነው?

ሀ. ወንድማማቾቹ

ለ. ጓደኛማቾቹ

ሐ. እህትማማቾቹ

መ. ሁለቱ ወንድምና እህት

አባሪ ሁለት፤ የቅድመትምህርትና የድህረትምህርት የውስጣዊ የማንበብ ተነሳሽነት መጠይቅ ክፍል፤ _____ መለያ ቁጥር፤ _____

ውድ ተማሪ፤ የዚህ መጠይቅ ዋና የአንብቦ መረዳት እና የማንበብ ተነሳሽነት የሚመለከቱ መረጃዎችን መሰብሰብ ነው። ይህን አላማ ለማሳካት ደግሞ ከአንተ/ቺ የሚገኘው እውነተኛ መረጃ ወሳኝ ነው። ስለሆነም፤ በጽሁፍ መጠይቁ ክፍል አንድና ክፍል ሁለት ለቀረቡት ጥያቄዎች፤ አንተን/ቺን የሚገልጹ እውነተኛ ምላሾችን እንድትሰጥ/ጭ በአክብሮትና በትህትና እጠይቃለሁ። የምትሰጠው/ጨው መረጃ ለምርምር ስራ እንጂ ለሌላ ለምንም ነገር አይውልም። ለመልካም ትብብርህ/ሽ በቅድሚያ ከልብ አመሰግናለሁ።

ክፍል አንድ፤ በተሰጡት ባዶ ቦታዎች (ለመጻፊያነት በተሰጡት መስመሮች ላይ) ላይ እውነተኛ መረጃዎችን በመጻፍ ምላሽ ስጥ/ጭ።

1. ጾታ፤ _____

2. የአፍመፍቻ ቋንቋ፣ _____

3. እድሜ፣ _____

ክፍል ሁለት፡ በሚከተለው ሰንጠረዥ የማንበብ ተነሳሽነትን የሚመለከቱ አረፍተነገሮች ተዘርዝረዋል። አረፍተነገሮቹን በጥሞና ካንበብክ/ሽ በኋላ፣ አረፍተነገሮቹ አንተን/ቺን ምን ያህል እንደሚገልጹህ/ሽ ከፊት ለፊት ከ1 እስከ 4 ከተዘረዘሩ አማራጭ ቁጥሮች መካከል አንዱን በመክበብ አመልክት/ቺ።

ለየአረፍተነገሮቹ ከ1 እስከ 4 የቀረቡት አማራጭ ቁጥሮች ውክልና (ትርጓሜ) የሚከተለው ነው።

- 1 = ፈጽሞ አልሰማም
- 2 = አልሰማም
- 3 = እስማማለሁ
- 4 = በጣም እስማማለሁ

ተ.ቁ	ጥያቄዎች	1	2	3	4
1	በሚሰቡኝ ርዕሰ ጉዳዮች አዳዲስ መረጃዎችን ለማግኘት አነባለሁ።	1	2	3	4
2	መምህራን ስለነገሩኝ አስደሳች ታሪኮች የበለጠ የምማረው በማንበብ ነው።	1	2	3	4
3	ስለ ወቅታዊ ጉዳዮች አዳዲስ መረጃዎችን ለማግኘት አነባለሁ።	1	2	3	4
4	የማነባቸው ጉዳዮች በአዕምሮዬ ውስጥ ምስል እንዲፈጥሩ እጥራለሁ።	1	2	3	4
5	ጥሩ አንባቢ መሆኔን የማረጋገጠው በትምህርት ውጤቱ ነው።	1	2	3	4
6	የማነበው ውጤቴን ለማሻሻል ነው።	1	2	3	4
7	ብዙ በማንበብ ከክፍል ውስጥ ከሚገኙ ሌሎች ተማሪዎች የተሻልኩ እሆናለሁ።	1	2	3	4
8	ጥሩ አንባቢ ነኝ ብዬ አስባለሁ።	1	2	3	4
9	ማንም ሰው ለንባቤ እወቅና እዲስጠኝ እፈልጋለሁ።	1	2	3	4
10	አነባለሁ የሚል መምህር ያስደስተኛል።	1	2	3	4
11	ስላነበብኩት ነገር ከሰዎች ጋር መነጋገር እወዳለሁ።	1	2	3	4

12	ያነበብኩትን መጽሐፍ ለቤተሰቦቼ መንገር ያስደስተኛል።	1	2	3	4
13	ህይወት ስላላቸው ጉዳዮች ማንበብ ያዝናኛል።	1	2	3	4
14	ልቦለድ መፅሃፍትን በማንበብ እዝናለሁ።	1	2	3	4
15	የተሰጡኝን የማንበብ ተግባራት በተሰጠው ጊዜ መጨረስ እፈልጋለሁ።	1	2	3	4
16	አድካሚና ብዙ ጥረትን የሚጠይቁ መፅሃፍትን ማንበብ አወዳለሁ።	1	2	3	4
17	የተሰጠኝ ስራ አስደሳች ከሆነ ለመረዳት ከባድ የሆኑ መፅሃፍትን ሁሉ ማንበብ እችላለሁ።	1	2	3	4
18	ምስጢራዊ የሆኑ ነገሮችን ለማወቅ አነባለሁ።	1	2	3	4
19	ብዙ ስለ ጀግንነት የሚያወሩ መፅሃፍትን አንብቤያለሁ።	1	2	3	4
20	ጥሩ አንባቢ መሆኔ በጣም ይጠቅመኛል።	1	2	3	4
21	ለእኔ ጠቃሚ ከሆኑ ነገሮች ውስጥ አንባቢ መሆኔ ከሌሎች የበለጠ ድርሻ አለው።	1	2	3	4
22	በማንበብ ጊዜ ስለማገኘው ውጤት አስባለሁ።	1	2	3	4
23	ቤተሰቦቼ በንባብ ስላገኘሁት ውጤት ይጠይቁኛል።	1	2	3	4
24	ከጓደኞቼ በበለጠ ጠንክራ ማንበብ እወዳለሁ።	1	2	3	4
25	በንባብ የሚሰሩ ተግባራትን በምችለው አቅም እሰራለሁ።	1	2	3	4
26	ማንበብ ስላለብኝ አነባለሁ።	1	2	3	4
27	በማንበብ ተግባር የትምህርት ቤት ጓደኞቼን መርዳት እፈልጋለሁ።	1	2	3	4
28	በማንበው ነገር በክፍል ውስጥ ካሉ ጓደኞቼ የተሻልኩ እሆናለሁ።	1	2	3	4
29	ውስብስብ ታሪኮችን ማንበብ አልፈልግም።	1	2	3	4
30	ከባድ ቃላት ያለባቸውን ፅሁፎች ማንበብ እጠላለሁ።	1	2	3	4

አባሪ ሶስት፤ የማስተማሪያ ምንባቦችና መልመጃዎች

ምንባብ አንድ (ሁለት ክፍለጊዜያት)

የትምህርቱ ዓላማዎች

- የምንባቡን ዋናና ዝርዝር ሀሳቦች ለይተው ያወጣሉ፤

- የቃላትና የሀረጎች አገባባዊ ፍቺ ይገልጻሉ፤
- ለሚቀርቡላቸው የአንብቦ መረዳት ጥቁቃች ተገቢውን መልስ ይሰጣሉ።

የቅድመ ማንበብ ተግባራት

- የእናት ፍቅርን እንዴት ትገልጹታላችሁ?
- ሀገር በምን ትመሰላለች?

የሀገር ፍቅር

በባህላችን ሀገር በእናት ትመሰላለች። እናትነት ደግሞ የርህራሄና የጽኑ ፍቅር ተምሳሌት እንደሆነ ይታወቃል። እናት ለልጇ ያላት ፍቅር ጠንካራና ጊዜ የማይሸረው መሆኑን ለመግለጽ " ጎሽ ለልጇ ስትል ተወጋች !" የሚል ተረት ይተረታል። ምሳሌው በእናት እና በልጅ መካከል ያለውን ጥብቅ ትስስር ያሳያል። "የእናት ሆድ ሽንገርገር ነው። " ሲባል እንሰማለን። ይህ አንዲት እናት የተለያየ መልክ፣ ባህሪ፣ ችሎታ፣ ትእግስት፣ ጀግንነት፣ ደግነት፣ ወዘተ፣ ያላቸውን ልጆች መውለድ መቻሏን ያሳያል። ከዚህ አልፎ ላንዱ ደግ ላንዱ ደግሞ ክፉ የምትሆንበት ሁኔታ የለም።

አገራችንም እንደ እናት የበርካታ ብሔር ብሔረሰቦች እናት ናት፤ ሆኗ ሽንገርገር ነው። በብሔር ብሔረሰብ ጥላ ስር የምንገኘው ልጆቿም በእሷ አምሳያ የተፈጠርን ነን። አገር እንደምትወደን እኛም ልንወዳት ይገባል። በፍቅር እንደምንለመልም አኛም በፍቅር ልናለማት ይገባል። ከሀገር ፍቅር መገለጫዎች አንዱ ለሀገር ፍቅርና ከበሬታን ማሳየት ነው።

ሀገርን ከሚያዋርዱ ነገሮች አንዱ ድህነት ነው። ሀገርን ከድህነት ለማውጣት መማርና በትጋት መስራት ይጠይቃል። ሀገር የተማረ ዜጋ በብዛት ሲኖራት በልማት ጎዳና ላይ ትወጣለች። ለሀገር ልማት ተግባራት መስራት እና ለውጥ ማምጣትም የሀገር ፍቅር መገለጫ ነው። የአገራችንን ጥቃት አንወድም። ድንበራችን ሲገፋ አይተን አናልፍም። የብሔር ብሄረሰቦቿ፣ ዜጎች ሴት ወንድ ሳይል ቀፎው እንደተነካበት ንብ አንድ ላይ ሆነን በተባበረ ክንዳችን ጠላቱን ድል አድርገን ድንበሯን እያስከበርን ኖረናል። ላሀገራችን ያለንን ፍቅር በዚህ በኩል አሳይተናል። አሁን የሚቀረን አሳፋሪውን ድህነትን ማንበርከክ ነው። ይህንን ካደረግን ሀገራችንን በኢኮኖሚ የዳበረችና ለዜጎቿ ምቹ የሆነች አገር እናደርጋታለን። ለአገራችን እድገት ባለን እውቀት፣ ገንዘብና ጉልበት ሁሉ መረባረብ አለብን። ለዚህ ጥያቄ ምላሽ ለመስጠት ዝግጁ ከሆንን ድህነትን ማሰናበት ከባድ አይሆንብንም። በዚህ ስራ ውስጥ የወጣቱ ሚና ጎልቶ መውጣት አለበት ።

ሀ. የሚከተሉትን ጥያቄዎች በምንባቡ መሰረት መልሱ ።

1. ሀገር በማን ትመሰላለች?
2. የርህራሄና የጽኑ ፍቅር ተምሳሌት የተባለችው ማን ናት?
3. ጠንካራና ጊዜ የማይሸረው ፍቅር የተባለው የማን ፍቅር ነው?
4. የሀገር ፍቅር መገለጫዎች ምንና ምን ናቸው?
5. የወጣቱ መና ጎልቶ መውጣት አለበት የተባለው የትኛው ሥራ ላይ ነው?

ለ. በምንባቡ መሰረት እውነት ወይም ሐሰት እያላችሁ መልሱ ።

1. "ጎሽ ለልጅ ስትል ተወጋች " የሚለው ተረት ሞኝነትን ያሳያል ።
2. ለአገር ፍቅር ከበሬታን ማሳየት የሀገር ፍቅር መገለጫ ነው ።
3. የአገር ፍቅር የሚገለጸው እስከ መስዋዕትነት ባሉ ጉዳዮች ጭምር ነው ።
4. ድንበራችንን ሲገፋ አይተን ማለፍ የማንችለው አገራችንን ስለ ምናፈቅር ነው ።
5. ቀረን የምንለው ትልቁ ግዳጅ ድህነትን ማንበርከክ ነው ።

ሐ. በሀ) ሥር ለቀረቡት ከምንባቡ ለወጡ ቃላት ፍቺ ሊሆኑ የሚችሉትን ከ ለ) ስር መርጧችሁ አዛምዱ.

ሀ	ለ
1. እናት	ሀ. ምልክት
2. የማይሻረው	ለ. አገር
3. ትስስር	ሐ. በርትቶ
4. ጥላ	መ. ቁርኝት
5. ተግቶ	ሠ. የማይለውጠው
	ረ. ከለላ

ምንባብ ሁለት (ሁለት ክፍለ ጊዜያት)

የትምህርቱ ዓላማዎች

- የምንባቡን ዋናና ዝርዝር ሀሳቦች ለይተው ያወጣሉ፤
- የቃላትና የሀረጎች አገላለጽ ፍቺ ይገልጻሉ፤
- ለሚቀርቡላቸው የአንብቦ መረዳት ጥቁዎች ተገቢውን መልስ ይሰጣሉ።

የቅድመ ማንበብ ተግባራት

- ቤተሰቦቻችን ምን ሊናዘዙልን ይችላሉ?
- ጠንክሮ መስራት ምን ውጤት ያስገኛል ?

የመልካም አባት ኑዛዜ

አንድ ገበሬ ሞቱ በደረሰ ጊዜ ልጆቹን ጠርቶ ባጠገቡ አቁሞ የሚከተለውን ተናዘዘላቸው። ልጆቹ ሆይ! አሁን በሽታው ስለጠናብኝና እያጣደፈኝ ስለሆነ መሬታችን ውስጥ ወርቅ የደበቅኩበትን ቦታ ላሳያችሁ አልቻልኩምና ቦታውን በመደዳ ቆፍራችሁ እንድትፈልጉት አላቸው። ልጆቹም አባታቸው ሞተው ከቀበሯቸው በኋላ ኑዛዜያቸውን ተከትለው ደማቸውንና አካፋቸውን ይዘው ቦታቸውን ከዳር እስከ ዳር ቆፍሩት ይባላል። ነገር ግን እንደዚያ ያላቸው ልጆቹ ስራ እንዳይፈቱ ብሎ ነው እንጂ በእርግጥም ወርቅ ደብቆ አልነበረም። ልጆቹም ቦታውን ሁሉ ቆፍረው ወርቁን ባለማግኘታቸው፣ እንግዲህ ወርቁን እንደሆነ አላገኘንም። ስለዚህ የቆፈርነውን ቦታችን ላይ ስንዴና ገብስ እንዝራ ተባብለው በሀሳብ ተስማሙና ገብስና ስንዴ ዘሩበት። የዘሩትም ጥሩ ሆኖ ከፍተኛ ምርት ሰጣቸው። ከዚያም ያመረቱትን ስንዴና ገብስ እየሸጡ ወርቃቸውን ይገዙበትና ይሰበስቡ ጀመር። በዚህ ዓይነት ጥቅማቸውን ካወቁ በኋላ ልጆቹ ስራ እንዳይፈቱና መሬቱም እንዳይቦዝን ብለው እንጂ አባታቸው ወርቅ እንዳልደበቁ ተረዱና መልካሙን አባታቸውን አመሰገኑ ይባላል።

(ከበደ ሚካኤል፣ ታሪክና ምሳሌ፣ 2ኛ መጽሐፍ ገጽ 85)

ሀ. የሚከተሉትን ጥያቄዎች በተረቱ መሰረት መልሱ ።

1. ኑዛዜውን የተናዘዘው ማን ነው?
2. የተናዘዘው ለማን ነው?
3. ኑዛዜው ምን አድርጎ የሚል ነበር?
4. ኑዛዜውን የተቀበሉት ምን አደረጉ?
5. የተቀበረው ወርቅ ባለመገኘቱ ልጆቹ ምን እርምጃ ወሰዱ?

ለ. ተራበተራ እየተነሳችሁ ያዳመጣችሁትን ተረት ለክፍል ጓደኛችሁ ተናገሩ ።

ሐ. ካዳመጣችሁት ተረት ምን ተማራችሁ?

ምንባብ ሦስት(አንድ ክፍለጊዜ)

የትምህርቱ ዓላማዎች

- የምንባቡን ዋናና ዝርዝር ሀሳቦች ለይተው ያወጣሉ፤
- የቃላትና የሀረጎች አገባባዊ ፍቺ ይገልጻሉ፤
- ለሚቀርቡላቸው የአንብቦ መረዳት ጥቁዎች ተገቢውን መልስ ይሰጣሉ።

የቅድመ ማንበብ ተግባራት

- በአካባቢያችሁ ያለመግባባት ሲፈጠር እንዴት ችግሩ ይፈታል?

- በአካባቢችሁ ፍርድ ተጓደላብኝ ብለው ሲማርሩ ሰምታችሁ ካወቃችሁ ጉዳዩን ለጓደኞቻችሁ አስረዱ።

የአንበሳና የጅብ ጓደኝነት

አንበሳና ጅብ ብዙ ጊዜ በጫካ ሲኖሩ ስለኑሯቸው ምክር አሰቡ። ምክክሩም እንደሚከተለው ነው ። ጅብ " እኔ አህያ ፍለጋ ብሄድኩ ጊዜ ባለቤቱ መሳርያውን ወልውሎ፣ ካራውን ስሎ፣ አህያዬን ለመብላት ጅብ በመጣ ጊዜ በዚህ አንገቱን እለወለሁ ሲል ሰማሁት" አለ። አንበሳውም " ታልህስ እኔም በግና ፍየል፣ ላምም ፍለጋ በሄድሁ ጊዜ ባለቤቶቼ ወጥመድ እናጥምድና ከወጥመዳችን ውስጥ ማባባያ ትንሽ ስጋ ባደረግንለት ጊዜ ለመብላት ገብቶ ወጥመዱ ሲይዘው አንገት አንገቱን ብለነው እንገድለዋለን" እያሉ ሲፎክሩ ሰማሁ አለው።

ከዚያ በኋላ " እነርሱ ከሚፎክሩብን እኛስ እንደነሱ ከብት ብናረባ ይሆን የለም? ይልቁንም የኛን ገንዘብ ፈላጊ የለውም፤ በመልካም ሊረቡልን ይችላሉ" ተባብለው ጅብ ጊደር ገዛ። አንበሳም በሬ ገዛ። ሁለም በአንድ ደን ውስጥ እያኖሩአቸው ሳሉ፣ የጅብ ጊደር ወለደች። " ወንድሜ አቶ አንበሳ የእኔ ጊደር ወለደች፣ ያንተ እንደምን ሆነልህ? " አለው። አንበሳም « ሃሰት ነው ! » ብሎ በመካድ «የወለደው በሬ የኔ ነው » በማለት መለሰለት። ይህን ነገር ማን ይፍረድ? ማን ይፍረድ? ፍርዱ በጦጣ ሊፈጸም ከተሰማው በኋላ መላክተኛ ዝንጀሮ ሆኖ፣ " አቶ አንበሳና ጅብ ተጣልተው የዱር አራዊት ሁሉ ተቸግረናለልና መጥተሽ እንድትፈርጁ ብለውሻል " ብሎ ከነገራት በኋላ ጦጣይቷ ብዙ ጊዜ ቆይታ መጣች ።

እንበሳውም በጉልህ ቃል " አንቺ በቶሎ ነይ ብለን ብንልክብሽ ስለምን እስካሁን ቆየሽ? አሁን በይ ሳልደቁስሽ በቶሎ ፍረጄ " ብሎ በሚያስፈራ ቃል ቢናገራት " ጌታዬ አቶ አንበሳ አንድ ጊዜ ልናገር፣ አድምጠኝ፣ የቆየሁት ሰማይና ምድር ተቀዶብኝ እሱን ስሰፋ ነው" አለችው። የት አባትሽ ሰማይና ምድር ይቀደዳል? " አላት። " አንተስ የት አባክ በሬ ይወልዳል ? " " ብላ ፈርዳበት ከዛፍ ተሰቀለች ይባላል ።

(ከበደ ሚካኤል ፣ ታሪክና ምሳሌ ፣ 2ኛ መጽሃፍ ፣ 1999)

ሀ. ቀጥሎ የቀረቡትን ጥያቄዎች በምንባቡ መሰረት መልሱ ።

1. አንበሳና ጅብ የት ይኖሩ ነበር ?
2. አንበሳና ጅብ የተመካከሩበት ጉዳይ ምን ነበር ?
3. በአንበሳና ጅብ መካከል የተፈጠረው ቅራኔ አይታ እንድትዳኝ ለተመረጠችው ጦጣ መልዕክት እንዲያደርስ የተላከው ማን ነው ?

4. በጦጣዋ ዘግይታ መምጣት አንበሳው ዘንድ የተፈጠረው ስሜት ምን ነበር ?

5. የጦጣዋ የፍርድ መነሻ ምክንያት አሳማኝ ነው ? እንዴት ?

ለ. ቀጥሎ የቀረቡት ቃላት በምንባቡ ውስጥ ያላቸውን አገባብ ፍቺ ስጡ።

1. ምክር
2. ወጥመድ
3. ሲፎክሩ
4. በመልካም
5. ካደው
6. ተሰቀለኝ

ምንባብ አራት(አንድ ክፍለጊዜ)

የትምህርቱ ዓላማዎች

- የምንባቡን ዋናና ዝርዝር ሀሳቦች ለይተው ያወጣሉ፤
- የቃላትና የሀረጎች አገባባዊ ፍቺ ይገልጻሉ፤
- ለሚቀርቡላቸው የአንብቦ መረዳ ጥቁዎች ተገቢውን መልስ ይሰጣሉ።

የቅድመ ማንበብ ተግባራት

- አንድ ህዝብ ከሌሎች ተለይተው የሚታወቁባቸው ጉዳዮችን ዘርዝሩ።
- ከላይ የተዘረዘሩት ጉዳዮች በአንድ ቃል ምን ብላችሁ ልትገልጹቸው ትችላላችሁ?

ባህል

ባህል የአንድ ማህበረሰብ አለባበስ፣ የምግብ አዘገጃጀት፣ የቤት አሰራር ፣ የመገልገያ ቁሳቁሶች፣ የእርሻና የጦር መሳርያዎች፣ የፀጉር አሰራር፣ የሰርግ፣ የለቅሶና የአምልኮ ሥርዓቶችን እና የመሳሰሉትን የሚመለከት ሀሳብ ነው።

ባህል አንድ ሕዝብ ከሌላው ተለይቶ የሚታወቅባቸውን ሁኔታዎች የሚያካትት ሰፊ ጽንሰ ሀሳብ ነው። የሰው ልጆች አጠቃላይ ባህሪያትን ይይዛል። እነዚህ ባህሪያት የሰው ልጆችን ከሌሎች እንስሳት የሚለዩ ናቸው። የተለያዩ ማኅበረሰቦች የተለያዩ ባህል ሊኖራቸው ይችላል። በሌላ አነጋገር የአንዱ ማህበረሰብ ባህል ከሌላው ማህበረሰብ ባህል የተለየ ሊሆን ይችላል ስለዚህ ባህል አንዱን ማህበረሰብ ከሌላው ማህበረሰብ ለመለየት ጭምር ሊያገለግል ይችላል ማለት ነው።

ባህል ከማህበረሰብ ጋር የሚከሰት ነው። ማንኛውም ማህበረሰብ ባህል አለው ። ባህል የሚገኘው ሰዎች በሚኖሩበት ቦታ ብቻ ነው ። ሰው በማይኖርበት አካባቢ ባህል

አይገኝም ። ሌሎች ፍጥረታት ባህል የላቸውም ። ባህል ያለው የሰው ልጅ ብቻ ነው ። ስለዚህ ባህል ሰውን ከሌሎች ፍጥረታት ከሚለዩት ነገሮች አንዱ ነው ።

ባህል የአንድ ማህበረሰብ አባላት በረጅም ጊዜ ውስጥ የሚዳብሩት ነው። ከትውልድ ወደ ትውልድም ይተላለፋል። ይህ ማለት ባህል ቋሚ ነው ወይም አይለወጥም ማለት አይደለም። በየጊዜው አሮጌ ባህል ይጠፋና በአዲስ ባህል ይተካል። ለውጡ ግን በጣም አዝጋሚ ነው። ከአዝጋሚነቱ የተነሳም በውስጡ እየኖርን ለውጡ ላይሰማንና ላንገነዘብ እንችላለን።

ከዚህ በላይ የቀረቡት ሐሳቦች ባህልን በተመለከተ አጠቃላይ የሆኑ ነጥቦች ናቸው። እነዚህ ነጥቦች ባህልና የባህል መገለጫዎችን ሳይለዩ በአንድ ላይ አካትተው ነው የቀረቡት።

ባህል ውስብስብና ሰፊ ፅንሰ ሐሳብ ነው። ባህል በዓይን አይታይም፤ ረቂቅ ነው። በዓይን የምናያቸው የባህል መገለጫዎችን ነው። የአንድ ማህበረሰብ ባህል መኖሩ የሚታወቀው በዓይን በሚታዩት የባህሉ መገለጫዎች ነው። ባህል የሚገኘው የባህሉ ተከታይ በሆኑት የማህበረሰቡ አባላት አእምሮ ውስጥ ነው። ለምሳሌ፣ የጽሕፈት ቅርጾች፣ ሕንጻዎች፣ ምግቦች፣ መጠጦች እና ሌሎች የሰው ሰራሽ የሆኑ ጥንታዊ ቁሶች ይጠቀሳሉ።

ተቀብሮ የቆዩትን ጥንታዊ ማህበረሰቦች ይጠቀሙባቸው የነበሩትን የተለያዩ ቁሳቁሶች በቁፋሮ ከመሬት ውስጥ ማውጣት ይቻላል። ነገር ግን ባህላቸውን በቁፋሮ እንደ ማዕድን ማውጣት አይቻልም። ስለዚህ ጥሩ ጥሩ ባህሎቻችንን መንከባከብ፣ መጠበቅና ለመጨው ትውልድ ማስተላለፍ አለብን።

ሀ. በምንባቡ መሰረት ለሚከተሉት ከምንባቡ ለውጡ ጥያቄዎች ትክክለኛ መልስ ስጡ ።

1. የአንድ ማህበረሰብ የአለባበስ፣ የምግብ አዘገጃጀትና የቤት አሰራር ምን ይባላል ?
2. ባህል ማለት ምን ማለት ነው ?
3. ባህል የሰው ልጅን ከእንሰሳት እንዴት ይለያል ?
4. ባህል የሌለው ማህበረሰብ አለ?
5. ሰው በሌለበት ወይም ሰው በማይኖርበት አካባቢ ባህል ለምን አይኖርም ?
6. የባህል መገለጫዎች የሚባሉት ምንድን ናቸው ?
7. በጥንት ዘመን ይኖሩ የነበሩትን ማህበረሰቦች ባህል በቁፋሮ ማግኘት ይቻላል? ለምን?

ለ. በምንባቡ መሰረት የያዙትን ሀሳብ ትክክል ከሆነ እውነት የያዙት ሀሳብ ደግሞ ስህተት ከሆነ ሐሰት በማለት መልሱ ።

1. የአንድ ማህበረሰብ አለባበስ የዚያ ማህበረሰብ ባህል ነው ።

2. ሁለት የተለያዩ ማህበረሰቦች አንድ የጋራ ባህል ሊኖራቸው ይችላል ።
3. ባህል የሰው ልጅ አጠቃላይ ባህሪ ነው ።
4. አንዳንድ እንስሳት እንደ ሰው ልጅ ባህል አላቸው ።
5. የተለያዩ ማህበረሰቦች የተለያዩ ባህሎች ሊኖራቸው ይችላል ።
6. ባህል አንዱን ማህበረሰብ ከሌላው ማህበረሰብ ለመለየትም ጭምር ያገለግላል።
7. የአንድ ማህበረሰብ ባህል የማህበረሰቡን የአጭር ጊዜ የህይወት ልምድ ነው ።
8. ባህል ከአንዱ ትውልድ ወደ ሌላው ትውልድ ይተላለፋል ።
9. የአንዳንድን ማህበረሰቦች ባህል በፍጹም አይለውጥም ።
10. የአንድ ማህበረሰብ ባህል ከሌላው ማህበረሰብ ባህል ይበልጣል ።

ሐ. ለሚከተሉት ከምንባቡ ለወጡ ቃላትና ሐረጎች በምንባቡ ውስጥ የያዙትን ፍቺ ስጡ ።

1. የሚከሰት
2. ቋሚ
3. አዝጋሚ
4. መገለጫ
5. ቅርስ
6. ሰው ሰራሽ
7. ውስብስብ
8. ረቂቅ
9. ባህሪ
10. መዋያቢሰ

ምንባብ አምስት (አንድ ክፍለጊዜ)

የትምህርቱ ዓላማዎች

- የምንባቡን ዋናና ዝርዝር ሀሳቦች ለይተው ያወጣሉ፤
- የቃላትና የሀረጎች አገባባዊ ፍቺ ይገልጻሉ፤
- ለሚቀርቡላቸው የአንብቦ መረዳ ጥቂዎች ተገቢውን መልስ ይሰጣሉ።

የቅድመ ማንበብ ተግባራት

- በአካባቢያችሁ ሰዎች ሲጋጩ እርቀ ሰላም እንዴት ይወርዳላል?
- በአካባቢያችሁ እናቶች የተጣሉ ሰዎችን በማስታረቅ ምን ሚና አላቸው?

ጠቃሚ ባህል

በአርሲ ኦሮሞ ማህበረሰብ ውስጥ ሴቶች የሚነሱትን ግጭቶች በማስቆምና በግልግል ሂደት በመሳተፍ በኩል ከፍተኛ ድርሻ ነበራቸው። ሴቶች በማህበረሰቡ ውስጥ የሚነሱትን የተለያዩ ግጭቶች በማስቆምና ተቀናቃኝ ወገኖችን ችግራቸውን በባህላዊ የሽምግልና ዘዴ እንዲፈቱ በማድረግ ለማህበረሰቡ ሰላም የበኩላቸውን ከፍተኛ አስተዋጽኦ አበርክተዋል።

በዚህ ባህላዊ የግልግል ዘዴ የአርሲ ኦሮሞ ሴቶች የሚከሰቱትን የተለያዩ አይነት ግጭቶች የማስቆም ሚና ነበራቸው። ይኸውም በግለሰቦች፣ በተለያዩ ቡድኖች፣ በጎሳዎች መካከል የሚፈጠሩትን ግጭቶች ያስቆሙ ነበር። የአርሲ ኦሮሞ ሴቶች ተቀናቃኝ ወገኖች ግጭቶችን በማስቆም ችግራቸውን በሽምግልና ስርአት እንዲፈቱ ያደርጉ ነበር። ይኸውም ግጭት በሚነሳበት ጊዜ የአከባቢው ትላልቅ እናቶች « ሲንቁያቸውን » ይዘው ግጭቱ ወደ ተፈጠረበት ቦታ ይሄዳሉ። ከዚያም መቀነታቸውን አንድ ላይ በመቋጠር ጎን ለጎን ሆነው ግጭቱ መከላከል ይገባሉ፤ እንደደረሱም ተቀናቃኝ ወገኖች ውጊያውን (ግጭቱን) እንዲያቆሙና ጉዳያቸውን በባህላዊ ሽምግልና እንዲፈቱ ይጠይቃሉ ።

እኛ እናቶች ነን !

ጦርነት አንፈልግም !

ጦርነቱን እንድታቆሙ እንጠይቃችኋለን !

እኛ እናቶች ነን !

ጡታችንን እያጠባናችሁ ነው ያሳደግናችሁ !

በጠባችሁት ጡት ፣ ጦርነቱን አቁሙ ! በማለት ይገስጸሉ ።

ሴቶች ግጭቱ መካከል የሚገቡበት ዋናው አላማ ግጭቱን ለማስቆምና ለመገላገል ነው ። ግጭቱን ማስቆምና በተቀናቃኝ ቡድኖች መካከል የሚፈስሰው ደም እንዲቆም ለማድረግ ነው ። ሴቶች በባህላዊ የሽምግልና ሥነስርዓት ውስጥ በቀጥታ በመሳተፍ ሽምግልና አይቀምጡም ። ነገር ግን ጉዳዩን ማየት ወደሚችሉት የአከባቢ ሽማግሌዎች ያቀርባሉ ።

በአርሲ ኦሮሞ ማህበረሰብ ሴቶች በተለይም ትላልቅ እናቶች በሁሉም የማህበረሰቡ አባላት በተለያዩ ሁኔታ ይከበራሉ፤ ሴቶች " ወዩ " ናቸው። ስለዚህ በግጭትም ወቅት እንኳን እናቶችን ማክበርና ለእነርሱ መታዘዝ ግዴታ ነው። በዚህ አይነት መንገድ እናቶች ግጭትን ለማስቆም ተቀናቃኞችን ለመገላገል ጥረት በሚያደርጉበት ጊዜ ትዕዛዛቸውን በሚጥስ ቡድን ወይም ግለሰብ ወይም ጎሳ ላይ በባሕላዊ የአርሲ ኦሮሞ ደንብ መሰረት የእናቶችን ትዕዛዝ በመጣሱ ሽማግሌዎች ቅጣት ይጥሉበታል።

በተጨማሪም የአርሲን ባህላዊ ደንብ በመጣሳቸው በእናቶችም ይረገማሉ። ተቀናቃኝ ወገኖችም የእናቶችን በተለይም የትላልቅ እናቶችን እርግጥን ስለሚፈሩ ለድርድር ፍቃደኝነትን ያሳያሉ እንጂ እነርሱን አልፈው ጦርነቱን አይገፉበትም።

ይህ ተቀናቃኝ ወገኖች በግጭት ወቅት እንኳን ለእናቶች መታዘዛቸውና ቃላቸውን መፈጸማቸው የማህበረሰቡ አባላት ለእናቶች በተለይም ለትላልቅ እናቶች ያላቸውን ከፍተኛ አክብሮት ያሳያል።

ለእናቶች ለምን ትልልቅ ክብር እንደሚሰጡ ያርሲ ኦሮሞ ወንዶች ምክንያቱን ሲገልጹ ሴቶችና ወንዶች የሚያስተሳስቻቸው በርካታ ነገሮች መኖራቸውን ይናገራሉ።

« ሴቶች እናቶቻችን ናቸው ፤ በማህጸናቸው ተሸክመውናል !

ሴቶች እህቶቻችን ናቸው ፤ ከአንድ ማህጸን የወጣን ነን !

ሴቶች ሚስቶቻችን ናቸው ፤ የልጆቻችን እናቶች ናቸውና !

የወለድናቸው ልጆቻችን ናቸው ! »

ስለዚህ እናቶች አንድ ጊዜ ለግልግል ተቀናቃኝ ወገኖች መካከል ዘልቀው ከገቡ ተቀናቃኞቹ ወደ ኋላ እስኪያፈገፍጉ ድረስ ቦታዎን ለቅቀው አይሄዱም ። እናቶች ግጭትን ለማስቆም ለግልግል በሚገቡበት ጊዜ እናትነታቸውን የሚያሳሉና ግጭት መጥፎ መሆኑን የሚገልጹ፣ግጭት የሰውን ነፍስ እንደሚያጠፋ፣ ደም እንደሚያፈስስ፣ ጎራ ለይተው የሚዋጉት ወንድማማቾች መሆናቸውንና የመሳሰሉትን የሚያንጸባርቁ ዜማዎችን ያዜማሉ ።

በዚህ ዘዴ የአርሲ ኦሮሞ ሴቶች የሚፈጠሩትን ግጭቶች በማስቆም የማህበረሰቡ ሰላም እንዳይደፈርስ ሲሰሩ ቆይተዋል። የተፈጠሩትንም ግጭቶች በባህላዊ ዘዴ በሀርቅ እንዲፈቱት በማድረግና የደፈረሰው ሰላም ወደ ነበረበት በመመለስ በማህበረሰቡ ማኅበራዊ ፤ምጣኔ ሀብታዊና ፖለቲካዊ እንቅስቃሴ ውስጥ ጉልህ ሚና ተጫውተዋል ። በአሁኑ ጊዜ ግን ሴቶች የነበራቸው ሚና በተለይም በተቀናቃኝ ወገኖች መካከል በመግባት ግጭትን የማስቆምና የማህበረሰቡን ሰላም ወደ ነበረበት የመመለስ ተግባር በተለያዩ ምክንያቶች እየቀነሰ መጥቷል ። ግጭት ሲያስቆሙምአይታዩም። ስለዚህ ይህንን ለብዙ ዘመናት የማህበረሰቡን ሰላም በማስጠበቅ በኩል ከፍተኛ አስተዋጽኦ ሲያደርጉ የነበረውን ጠቃሚ ባሕል ለማቆየትና ለመጨው ትውልድ ለማስተላለፍ ጥረት መደረግ ይኖርበታል ።

ሀ. ለሚከተሉት ጥያቄዎች በምንባቡ መሰረት መልስ ሰጡ ።

1. የአርሲ ኦሮሞ ሴቶች ለግልግል ግጭት መካከል የሚገቡትና እንዲቆም የሚያደርጉት በማንና በማን መካከል የሚከሰቱትን ግጭቶች ነው ?

2. የአርሲ ኦሮሞ ሴቶች ለማህበረሰባቸው ያበረከቱትን አስተዋጽኦ ግለጹ ።
3. የአርሲ ኦሮሞ ሴቶች ግጭቶች እንዲቆሙ ካደረጉ በኋላ የሚቀጥለው እርምጃ ምንድን ነው ?
4. ሲንቄ ምንድን ነው? ከምንስ ይሰራል ?
5. የአርሲ ኦሮሞ ሴቶች ግጭቶችን ለማስቆም በሚያደርጉት ሂደት የመጀመሪያው ተግባር ምንድን ነው?
6. የአርሲ ኦሮሞ ባህላዊ የግጭት አፈታት ዘዴ የአከባቢ ሽማግሌዎች ድርሻ ምንድን ነው ?
7. የአርሲ ኦሮሞ ሴቶች ተቀናቃኝ ወገኖች ግጭቱን ለማቆም ፍቃደኝነታቸውን ካላሳዩ በእምቢተኞቹ ላይ የሚያስተላልፉ ቅጣት ምንድን ነው ?
8. የአርሲ ኦሮሞ ወንዶች ለሴቶች ትልቅ ቦታ የሚሰጡበት ምክንያት ምንድን ነው ?
9. በአሁኑ ጊዜ የአርሲ ኦሮሞ ሴቶች ግጭትን ለማስቆም የሚሰሩት ባህላዊ ሥራ በምን ደረጃ ላይ ይገኛል ?

ለ. ለሚከተሉት ከምንባቡ ለወጡት ቃላትና ሀረጎች በምንባቡ መሰረት አግባባዊ ፍቺ ከሰጣችሁ በኋላ መልሳችሁን ለክፍላችሁ ተማሪዎች ተናገሩ ።

1. ሚና
2. ግልገል
3. ግጭት
4. ተቀናቃኝ
5. መቀነት
6. ወዩ
7. ማፈግፈግ
8. ጉልህ
9. ጎራ ለይተው
10. ሰላም ማደፍረስ

ምንባብ ስድስት (አንድ ክፍለጊዜ)

የትምህርቱ ዓላማዎች

- የምንባቡን ዋናና ዝርዝር ሀሳቦች ለይተው ያወጣሉ፤
- የቃላትና የሀረጎች አግባባዊ ፍቺ ይገልጻሉ፤
- ለሚቀርቡላቸው የአንብቦ መረዳት ጥቂዎች ተገቢውን መልስ ይሰጣሉ።

የቅድመ ማንበብ ተግባራት

- «የአበሻ ቀጠሮ» ማለት ምን ማለት ነው?
- «ጊዜ ወርቅ ነው» ማለት ምን ማለት ነው?

የጊዜ አጠቃቀም

ማናቸውም ተግባራት የሚከናወኑት በተወሰነላቸው የጊዜ ገደብ ውስጥ ነው። ጊዜ ወርቅ ስለሆነ የተግባራት ማከናወኛ ሳይሆን ባክኖ የሚቀር ጊዜ ቢኖር አይገባም። በዚህ ምክንያት የጊዜ አጠቃቀም ትኩረት ቢሰጠው ይገባል። ይሁን እንጂ የጊዜን ወርቅነት ያልተረዱ ሰዎች ወርቁን ከንቱ ሲያደርጉት ይታያሉ። በተለይ በኛ አገር በጊዜ ላይ በቂ ግንዛቤ የሌላቸው ሰዎች ቁጥር ቀላል አይደለም። በዚህ ምክንያት « የአበሻ ቀጠሮ » የሚለው አባባል የአገራችንን ዜጎች መገለጫ እየሆነ ነው።

ጊዜን ለተለያ ተግባራት በመመደብ አቅዶ የመንቀሳቀስ ሂደት አልተለመደም ። በርካታ ጉዳዮች በዘልማድ ሲከናወኑ ይስተዋላሉ ። ይህ አሰራር ደግሞ በግላዊና ማህበራዊ ጉዳዮች ላይ ማነቆ ይሆናል። ጓደኛዎች ለጋራ ጉዳያቸው ለሚውል ጊዜ እክል ትኩረት አይሰጡም ። አንዱ ከተያዘው ቀጠሮ ቀድሞ በስፍራው ይገኛል ። ሌላው ደግሞ ሰዓት አሳልፎ ይመጣል ። አንዳንድ ደግሞ በተመቸው ሰዓት ዘና ብሎ ይመጣል። አንዳንድ ጭራሹን ይቀራል ። መቅረቱንም ለተቀጣጠሩት ሰው አይነግርም ።

የእድር አባላትን በአንድ ሰዓት ለማግኘት የተያዘ የስብሰባ ቀጠሮ በአራት ሰዓት ሲጀምር ማየት፣ በምሳ ሰዓት ይደርሳል የተባለ ሙሽራ እንድዶቹን እስከ አስር ሰዓት አንዳንዴም ለምሳ የተጠራውን እስከ እራት ሰዓት ማንቃቃት የተለመደ ሆኗል ። በመንግስት መስርያ ቤቶችም ይኸው በሽታ ይታያል ። በሶስት ሰዓት ሊጀመር የተያዘ የስብሰባ ቀጠሮ አንድ ሰዓት ዘግይቶ ሲጀመር፣ የስራ ሰዓት አክብረው የሚገቡ ሰራተኞች የመኖራቸውን ያህል ጠስራ ሰዓት አሳልፈው የሚገቡና መውጫ ሰዓት ሳይደርስ የሚወጡ ሠራተኞች መኖራቸው የተለመደ ሆኗል።

በትምህርት ቤቶችም አከባቢ « ማርፈድ የስንፍና ምልክት ነው። « የሚል መፈክር በየትምህርት ቤቶቹ አጥርና ግርግዳ ላይ የተጻፈ ቢሆንም በሽታው ተዛምቶ ፈታኝ ችግር መሆኑን በትምህርት ቤት መግቢያ ሰዓት በትምህርት ቤቶች ደጃፍ ላይ ቆም ያለ ሰው የሚያስተውለው ጉዳይ ነው።

ይህ በየዘርፉ የሚታየው የጊዜ አጠቃቀም ጉድለት ደግሞ በድህነትና በኋላ ቀርነት ውስጥ እንዲንቆይ ምክንያት ይሆናል ። ስለዚህ እያንዳንዱ ዜጋ ጊዜ ወርቅ መሆኑን

ተገንዝቦ የጊዜ አጠቃቀም ላይ የሚታየውን ችግር ለማስወገድ ቁርጠኛ አቋም መያዝ ይገባል ።

በምንባቡ መሰረት ትክክለኛ መልስ ስጡ ።

1. ትክክለኛው ሀሳብ የትኛው ነው?

ሀ. በተግባራት ክንውን ጊዜ ይሰጣል።

ለ. ጊዜ ወርቅ ነው የሚለው አባባል ጊዜን ልንጠቀምበት የሚገባ መሆኑን ያመለክታል

ሐ. ጊዜ የማይተካ ሁለት በመሆኑ ሊባክን አይገባም ።

መ. ሁሉም መልስ ናቸው።

2. « የጊዜ ወርቅነትን ያልተረዱ ሰዎች ወርቅን ከንቱ ሲያደርጉት ይታያሉ » ማለት ምን ማለት ነው ?

ሀ. ጊዜን ሳይጠቀሙበት ይቀራሉ ።

ለ. ጊዜን በፕሮግራም ሲጠቀሙበት ይታያሉ ።

ሐ. ጊዜ ሰፊ መሆኑን ያስተውላሉ ።

መ. ጊዜን ለመልካም ነገር ያውሉታል ።

3. « የአበሻ ቀጠሮ » የሚለው አባባል ለምን መገለጫችን ሆነ ?

ሀ. ጊዜን በአግባብ ስለምንጠቀም ።

ለ. በእቅድ ስለምን ሰራ ።

ሐ. በተያዘልን ሰዓት የመገኘት ልማዳችን ደካማ መሆኑ ።

መ. ሥራችንን በወቅቱ ስለምናጠናቅቅ ።

4. « በርካታ ጉዳዮች በዘልማዱ ሲከናወኑ ይስተዋላል። » ሲል ምን ማለቱ ነው ?

ሀ. ተግባር በእቅድ ይመራል ።

ለ. ተግባራት ያለ እቅድ ይመራሉ ።

ሐ. እቅድና ጊዜ ቁርኝት የላቸውም ።

መ. መልስ አልተሰጠም ።

5. ሰዎች ለጊዜ እኩል ትኩረት ላለመስጠታቸው ምሳሌ የሚሆነው የትኛው ነው ?

ሀ. ከቀጠሮ ሰዓት ቀድሞ መገኘት ።

ለ. የቀጠሮ ሠዓት አሳልፎ መምጣት ።

ሐ. ሰዎችን ቀጥሮ መቅረት ።

መ. ሁሉም መልስ ናቸው ።

6. የሠዓት አጠቃቀም ችግር የሚታየው በማን ዘንድ ነው ?

ሀ. እድር ቤት ።

ለ. በመንግስት መስርያ ቤት ።

ሐ. ሠርግ ቤት ።

መ. ሁሉም ዘንድ ይታያል ።

7. በትምህርት ቤቶች አካባቢ « ማርፈድ የስናፍና ምልክት ነው » የሚለው መፈክር የሚጻፈው ለምንድን ነው ?

ሀ. ማርፈድ ተገቢ አለመሆኑን ለማስተማር ።

ለ. ማርፈድ የሚታየው በተማሪዎች ዘንድ ብቻ በመሆኑ ።

ሐ. ማርፈድ የሚታየው በመምህራን ዘንድ ብቻ በመሆኑ ።

መ. የአካባቢው ነዋሪ አርፋጅ በመሆኑ ።

8. በምንባቡ መሰረት ጊዜን በአግባብ አለመጠቀምን በተመለከተ ስህተት የቱ ነው?

ሀ. ተማሪዎች ትምህርታቸውን በአግባቡ ለመከታተል እንቅፋት መሆኑ፤

ለ. በድህነትና በኋላ ቀርነት ውስጥ ለመቆየት ምክንያት መሆኑ፤

ሐ. በእቅድ ያለመመራት ችግር ማምጣቱ፤

መ. ውጤት ላይ ምንም ተጽእኖ አለማምጣቱ

ምንባብ ሰባት (አንድ ክፍለጊዜ)

የትምህርቱ ዓላማዎች

- የምንባቡን ዋናና ዝርዝር ሀሳቦች ለይተው ያወጣሉ፤
- የቃላትና የሀረጎች አገላለጽ ፍቺ ይገልጻሉ፤
- ለሚቀርቡላቸው የአንብቦ መረዳት ጥቂዎች ተገቢውን መልስ ይሰጣሉ።

የቅድመ ማንበብ ተግባራት

- የሰው ልጅ ታሪኩን ለቀጣዩ ትውልድ የሚያስተላልፈው በምንድን ነው?
- ሀሳብን በወረቀት ላይ ማስፈር ምን ይባላል?

የጽህፈት ጥበብ

የሰው ልጅ ዕውቀቱን፣ ሐሳቡን ከዚያም አልፎ ውስጣዊ ስሜቱን ለመሰሎቹ ለማጋራት ከፈጠራቸው አያሌ የመገናኛ ዘዴዎች የጽሑፍ ጥበብ አንዱ ነው። በተለያዩ የአፃፃፍ ብልሃት የተቀነባበሩ ጽሑፎች የሰውን ልጅ የታሪክ ሂደትና የስልጣኔ ቅርስ ከትውልድ ወደ ትውልድ እንዲሸጋገር በማድረግ ከፍተኛ ሚና ተጫውተዋል።

ሰው ኑሮውን ለማሸነፍ ከተፈጥሮ ጋር ትግል ከገጠመበት ጊዜ አንስቶ፣ የአካባቢ ገጠመኙን ከሞላ ጎደል ለመሰሎቹ ለማስተላለፍ ጥረት ያደረገው ከአንደበቱ በሚወጡ ቃላት አማካይነት ነው። አንዱ ከአደን መልስ የገደለውን አውሬ ተሸክሞ ሲመለስ፤

ሌላው የት አካባቢ እንደዋለና ተልዕኮውን ለመወጣት ባደረገው ጥረት ምን እንዳጋጠመው እንዲያወጋው ሲጠይቀው፤ የዕለቱን ሁኔታ በቃላት ይተርክለታል። ሌላው ደግሞ በአካባቢው አንድ ዓይነት አደጋ መኖሩን ሲረዳ፤ መሰሎቹ ሁኔታውን ተረድተው አስፈላጊውን የጥንቃቄ እርምጃ እንዲወስዱ በንግግር ተገቢውን የጥቆማ መልዕክት ያስተላልፍላቸዋል። ንግግር ወይም ቋንቋ ቀላል የሆኑ ዕለታዊ ድርጊቶችንና የአካባቢ ሁኔታዎችን ከመግለጫ መሣሪያነት አልፎ፤ ዛሬ እንደ ዕድገት ደረጃው መጠን፤ የተለያዩ ሀሳቦችንና ስሜቶችን፤ ከፍተኛ የሆኑ የፍልስፍናና የሳይንስ ጽንሰ ሀሳቦችን ማሸጋገሪያ መሣሪያ ሆኗል።

የጽህፈት ጥበብ ዓይነተኛ ዓላማ በቃል የተነገረውን ወይም ሊነገር የሚችለውን ለዘለቄታ እንዲቆይ ማድረግ ነው። በአንዳንድ ቋንቋዎች ሀሳብ ወደ ጽህፈት ሊተረጎም የሚችለው ሀሳቡን በሚወክል አንድ ስዕል ወይም ከአንድ በበለጠ ስዕሎች አማካይነት ነው። የብዙ ቋንቋዎችን የተለያዩ ድምጾች የሚወክሉት ፊደላት ናቸው። በፊደላት አማካይነት ድምጽን፣ ቃላትንና ዓረፍተ-ነገሮችን በማቀናበር የተለያዩ ሀሳቦችን በወረቀት ላይ ማስፈር የጽህፈት ዓይነተኛ ባህርይ ነው።

(አማረ ማሞ፣ 1976፡9-10)

ሀ. ቀጥሎ ምንባቡን መሠረት ያደረጉ ጥያቄዎች ቀርበዋል። ከተሰጡት አማራጮች ውስጥ የበለጠ ይቀርባል የምትሉትን መልስ የያዘውን ፊደል በመምረጥ መልሱ።

1. ስለመገናኛ ዘዴዎች እውነት የሆነው የቱ ነው?
  - ሀ. በተለያዩ የአፃፃፍ ብልሃት የተቀናበሩ ናቸው።
  - ለ. ከትውልድ ወደ ትውልድ ይተላለፋሉ።
  - ሐ. አያሌ ናቸው።
  - መ. ከፍተኛ ሚና ተጫውተዋል።
2. የጽህፈት ዓይነተኛ ባህርይ ያልሆነው የቱ ነው?
  - ሀ. በፊደላት አማካይነት ድምጽን በወረቀት ላይ ማስፈር
  - ለ. ቃላትንና ዓረፍተ ነገሮችን በማቀናበር ሐሳቦችን ማስፈር
  - ሐ. ቀላል የሆኑ ዕለታዊ ድርጊቶችን መግለጽ
  - መ. ሁሉም መልስ ናቸው።
3. ሐሳብን በሚወክሉ ሥዕሎች አማካይነት፡-
  - ሀ. ሀሳብ ወደ ጽሁፍ ሊተረጎም ይችላል።
  - ለ. በፊደላት ሐሳቦችን ማቀናበር ይቻላል።
  - ሐ. የቋንቋዎችን ድምጾች የሚወክሉ ፊደላት ናቸው።

መ. በፊደላት አማካይነት ሀሳቦችን በወረቀት ላይ ማስፈር ይቻላል።

4. የሰው ልጅ ገጠመኙን ለመሰሎቹ የሚገልፀው በምንድን ነው?

ሀ. በንግግር   ለ. በቃላት   ሐ. በጽሑፍ   መ. ሀ ና ለ

5. የምንባቡ ዋና ሀሳብ በየትኛው ምሳሌያዊ አነጋገር ሊገለጽ ይችላል?

ሀ. ከአንድ ሺ ቃል አንድ ስዕል።

ለ. በቃል ያለ ይረሳል በጽሑፍ ያለ ይወረሳል።

ሐ. ከአያያዝ ይቀደዳል ከአነጋገር ይፈረዳል።

መ. ዘፈን በበገና ጽህፈት በብራና።

ለ. የሚከተሉትን ከምንባቡ የወጡ ጥያቄዎች “እውነት” ወይም “ሐሰት” በማለት መልሱ።

1. የሰው ልጅ ከፈጠራቸው የመገናኛ ዘዴዎች አንዱ ቴሌቭዥን ነው።

2. ከፍተኛ የፍልስፍናና የሳይንስ ጽንሰ ሀሳቦችን ማሸጋገሪያ መሣሪያ የሆነው ንግግር ነው።

3. ቋንቋዎች ሁሉ ረዥሀሳባቸውን አንድና ከአንድ በላይ በሆኑ ስዕሎች አማካይነት በመወከል ሀሳብን ወደ ጽህፈት ይተረጉማሉ።

4. የጽህፈት ጥበብ ዓይነተኛ ዓላማ የተለያዩ ቀላል የሆኑ ዕለታዊ ድርጊቶችን ማሸጋገር ነው።

5. የሰው ልጅ ከተፈጥሮ ጋር ያደረገው ትግል ለቋንቋ መጀመር ከፍተኛ ሚና ተጫውቷል።

ምንባብ ስምንት (አንድ ክፍለ ጊዜ)

የትምህርቱ ዓላማዎች

- የምንባቡን ዋናና ዝርዝር ሀሳቦች ለይተው ያወጣሉ፤
- የቃላትና የሀረጎች አገባባዊ ፍቺ ይገልጻሉ፤
- ለሚቀርቡላቸው የአንብቦ መረዳት ጥቂዎች ተገቢውን መልስ ይሰጣሉ።

የቅድመ ማንበብ ተግባራት

- አዲስ ትውልድ ወይም አሮጌ ትውልድ በሚለው አባባል ምን አስተያየት አላችሁ?
- ወጣቶች ከእድሜ ጠገብ ሰዎች ጋር ተቀናጅተው ቢሰሩ ምን ጥቅም ይኖረዋል?

የትውልድ ሰንሰለት

አሮጌውና አዲሱ ትውልድ የሚል አነጋገር ከአንደበታችን ሊወጣ አይገባም። አሮጌ የሚሰበር ነው፤ አዲሱም ያልተሟሸ ሸክላ ነው። ወይፈኖች የሚገኙት በበሬ ነው። ስለዚህ

አጣማጅና መቀናጅ ለአንድ ፈር ሞፈር መጎተት አለባቸው። ኢትዮጵያችን ትደግ ወገኖቻችን ይበልጽጉ። የዛሬዎቹ እንደትናንትናዎቹ እንሆናለን። በዛሬዎቹም ላይ የነገዎቹ አሉ። አውቆ በመናደድ ሀገር አትበለጽግም፤ በመሮጥ መውደቅ አለበት፤ በመቀመጥ በሽታ አለ። ካቅም በላይ ሳንሮጥ መቀመጥም ሳናበዛ እንደ አቅማችን፣ እንደ መጠናችን መንዝ ሳይሆን መገሰገስ ይኖርብናል። የባልና ሚስት መኳረፍ ለቤት ሠራተኛ ይበጃል ይባላል። የእኛ ተባብሮ አለመስራትም ለአንዳንድ ጩልሌዎች ያመች ይሆናል። ሁሉን ነገር መጥፎ ካላደረግነው መጥፎ የለም። ሳንቀምሰው ማርን ልናመረው እንችላለን። ያ ዓላማችን ሊሆን አይገባም።

አባቶች የአገሪቱን አፈር በደማቸው አቡክተው ያቆዩ ናቸው። ወጣቶች ደግሞ ገንቢዎች ናቸው። ትውልድ ሰንሰለት ነው፤ ሁሉም በአንዴ አያረጅም፤ ሁሉም በአንዴ ወጣት አይሆንም፤ ሁሉም በመፈራረቅ ቀስበቀስ የሚሳብ ሀረግ ነው። አባት ሽቅብ አይረገምም፤ ልጅም በልጅነቱ ለሚያደርገው ጥፋት አይጠላም፤ አባት ልጁን ያግዛል፤ ልጅም የአባቱን ፈቃድ ይፈጽማል፤ የተሰማሙ አባትና ልጅ ተመራርቀው ይለያያሉ። እንግዲህ በማንኛውም ስራ ሳንከፋፈልና ሳንናናቅ በአንድ ልብ፣ በአንድ ዓላማ፣ በአንድ ኃይል ለአንዲት አገራችን ዕድገት መጣር አለብን።

(ጳውሎስ ኞኞ፣ 1955)

ቀጥሎ ምንባቡን መሠረት ያደረጉ ጥያቄዎች ቀርበዋል። ከተሰጡት አማራጮች ውስጥ የበለጠ ይቀርባል የምትሉትን መልስ የያዘውን ፊደል ከጥያቄዎቹ ቁጥር ጎን ባለሙ ክፍት ቦታ ላይ ጻፉ።

1. አሮጌ የሚሰበር ነው። ሲባል ምን ማለት ነው?
  - ሀ. ደካማ ነው ለማለት ነው።
  - ለ. ሟች ነው ለማለት ነው።
  - ሐ. ያረጀ ነው ለማለት ነው።
  - መ. አስፈላጊ አይደለም ለማለት ነው።
2. በመሮጥ መውደቅ አለበት ሲባል ምን ለማለት ተፈልጎ ነው?
  - ሀ. የሚሮጥ ይወድቃል ለማለት ነው።
  - ለ. እንዳትወድቅ አትሩጥ ለማለት ነው።
  - ሐ. ጀምበር ሳለች ሩጥ እናት ሳለች አጊጥ ለማለት ነው።
  - መ. ሲሮጡ የታጠቁት ሲሮጡ ይፈታል ለማለት ነው።
3. ወይፈኖች የሚገሩት በበሬ ነው ሲባል ምን ማለት ነው?
  - ሀ. ልጅ ከትልቅ ትምህርት ያገኛል ማለት ነው።

ለ. ወጣትና ሽማግሌ አንድ ላይ ይኖራሉ ማለት ነው።

ሐ. ሽማግሌና ወጣት በአንድ መስራት የለባቸውም ማለት ነው።

መ. ወጣት ትኩስ ኃይል ስለሆነ ከሽማግሌዎች በላይ ይስራ ማለት ነው።

4. “የባልና ሚስት መኳረፍ ለቤት ሠራተኛ ይበጃል” የሚለውን አባባል የሚተካ የትኛው ነው?

ሀ. ሌባ ለአመሉ ዳቦ ይልሳል።

ለ. ውሻ በቀደደው ጅብ ይገባል።

ሐ. ባልና ሚስት ሊተዋወቁ የሰርገኛ ልቡ መውለቁ።

መ. ባልጀራህ ሲላጭ አንተም ታጥብህ ቅረብ።

5. “ሳንቀምሰው ማርን ልናመረው እንችላለን” ሲባል ምን ማለት ነው?

ሀ. ማርን መራራ ማድረግ ይቻላል ማለት ነው።

ለ. ከማርም መራራ አለው ማለት ነው።

ሐ. ጥሩውን ነገር መጥፎ ማድረግ ይቻላል ማለት ነው።

መ. የማር መራራ የለውም ማለት ነው።

6. አዲሱ ትውልድ ያልተሟሸ ሸክላ ነው የተባለበት ምክንያት፡-

ሀ. ወጣቱ ልምድ ስለሌላው

ለ. ወጣቱ ስራ ስለማይሰራ

ሐ. ወጣቱ እንደ ሸክላ መሟሸት ስላለበት

መ. ወጣቱ እንደ ሸክላ ተሰባሪ በመሆኑ በጥንቃቄ መያዝ ስላለበት

ምንባብ ዘጠኝ (አንድ ክፍለ ጊዜ)

የትምህርቱ ዓላማዎች

- የምንባቡን ዋናና ዝርዝር ሀሳቦች ለይተው ያወጣሉ፤
- የቃላትና የሀረጎች አገባባዊ ፍቺ ይገልጻሉ፤
- ለሚቀርቡላቸው የአንብቦ መረዳት ጥቂዎች ተገቢውን መልስ ይሰጣሉ።

የቅድመ ማንበብ ተግባራት

- ባርነት ምን ማለት ነው?
- የክብር ባርነት ማለትስ?

የክብር ባርነት

ሰብለውንጌል ባል ሳታገባ ጊዜዎ በማለፉ የመንደሩ ሽሙጥና ሀሜት በሄደችበት ሁሉ አንገቷን ቀና አድርጋ ሰው ለማየት ያሳቅቃት ነበር። አንድ ቀን ከእናቷ ጋር ቤተክርስቲያን ቆማ ስታስቀድስ፡-

“እባክሽ እባክሽ እይልኝ የጌቶችን ልጅ እናቷን እኮ አከለች።” አለች ደብሪቱ የምትባለው ከመንደሩ አሽማጣጮች አንዷ።

“ምን እናቷን አከለች ትያለሽ? ከእናቷ በለጠች በይ እንጅ! ዳሌዋንና ደረቷን አታይም እስቲ አስር የወለደች መስላ።” አለች ጓደኛዋ ስንዱ።

“እኒህ አባቷ ምን ሊያደርጓት ነው አስረው የሚያወፍሯት አርደው ይበሏት ይመስል? ወዲያ ለአንዱ አይሰጧትም እንዴ?”

“አሁንም ለማን ይስጧት ጠያቂ ሲጠፋ? የጠየቋቸውን ሁሉ አታክሉንም አትመስሉንም እያሉ ሲያባርሩ ኖረው አሁን ጠያቂ አጡ።”

“አረ ፊታውራሪ አሰጌ ጠይቀዋል አሉ?” አለች ደብሪቱ የሽሙጥ ሳቅ እየሳቀች።
“የትኛው አሰጌ?”

“እኒህ የቢቸናው ፊታውራሪ አሰጌ።”

“ምን ልጅ አላቸው?”

“ለራሳቸው ነው እንጂ ምን ልጅ አላቸው።”

“ለራሳቸው? አረ የዲማው አባቴ! የልጅ ልጃቸው አትሆንም?”

“እንዳውም ይግረምሽ! በልጃገረድ ስም አላገባም ብለው ሳይፋረሱ አይቀርም ይባላል።”

“አረ በተፋረሱ፤ ምን በወጣት አንዲት ፍሬ ልጅ ሞት የረሳቸው አሮጌ ሰብሳቢ መሆንዋ አባቷ ቤት ብትቀመጥ ምን ይጎድላታል።”

“የምትኖርበትስ አያስመኝም፤ ስቃይ ነው አሉ፤ ይሁን እንጂ መቃብር ይመስል የሞተ ሽማግሌ ከመሸከም ያሉ የምትኖርበት ስቃይ ይሻላል።”

“አረ ባክሽ የጌታ ልጅ ናት ምን ስቃይ ይኖርባታል።”

“ስቃይስ ይኸነው አይባልም አሉ። ያቺ ያመቴ ልጅ የኔ ልጅ የትሁኔ ጓደኛ ናት፤ እቤታችን በመጣች ቁጥር ስትነግረን ይገርመናል! እኔም የሷን ታሪክ ስሰማ ደሃ አደርጎ የፈጠረኝን አምላክ አመሰግናለሁ።”

“እንዴት እኮ?”

“እንዴትማ.... እይውልሽ፤ አሽከሮች እንኳ ከሴቶች በቀር ወንዶች እሷ በምትኖርበት ቤት አቅራቢያ የታዩ እንደሆነ እነሱም እሷም ወዮላቸው። አሁን እንደምታያት እንዲሁ ከቤተክርስቲያንና ከዘመዶቿ ቤት ካልሆነ በስተቀር ወደ ሌላ ወጥታ የሰው ፊት ለማየት አይፈቀድላትም። ለዚያውም ቢሆን እንደ እስረኛ ዘወትር በዘበኛ ተከባ ነው። ከቤቷ ወጥታ በአጥር ውስጥ እንኳ ስትዘዋወር አባቷ ወይም እናቷ ያዩዋት እንደሆነ ማን ጠራሽ? ማንን ትጠብቁያለሽ? እያሉ በሰው ፊት ሳይቀር ያዋርዷታል። ታዲያ እሷ የዕድሜ ጓደኛቿ እንደልባቸው ሲሆኑ እያየች አትበላ አትጠጣ ዘወትር ማልቀስ ብቻ

ነው ሕረ ስንቱን ልንገርሽ? ያቺን ያመቱን ልጅ አግኝተሻት አንድ ቀን ባወራችሽ ሕረ-ሕረ-ሕረ ድህነት በስንት ጣሙ እቱ!” አለች ደብሪቱ እንደ ተቆረቆረች ሁሉ ራሷን እያወዛወዘች የምታወራው ወሬ በሩቅ እንዳይሰማ ግራ እጃን አፏ ፊት ገድባ።

“ለምን ብለው ነው አንዲት ልጃቸውን እንዲህ የሚያስቸግሯት” አለች ስንዱ።

“ክብራቸውን ለመጠበቅ የነገሌ ልጅ እንዲህ ሆነች እንዳይባል እንግዲያ ለእሷ አገነው መሰለሽ? ለእሷስ ቢያዝኑ የውበት አበባዋ ሳይረግፍ ለአንድ ጎበዝ በሰጧት!”

“ለእነሱ ክብር እሷ ዋጋ ከፋይ ሆነች ማለት ነው!”

“ታዲያስ!”

“ግሩም ነው! ለካ ከጌታ መወለድ ከአንድ ወገን ሲመለከቱት የክብር ባርነት ነው!” አለች ስንዱ።

(ሀዲስ ዓለማየሁ፡ 1958:87-89)

ሀ. በምንባቡ መሰረት ትክክለኛውን መልስ በመምረጥ መልስ/ሺ።

1. በምንባቡ የመጀመሪያ መስመር “ሽሙጥ” ለሚለው ቃል አገባባዊ ፍች ምንድን ነው?

ሀ. ሸፍጥ ለ. አግቦ ሐ. አሽሙር መ. ለናሐ መልስ ናቸው።

2. እንደ ምንባቡ አገላለጽ ትሁኔ የማን ልጅ ናት?

ሀ. የደብሪቱ ለ. የስንዱ ሐ. ያመቱ መ. የፊታውራሪ አሰጌ

3. “ሞት የረሳቸው” ለሚለው ሀረግ የሚስማማው አውዳዊ ፍች የትኛው ነው?

ሀ. አፍላ ዕድሜ ለ. ዕድሜ የጠገቡ ሐ. በሞት የተጠሉ መ. ሞት የማይደፍራቸው

4. “ሕረ ባክሽ የጌታ ልጅ ናት ምን ስቃይ ይኖርባታል?” የሚለውን ንግግር የተናገረችው፡-

ሀ. ስንዱ ለ.ደብሪቱ ሐ. የትሁኔ ንደኛ መ. ትሁኔ

5. የደብሪቱና የስንዱ ጭውውት የተካሄደው የት ነው?

ሀ. ሰፈር ለ. ቤተክርስቲያን ሐ. ደብሪቱ ቤት መ. ስንዱ ቤት

6. ያመቱ ልጅ ማን ናት?

ሀ. የደብሪቱ ልጅ ለ. የስንዱ ልጅ ሐ. የስንዱ ልጅ ንደኛ መ. የትሁኔ ንደኛ

7. በምንባቡ ውስጥ “ድሃ አድርጎ የፈጠረኝን አምላክ አመሰግናለሁ” የተባለበት ምክንያት ለምንድን ነው?

ሀ. የድህነት ባርነትን ለመግለጽ ለ. የሥርዓቱን አስከፊ አመለካከት ለመግለጽ

ሐ. ከጌታ መወለድን ለማብሰር   መ. ሀብታምነት የስግብግብነት ምንጭ መሆኑን ለመጠቆም

ለ. ከ"ሀ" ክፍል ለሚገኙት ሀረጎች በምንባቡ ውስጥ ያላቸውን አውዳዊ ፍቺ ከ"ለ" ክፍል በመምረጥ አዛምድ/ጂ።

ሀ

- 8. አንዲት ፍሬ ልጅ
- 9. የውበት አበባ
- 10. የክብር ባርነት

ለ

- ሀ. ከጌታ መወለድ
- ለ. ቁምነገረኛ
- ሐ. ወጣትነት
- መ. ምንም የማታውቅ ትንሽ
- ሠ. ከድሃ መወለድ
- ረ. ያላቸ ጋብቻ

አባሪ አራት፤ የአንብቦ መረዳት ፈተናውን አስተማማኝነት ለመለካት በሙከራ ጥናቱ ወቅት የተሰበሰቡ መረጃዎች

ID	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	(□35
1	1	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	1	0	0	0	1	0	0	0	0	1	0	0	0	1	0	0	1	0	0	8
2	1	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1	0	0	1	0	0	1	0	0	1	0	0	0	0	0	1	0	1	9
3	1	0	1	0	1	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1	0	0	1	1	0	0	0	0	1	0	0	1	0	0	0	0	1	1	11
4	1	0	0	0	0	1	0	0	1	0	1	0	0	1	0	0	0	0	0	0	1	0	1	0	0	0	1	0	1	0	0	1	0	0	10	
5	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	0	0	0	6
6	1	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	1	0	0	0	1	1	0	0	0	1	0	1	0	1	0	0	1	0	1	11
7	1	0	1	0	1	1	1	0	0	1	0	1	0	1	0	1	1	1	1	1	0	1	0	1	1	0	1	1	1	0	0	1	1	1	0	22
8	1	1	1	0	1	1	0	0	1	1	1	1	0	1	1	0	1	1	0	1	1	0	1	0	0	1	0	0	1	0	1	0	1	1	1	22
9	1	0	1	0	1	1	0	0	1	0	1	1	0	1	0	1	1	0	0	0	1	0	1	0	1	0	1	1	1	1	0	1	1	0	0	18
10	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	0	0	0	6
11	1	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	1	0	0	0	1	0	0	0	0	1	0	0	0	1	0	0	1	0	0	7
12	1	2	1	0	0	0	1	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1	0	0	1	0	0	1	0	0	1	0	0	0	0	0	0	1	0	8
13	1	3	1	0	1	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1	0	0	1	1	0	0	0	0	1	0	0	1	0	0	0	0	0	1	10
14	1	4	1	0	0	0	1	0	0	1	0	1	0	0	1	0	0	0	0	0	1	0	1	0	0	0	1	0	1	0	0	0	0	0	0	9
15	1	5	1	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	0	0	0	6
16	1	6	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	1	0	7
17	1	7	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1	0	0	0	1	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1	8
18	1	8	1	0	1	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1	0	0	1	0	0	1	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1	11
19	1	9	0	0	0	0	1	0	0	1	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	9

**አባሪ አምስት፤ የውስጣዊ የግንባብ ተነሳሽነት መጠይቁን አስተማማኝነት ለመለካት
በሙከራ ጥናቱ ወቅት የተሰበሰቡ መረጃዎች**

ID	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	□□□□ (□112 □□□)	
1	3	2	2	2	2	2	3	2	2	3	1	2	2	1	2	1	2	1	1	2	1	1	2	1	2	1	2	2	2	3	55	
2	3	4	2	2	4	4	3	2	2	2	3	2	2	2	2	1	2	1	2	2	3	3	1	2	2	2	3	1	2	2	68	
3	2	2	3	2	3	2	2	2	3	2	2	2	3	2	3	2	2	2	3	2	2	1	3	1	2	2	2	2	3	1	65	
4	1	3	2	4	1	3	1	3	2	1	1	3	2	1	1	3	2	1	2	2	1	1	2	4	1	2	1	3	2	1	57	
5	3	2	2	2	2	2	3	2	2	2	3	2	2	2	2	2	3	1	2	2	3	1	2	2	2	2	1	2	2	4	64	
6	2	2	2	3	2	2	2	2	2	3	2	2	2	1	2	2	2	1	2	3	2	1	2	1	2	2	1	2	2	3	59	
7	1	1	2	2	1	2	1	1	2	1	1	1	2	2	2	2	2	1	2	2	1	1	2	2	1	2	1	1	1	1	44	
8	3	3	3	3	1	1	3	1	3	1	3	3	1	3	2	1	3	1	3	1	3	1	3	1	3	4	3	4	4	3	72	
9	2	2	2	1	1	1	2	2	2	1	2	2	2	1	2	2	2	2	2	1	2	2	2	1	1	2	2	2	2	2	52	
10	1	1	1	2	2	2	1	1	1	2	1	1	1	2	2	2	1	1	1	2	1	1	1	2	2	2	3	1	1	2	44	
11	3	3	3	3	3	3	2	3	2	3	1	3	3	1	2	3	2	3	2	3	1	2	3	1	2	3	3	2	2	2	72	
12	3	2	2	2	1	2	2	2	2	1	3	2	2	2	2	2	2	2	2	2	3	2	2	2	1	2	3	2	1	4	62	
13	1	1	1	2	3	1	2	1	1	2	1	1	1	2	3	1	1	1	1	2	1	1	1	2	3	1	1	1	1	2	43	
14	4	1	2	1	2	1	4	1	2	1	1	1	2	1	2	1	2	2	2	1	1	1	2	1	2	2	3	1	1	2	50	
15	2	4	3	4	1	3	2	2	3	1	1	2	3	1	1	2	2	3	2	2	2	2	3	2	1	3	2	2	3	4	68	
16	2	1	1	2	3	2	2	1	1	2	2	1	1	2	2	2	2	1	1	2	1	1	1	2	3	2	2	2	2	2	51	
17	1	2	1	3	1	2	1	2	1	3	1	2	1	3	1	2	1	2	1	3	1	2	1	3	2	2	2	2	2	2	53	
18	1	4	2	1	3	2	1	2	2	1	1	2	2	1	2	2	1	2	2	1	1	2	2	2	2	2	2	1	4	2	1	54
19	1	2	3	2	3	2	1	2	3	2	1	2	3	2	3	2	1	2	2	2	1	2	3	2	2	1	2	2	2	2	60	
20	1	2	2	3	1	1	1	2	2	3	1	2	2	1	1	1	1	2	2	3	1	2	2	3	1	1	1	2	2	1	50	
21	2	1	2	3	2	1	2	1	1	2	2	1	2	3	2	2	2	1	2	2	2	1	2	2	2	1	2	1	2	3	54	
22	2	1	1	2	1	1	2	1	1	2	1	1	1	2	1	2	2	1	1	2	1	1	1	2	1	2	2	2	3	2	45	
23	1	2	3	1	2	1	1	2	3	1	1	2	3	1	2	1	1	2	3	1	1	2	3	1	1	2	3	2	3	1	53	
24	2	2	3	1	2	2	2	2	3	1	2	2	1	1	2	2	1	1	2	1	2	2	1	1	1	2	3	4	3	1	55	
25	2	2	3	2	1	2	2	2	3	2	2	2	1	2	1	2	2	2	3	2	1	1	3	2	1	2	2	2	3	1	58	
26	1	3	2	2	3	1	1	2	1	1	1	3	2	2	2	1	1	3	2	2	1	3	2	2	1	3	1	3	3	2	57	
27	2	3	2	2	2	2	2	3	2	2	2	3	2	2	2	2	2	3	2	2	2	3	2	2	1	2	2	3	2	1	64	
28	3	3	3	2	2	3	3	3	3	1	1	3	1	2	2	3	1	3	2	2	3	3	1	2	2	1	1	3	3	2	67	

29	3	3	3	2	3	2	1	1	3	2	1	1	3	2	2	2	1	3	3	2	1	3	3	2	1	3	3	3	1	66	
30	2	1	2	3	2	3	2	3	3	1	2	3	1	3	2	3	2	3	2	1	2	1	2	3	2	3	2	1	2	3	65
31	4	2	2	2	1	3	4	2	2	1	1	2	2	2	1	3	1	2	2	2	1	2	1	2	3	1	1	2	2	4	60
32	1	3	2	2	3	1	1	2	2	1	1	2	2	2	3	1	1	3	2	2	1	3	2	2	3	1	1	1	2	2	55
33	3	1	3	2	2	3	3	1	3	2	2	1	1	2	1	3	1	1	3	2	1	1	3	2	2	3	1	1	3	2	59
34	1	1	1	1	1	2	1	2	1	2	2	1	1	1	2	2	2	1	2	2	2	2	2	2	3	1	2	1	1	2	47
35	2	4	2	1	2	2	2	2	2	1	2	2	2	1	2	2	2	3	2	1	1	1	2	1	2	2	2	3	2	2	57
36	4	1	3	1	2	1	1	1	3	1	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	3	1	1	2	2	1	1	1	1	1	43
37	2	2	1	1	2	2	2	2	1	1	2	2	1	1	1	2	2	1	1	1	2	2	1	1	1	2	2	2	1	1	45
38	2	3	1	1	2	3	2	3	1	1	2	3	1	1	2	3	2	3	1	1	3	3	1	1	2	3	2	3	1	2	59
39	2	2	3	2	2	3	2	2	3	1	2	2	1	2	2	3	2	2	3	2	1	2	1	2	1	1	2	1	1	2	57
40	1	2	1	1	1	1	1	2	1	1	1	2	1	2	1	2	1	1	2	2	1	2	1	2	1	1	1	1	1	1	39

አባሪ ስድስት፣ በአንብቦ መረዳት ፈተና እና የማንበብ ተነሳሽነት የጽሁፍ መጠይቅ

የተገኙት መረጃዎች የስርጭት ወጥነት ፍተሻ

ቅድመ-ትምህርት የአንብቦ መረዳት ፈተና እና የማንበብ ተነሳሽነት መረጃዎች ወጥ ስርጭት ፍተሻ

በኮሎሞንቫል-ሲ-ሲ ስሜርሻ ስሜርሻ Tests of Normality							
	Group	Kolmogorov-Smirnov ^a			Shapiro-Wilk		
		Statistic	df	Sig.	Statistic	df	Sig.
Exam reading comprehension	Experimental	.119	66	.022	.972	66	.135
	Control	.113	70	.026	.977	70	.211
Questionnaire reading motivation	Experimental	.162	66	.000	.923	66	.001
	Control	.095	70	.197	.952	70	.009

a. Lilliefors Significance Correction

በግድለት ዜድ ውጤት (skewness) እና በዝብጠት (kurtosis) ዜድ ውጤት

	Group		Statistic	Std. Error	
Examreadingcomprehension	Experimental	Mean	12.06	.338	
		95% Confidence Interval for Mean	Lower Bound	11.39	
			Upper Bound	12.74	
		5% Trimmed Mean	12.02		
		Median	12.00		
		Variance	7.535		
		Std. Deviation	2.745		
		Minimum	6		
		Maximum	20		
		Range	14		
		Interquartile Range	4		
		Skewness	.252	.295	
	Kurtosis	.410	.582		
Control	Mean	12.79	.288		

		95% Confidence Interval for Mean	Lower Bound	12.21		
			Upper Bound	13.36		
		5% Trimmed Mean			12.76	
		Median			13.00	
		Variance			5.823	
		Std. Deviation			2.413	
		Minimum			7	
		Maximum			18	
		Range			11	
		Interquartile Range			3	
		Skewness			.132	.287
		Kurtosis			-.419	.566
		Questionairereading motivation	Experimental	Mean		
95% Confidence Interval for Mean	Lower Bound			39.93		
	Upper Bound			43.62		
5% Trimmed Mean				41.48		
Median				39.00		
Variance				56.240		
Std. Deviation				7.499		
Minimum				32		
Maximum				58		
Range				26		
Interquartile Range				12		
Skewness				.555	.295	
Kurtosis				-.881	.582	
Control	Mean			40.24	.624	
	95% Confidence Interval for Mean		Lower Bound	39.00		

		Upper Bound	41.49	
		5% Trimmed Mean	40.17	
		Median	39.50	
		Variance	27.288	
		Std. Deviation	5.224	
		Minimum	32	
		Maximum	50	
		Range	18	
		Interquartile Range	8	
		Skewness	.279	.287
		Kurtosis	-1.000	.566

የድህረትምህርት የአንብቦ መረዳት ፈተና እና የማንበብ ተነሳሽነት መረጃዎች ወጥ ስርጭት ፍተሻ

በኮሎሞቶቻቸው ስሜሎች Tests of Normality							
	Group	Kolmogorov-Smirnov ^a			Shapiro-Wilk		
		Statistic	df	Sig.	Statistic	df	Sig.
Exam reading comprehension	Experimental	.102	66	.084	.960	66	.033
	Control	.124	70	.010	.972	70	.122
Questionnaire reading comprehension	Experimental	.087	66	.200*	.976	66	.218
	Control	.089	70	.200*	.979	70	.287

*. This is a lower bound of the true significance.

a. Lilliefors Significance Correction

በግድለት (skewness) እና በዝብጠት (kurtosis) ዜድ ውጤቶች

	Group		Statistic	Std. Error
Examreadingcomprehension	Experimental	Mean	20.92	.517
		95% Confidence Interval for Mean	Lower Bound	19.89

			Upper Bound	21.96	
		5% Trimmed Mean		20.77	
		Median		20.00	
		Variance		17.671	
		Std. Deviation		4.204	
		Minimum		14	
		Maximum		31	
		Range		17	
		Interquartile Range		7	
		Skewness		.425	.295
		Kurtosis		-.528	.582
	Control	Mean		15.54	.351
		95% Confidence Interval for Mean	Lower Bound	14.84	
			Upper Bound	16.24	
		5% Trimmed Mean		15.48	
		Median		16.00	
		Variance		8.600	
		Std. Deviation		2.933	
		Minimum		8	
		Maximum		23	
		Range		15	
		Interquartile Range		4	
		Skewness		.165	.287
		Kurtosis		.456	.566
Questionairereadingc omprehension	Experimental	Mean		53.12	.888
		95% Confidence Interval for Mean	Lower Bound	51.35	
			Upper Bound	54.89	
		5% Trimmed Mean		53.35	

		Median	52.00	
		Variance	52.047	
		Std. Deviation	7.214	
		Minimum	34	
		Maximum	66	
		Range	32	
		Interquartile Range	10	
		Skewness	-.341	.295
		Kurtosis	-.057	.582
	Control	Mean	49.09	.788
		95% Confidence Interval for Mean	Lower Bound	47.51
			Upper Bound	50.66
		5% Trimmed Mean	49.04	
		Median	48.50	
		Variance	43.471	
		Std. Deviation	6.593	
		Minimum	36	
		Maximum	64	
		Range	28	
		Interquartile Range	10	
		Skewness	.156	.287
		Kurtosis	-.785	.566

አባሪ ሰባት፣ የቅድመትምህርት የፍትነት ቡድኑና የቁጥጥር ቡድኑ የአንብቦ መረዳት ፈተና ውጤት

የፍትነት ቡድን		የቁጥጥር ቡድን	
መለያ ኮድ	ውጤት (ከ35 ነጥብ)	መለያ ኮድ	ውጤት (ከ35 ነጥብ)
1.	10	1.	7
2.	10	2.	12
3.	11	3.	9
4.	15	4.	13
5.	14	5.	15
6.	19	6.	13
7.	10	7.	14
8.	13	8.	13
9.	12	9.	14
10.	16	10.	10
11.	10	11.	13
12.	15	12.	11
13.	13	13.	11
14.	13	14.	16
15.	16	15.	15
16.	14	16.	11
17.	13	17.	18
18.	13	18.	9
19.	14	19.	15
20.	13	20.	12
21.	9	21.	10
22.	16	22.	10
23.	9	23.	12
24.	14	24.	16
25.	16	25.	11
26.	14	26.	10

27.	12		27.	11
28.	13		28.	10
29.	14		29.	9
30.	16		30.	15
31.	7		31.	12
32.	9		32.	11
33.	13		33.	16
34.	8		34.	14
35.	10		35.	11
36.	9		36.	12
37.	9		37.	17
38.	20		38.	14
39.	9		39.	17
40.	11		40.	15
41.	12		41.	12
42.	14		42.	10
43.	11		43.	18
44.	10		44.	12
45.	12		45.	14
46.	12		46.	17
47.	13		47.	13
48.	14		48.	12
49.	10		49.	13
50.	13		50.	14
51.	8		51.	9
52.	12		52.	13
53.	12		53.	12
54.	13		54.	12
55.	8		55.	13
56.	11		56.	16

57.	7		57.	14
58.	13		58.	14
59.	14		59.	11
60.	6		60.	12
61.	10		61.	14
62.	10		62.	11
63.	12		63.	9
64.	13		64.	13
65.	11		65.	14
66.	13		66.	16
			67.	12
			68.	14
			69.	11
			70.	16

አባሪ ስምንት፣ የቅድመትምህርት የማንበብ ተነሳሽነት የጽሁፍ መጠይቅ ውጤት

የፍትነት ቡድን			የቁጥጥር ቡድን	
መለያ ኮድ	ውጤት (ከ120 ነጥብ)		መለያ ኮድ	ውጤት (ከ120 ነጥብ)
1.	36		1.	44
2.	39		2.	36
3.	38		3.	42
4.	32		4.	39
5.	39		5.	39
6.	35		6.	36
7.	36		7.	34
8.	32		8.	40
9.	34		9.	40
10.	37		10.	47
11.	37		11.	49
12.	32		12.	42
13.	38		13.	38
14.	33		14.	48
15.	36		15.	35
16.	35		16.	32
17.	43		17.	44
18.	38		18.	44
19.	42		19.	40
20.	33		20.	36
21.	45		21.	46
22.	45		22.	45
23.	44		23.	49
24.	48		24.	49
25.	53		25.	50
26.	53		26.	48
27.	49		27.	38

28.	44		28.	34
29.	57		29.	44
30.	53		30.	35
31.	48		31.	40
32.	54		32.	50
33.	55		33.	42
34.	54		34.	37
35.	56		35.	32
36.	42		36.	34
37.	58		37.	44
38.	38		38.	41
39.	51		39.	39
40.	48		40.	48
41.	50		41.	39
42.	46		42.	45
43.	51		43.	46
44.	41		44.	37
45.	53		45.	41
46.	32		46.	45
47.	36		47.	36
48.	37		48.	41
49.	42		49.	36
50.	40		50.	33
51.	36		51.	38
52.	46		52.	40
53.	47		53.	32
54.	37		54.	43
55.	33		55.	34
56.	33		56.	35
57.	35		57.	39

58.	38		58.	34
59.	37		59.	32
60.	32		60.	35
61.	37		61.	38
62.	46		62.	35
63.	39		63.	38
64.	38		64.	35
65.	41		65.	47
66.	34		66.	44
			67.	37
			68.	50
			69.	44
			70.	38

አባሪ ዘጠኝ፣ የድህረትምህርት አንብቦ የመረዳት ፈተና ውጤት

የፍትነት ቡድን			የቁጥጥር ቡድን	
መለያ ኮድ	ውጤት (ከ35 ነጥብ)		መለያ ኮድ	ውጤት (ከ35 ነጥብ)
1.	24		1.	10
2.	18		2.	17
3.	17		3.	13
4.	20		4.	16
5.	23		5.	17
6.	21		6.	15
7.	20		7.	17
8.	18		8.	15
9.	22		9.	17
10.	23		10.	19
11.	23		11.	14
12.	15		12.	18
13.	19		13.	13
14.	24		14.	18
15.	27		15.	18
16.	18		16.	14
17.	26		17.	19
18.	19		18.	11
19.	29		19.	17
20.	21		20.	15
21.	20		21.	12
22.	23		22.	18
23.	25		23.	14
24.	31		24.	17
25.	25		25.	20
26.	19		26.	12
27.	18		27.	15

28.	20		28.	11
29.	16		29.	13
30.	16		30.	16
31.	17		31.	15
32.	20		32.	12
33.	16		33.	19
34.	17		34.	16
35.	19		35.	15
36.	17		36.	15
37.	15		37.	23
38.	15		38.	17
39.	16		39.	22
40.	16		40.	23
41.	26		41.	13
42.	23		42.	17
43.	25		43.	16
44.	19		44.	11
45.	20		45.	17
46.	16		46.	18
47.	20		47.	15
48.	22		48.	13
49.	14		49.	17
50.	21		50.	16
51.	15		51.	12
52.	29		52.	16
53.	30		53.	13
54.	26		54.	17
55.	23		55.	14
56.	22		56.	17
57.	22		57.	13

58.	20		58.	13
59.	16		59.	16
60.	16		60.	17
61.	29		61.	15
62.	25		62.	16
63.	22		63.	8
64.	22		64.	17
65.	25		65.	15
66.	25		66.	17
			67.	16
			68.	13
			69.	11
			70.	21

አባሪ አስር፤ የድህረትምህርት የማንበብ ተነሳሽነት የጽሁፍ መጠይቅ ውጤት

የፍትነት ቡድን			የቁጥጥር ቡድን	
መለያ ኮድ	ውጤት (ከ120 ነጥብ)		መለያ ኮድ	ውጤት (ከ120 ነጥብ)
1.	42		1.	58
2.	49		2.	53
3.	50		3.	45
4.	50		4.	46
5.	47		5.	51
6.	50		6.	50
7.	45		7.	45
8.	43		8.	48
9.	34		9.	54
10.	51		10.	52
11.	44		11.	61
12.	44		12.	57
13.	50		13.	48
14.	61		14.	60
15.	59		15.	49
16.	50		16.	47
17.	49		17.	57
18.	54		18.	54
19.	52		19.	45
20.	51		20.	60
21.	54		21.	59
22.	46		22.	57
23.	63		23.	60
24.	35		24.	64
25.	65		25.	57
26.	57		26.	56
27.	66		27.	54

28.	61		28.	45
29.	46		29.	52
30.	39		30.	45
31.	60		31.	52
32.	59		32.	56
33.	58		33.	54
34.	49		34.	50
35.	65		35.	46
36.	50		36.	47
37.	55		37.	52
38.	49		38.	56
39.	56		39.	44
40.	60		40.	49
41.	63		41.	44
42.	63		42.	45
43.	45		43.	47
44.	60		44.	41
45.	61		45.	45
46.	58		46.	47
47.	51		47.	41
48.	57		48.	42
49.	59		49.	39
50.	51		50.	37
51.	58		51.	47
52.	54		52.	48
53.	61		53.	39
54.	50		54.	49
55.	52		55.	42
56.	49		56.	43
57.	59		57.	49

58.	55		58.	40
59.	50		59.	36
60.	45		60.	42
61.	66		61.	44
62.	56		62.	44
63.	52		63.	43
64.	52		64.	39
65.	56		65.	58
66.	55		66.	55
			67.	40
			68.	54
			69.	52
			70.	49

ማረጋገጫ

የሰውን ስራ፣ መረጃና ሃሳብ ተገቢ የሆነ ምንጭ ሳይጠቅሱ የራስ አስመስሎ ማቅረብ መቻላቱ ታማኝነትን የሚያሳጣና በዩኒቨርሲቲው ህግና ደንብ መሰረት በዲስፕሊን የሚያስጠይቅ መሆኑን አውቃለሁ። ስለሆነም ይህ ጥናታዊ ፅሁፍ የራሴ መሆኑን እያረጋገጥኩ የተጠቀምኩባቸውን ተዛማጅ ፅሁፎች ሁሉ ምንጫቸውን በትክክል በመጥቀስ በዋቢነት ያቀረብኩ መሆኔን በፊርማዬ አረጋግጣለሁ።

ፊርማ

ስም

የመታወቂያ ቁጥር

ቀን

ይህ ጥናት ለፈተና እንዲቀርብ ተስማምቻለሁ።

ፊርማ

ስም

ቀን